

Manuel Antonio de Almeida
Memorias de um sargento de milicias
Publicações Europa-América Lisboa, Portugal,
1974

Toate drepturile acestei versiuni sunt rezervate
Editurii UNIVERS.

Manuel Antonio de Almeida
AMINTIRILE UNUI SERGENT DE POLIȚIE
Traducere de Valeria-Elena Ștefănescu
Editura Univers
București, 1986
PARTEA ÎNTÂI
Capitolul 1
Obârșia, nașterea și botezul
Era pe vremea regelui.

Unul din cele patru colțuri formate de strada Ouvidor cu strada Quitanda se numea Colțul Aprozilor și i se potrivea bine denumirea, deoarece aici era locul de întâlnire preferat al tuturor persoanelor din zisa funcție (ce se bucura de tot atâta considerație). Aprozii de astăzi nu mai sunt decât umbra grotescă a aprozilor de pe vremea regelui. Aceia erau oameni temuți și de temut, respectați și de respectat. Ei alcătuiau una din extremele formidabilului lanț judiciar ce cuprindea întregul oraș Rio de Janeiro, pe timpul când procesul juca un rol important în viața fiecărui cetățean. La extrema opusă se găseau judecătorii. Or, extremele se ating; atingându-se, ele închideau cercul unde se purtau aprigele bătălii ale citațiilor, probelor, argumentelor și concluziilor, precum și toate scamatoriile judiciare ce se numeau *proces*.

Așa se explică influența lor morală din acea vreme.

Dar mai exercitau o influență, exact cea pe care o mai exercită în zilele noastre. Aprozii de azi sunt bărbați oarecare, ei n-au nimic impunător, confundându-se cu te miri ce intermediar sau conștopist de la arhive, ori cu vreun trepăduș de pe la partaje. Aprozii acelor frumoase timpuri nu se confundau cu nimeni. Erau originali, erau niște personalități; în înfățișarea lor răzbătea acel aer maiestuos

al baroului, iar privirea lor calculată și ageră sesiza orice intenție de înșelătorie. Purtau o severă cazacă neagră, pantaloni scurți cu ciorapii la culoare, pantofi încătărămați, la șoldul sting o mică dar aristocratică sabie. În partea dreaptă își atârnavă un cerc alb, a cărui semnificație ne scapă, și toate acestea le încununau cu o gravă pălărie bicorn. Aflat sub însemnul acestei zodii avantajoase, aprodul uza și abuza de poziția sa. Era îngrozitor dacă cetățeanul se izbea de una din acele figuri solemne care, despăturind o foaie de hârtie, începea să i-o citească pe un ton confidențial! Nu exista altă soluție, într-o asemenea împrejurare, decât să lase să-i scape printre buze teribilul: „Mă citez”. Nimeni n-are idee ce înțeles fatal și crud conțineau aceste cuvinte. Fie că erau o sentință de peregrinare perpetuă pronunțată către sine însuși, fie că voiau să spună că începea o lungă călătorie obositoare al cărui capăt, foarte îndepărtat, era Curtea de Casație și de-a lungul căreia se cereau plătite taxe de trecere printr-un număr nesfârșit de instanțe. Avocatul, procurorul, anchetatorul, grefierul, judecătorul, inexorabili Caroni, ședea la ușă cu mâna întinsă și nimeni nu pășea pe acolo fără să le fi lăsat, nu un obol, ci întregul conținut al buzunarelor și chiar ultima fărâmbă din răbdarea sa.

Dar să ne reîntoarcem la Colț. Cine ar fi trecut pe aici în orice zi de lucru a acelei binecuvântate epoci, ar fi văzut stând pe scaune joase din piele – așa numitele „scaune de campanie”, folosite pe-atunci –, un grup mai mult sau mai puțin numeros al acelor bieți oameni discutând pașnic despre tot ce le era îngăduit să discute: despre viața nobililor, despre știrile din Regat și despre manevrele polițienesci ale lui Vidigal. Printre toți acești aprozi, exista unul, mereu prezent, care era Leonardo Pataca \ Așa se numea acest personaj corpulent și greoi, cu păr alb, roșcovan la obraz, care era decanul corporației: cel mai vechi dintre aprozii în viață la acea dată. Bătrânețea îl făcuse molâu și delăsător. Cu încetineala lui întârzia tranzacțiile părților. Nu-l căutau și de aceea nu se urnea niciodată de la Colț. Își petrecea acolo zilele, stând

pe scaunul său, cu picioarele întinse și cu bărbia sprijinită de un baston gros care, încă de prin 1850, îl însoțea cu fidelitate. Datorită obiceiului pe care-l avea

1 Poreclă derivând de la o veche monedă de argint în valoare de 320 de reis.

să se plângă tot timpul că i se plătise pentru citația sa doar modesta sumă de 320 de reali i se trăsese porecla din coada numelui.

Povestea lui are puține lucruri de seamă. Leonardo fusese în patria lui croitor la Lisabona. Se plictisise însă de această meserie și venise în Brazilia. Sosit aici, nu se știe prin a cui protecție, obținuse slujba pe care o avea, cum am mai spus, de multă vreme. Numai că pe același vapor cu el venise, nu se știe în ce scop, și o anumită Maria da Hortaliça, preocupată prin piețele Lisabonei” țărancă din împrejurimi, durdulie și nurlie. Leonardo, ca să-i facem dreptate, în tinerețea lui nu arătase deloc rău și era tare mucalit. La ieșirea din Tejo, în timp ce Maria stătea sprijinită de parapetul de pe puntea vasului, Leonardo, prefăcându-se că trece distrat pe lângă ea, o călca zdravăn pe piciorul drept cu potcoava încălțăminteii. Maria, cum nu se așteptase la una ca asta, zâmbi, ca rușinată de glumă și, ca din întâmplare, îl ciupi de spinare. Acestea însemnau, după obiceiul pământului, o declarație de dragoste. Petrecură apoi restul zilei nedezlipiți. La căderea nopții scena se repetă aidoma cu diferența că de astă dată, dovezile de iubire deveniseră mai înflăcărâte. În ziua următoare, cei doi amanți păreau îndrăgostiți de când lumea.

La coborârea pe uscat, Maria se simțea deja rău. Perechea se instalează împreună, iar într-o lună deveniră evidente urmările hârjonelilor lor de pe puntea vasului. Peste șapte luni Maria avu un fiu. Copilul, de aproape trei palme lungime, gras și roșiatic, neastâmpărat și plângăcios, imediat după ce se născu, a supt neîntrerupt două ceasuri. Din toate cele povestite, mai presus de toate ne interesează nașterea băiatului deoarece acesta este eroul cărții noastre.

Când sosi ziua botezului, nașă i-a fost chiar moașa. Asupra nașului mai planau îndoieli. Leonardo îl dorea pe domnul judecător. Totuși, el a trebuit să cedeze insistențelor Mariei și ale cumetrei care voiau să fie bărbierul de peste drum, acceptat și de tată până la sfârșit. În ziua respectivă s-a dat petrecere cu dans. Invitații stăpânilor casei, venind toți de peste mare, cântau pe întrecute, după datinile lor. Invitații nașei, toți localnici, dansau *fado*-ul. Nașul și-a adus vioara, ea fiind așa cum se știe instrumentul de predilecție al oamenilor din breaslă. La început, Leonardo a dorit ca petrecerea să aibă un fason aristocratic și a propus să se danseze menuetul de la curte. Ideea fu acceptată, cu toate că se ivise dificultatea formării perechilor. La urmă s-au ridicat: o matroană îndesată și scundă, soția unui invitat, prietena ei - amândouă având niște chipuri în cea mai desăvârșită nepotrivire - un coleg al lui Leonardo, pirpiriu, mărunț, plin de fumuri ștregărești, și paracliserul de la Catedrală, individ înalt, slab, arborând cu nepricepere maniere elegante. Nașul le cântă menuetul la vioară, iar micul fin, rămas la pieptul Mariei, acompania fiecare sunet de arcuș cu un scâncet și un zvâcnet din picioare, ceea ce l-a făcut pe interpret să piardă măsura de multe ori și să fie ohligat să o ia de la cap de tot atâtea ori.

După menuet, nu s-a mai ținut cont de pompă, iar distracția s-a încins, cum se zicea în vremea aceea. Au sosit niște tineri cu o chitară mare și una mică. Leonardo, la îndemnul doamnelor, s-a hotărât să înceapă momentul liric al divertismentului. Se așază pe un taburet într-un loc mai ferit din sală și luă o chitară. Era deosebit de comic să-l vezi în costum de serviciu, cu cazaca, pantalonii scurți și mica-i spadă, acompaniind cu o melodie monotonă, versurile unei *modinha* din patrie. Cântecele l-i inspirase dorul de pământul unde se născuse, lucru firesc la un adevărat portughez cum era el. *Modinha* grăia așa:

În țara mea când mă aflu.

Fie-nsoțit ori singur de eram.

Ziua și noaptea tot cântam și lângă un pahar cu vin

ședeam.

A fost executată cu atenție și aplaudată cu entuziasm. Numai cel mic păru să nu-i fi acordat tot respectul, cinstindu-și tatăl cum își cinstise și nașul, marcând ritmul prin scânceli și zvâcneli din picioare. Mariei i se înroșiseră ochii și suspină.

Cântecul lui Leonardo se dovedi a fi ultima încercare de a reînsufleți petrecerea. Totul se transformă mai târziu într-un zgomot confuz de voci, care degeneră în urlete, iar apoi în vacarm. La un moment dat pe la ferestre se vedeau trecând anumite siluete, semn că oamenii lui Vidigal se aflau în preajmă.

Cheful s-a terminat târziu. Nașa a plecat ultima, lăsând finului binecuvântarea sa și punându-i în fașă o ramură de vârnanț

Capitolul II

Primele ghinioane

Să trecem peste anii scurși de la nașterea și botezul vrednicului nostru erou, spre a-l reîntâlni la vârsta de șapte ani. Să spunem doar că întreaga perioadă n-a dezmințit cele anunțate de la naștere. Tortură vecinii plângând tot timpul, o antipatiza în mod deosebit pe nașa sa și dădea dovadă de mare îndărătnicie.

Imediat cum a început să umble și să vorbească, a devenit o urgie. Sfârâma și sfâșia tot ce-i cădea în mână. Avea o pornire violentă împotriva pălăriei bicorn a lui Leonardo și, dacă el o uita în vreun loc la îndemână, copilul o lua neîntârziat, ștergea cu ea toată mobila și o umplea cu orice-i ieșea în cale. O freca de un perete iar, la sfârșit, o folosea la măturat casa. Până când Maria, exasperată de ce-i îndurau urechile și uneori spinarea, îi smulgea din mâini nefericitul obiect. Era nu numai gălăgios, dar și lacom. Maria nu-l ierta însă. Îl atingea foarte rău într-o anumită parte a trupului. Cu toate acestea, el nu se îndrepta fiindcă era și foarte încăpățânat. Astfel,¹

1 Specie de plante (rutacee) medicale, cu miros puțin plăcut, frunze alterne, penate și flori galbene (n.t.).

abia încetau durerile palmelor primite, că răutățile lui reîncepeau.

Așa ajunsese la șapte ani.

Leonardo începuse să se căiască serios de tot ce făcuse cu Maria, deoarece, la urma urmelor, ea era o femeie simplă și ușuratică. Și avea dreptate, pentru că, s-o spunem pe șleau, el intrase la bănuieli întemeiate că era înșelat. De câteva luni observase un sergent care trecea de multe ori pe la poartă și strecura priviri curioase printre zăbrele. Odată, întorcându-se acasă, i se păruse că-l vede sprijinit de fereastră. Faptul însă trecu fără a mai observa ceva suspect.

Apoi începu să se mire că un anume coleg al său îl căuta acasă spre a rezolva treburi de la slujbă, totdeauna în contratimp cu orele la care sosea el. Însă și aceasta trecu repede. În fine, i se întâmplă de trei sau patru ori să se lovească lângă casă de căpitanul vasului cu care venise de la Lisabona. Faptul ăsta îi pricinui mare îngrijorare. Într-o zi de dimineață intră pe ușă fără a fi așteptat: cineva care era înăuntru deschise în fugă fereastra, sări peste pervaz și dispăru.

Văzând că așa stau lucrurile, nu mai avu de ce să se îndoiască. Bietul om își ieși, cum obișnuit se spune, din papuci. Gelozia îl orbi. Aruncă dintr-o mișcare pe o banchetă un dosar cu niște acte, pe care îl ținea în mână, și se îndreptă spre Maria cu pumnii strânși.

— Nenorocite!...

Insulta care era gata să-i scape îl făcu să tremure din tot trupul. Maria dădu doi pași îndărăt și încercă să se apere deoarece nu era dintre acelea care să se teamă de vreun lucru.

— Fugi de-aici, Leonardo!

— Nu-mi mai rosti numele, nu mi-l mai rosti că-ți înghid gura cu pumnii...

— Fugi de-aici! Cine ți-a cerut să te îndrăgostești de mine pe vapor?

Cele rostite de ea îl scoaseră pe Leonardo din sărite. Amintirea iubirii îi ascuți durerea trădării, iar gelozia și

turbarea, cărora căzuse victimă, se preschimbară într-o ploaie de pumni asupra Mariei care, după o tentativă inutilă de rezistență, începu să fugă, să plângă și să strige:

— Au... Au... Săriți! Nasule!

Însă bărbierul săpunea în acea clipă obrazul unui client și nu-l putea lăsa. În consecință, Maria plăti scump și deodată toate socotelile. Apoi se băgă într-un colț și începu să smiorcăie.

Băiatul asistase la toată scena imperturbabil. În vreme ce Maria încasa pumniiprimiți de la Leonardo, el se ocupa liniștit cu îmbucătățirea filelor din actele lăsate la intrare.

Odată turbarea astâmpărată, Leonardo putu vedea în sfârșit și alte lucruri decât gelozia sa. Observă atunci cu ce se îndeletnicea fiul său. Se înfurie din nou: prinse copilul de urechi, îl învârti în aer, descriind cu el o jumătate de cerc, iar apoi ridică piciorul drept și-l lovi peste fese, azvârlindu-l cam, la patru brațe distanță.

Copilul le suportă pe toate cu un curaj de martir. Nici nu deschisese gura când îl apucase de urechi. Imediat cum căzu, se sculă și se năpusti pe ușă afară. Din trei salturi era în prăvălia nașului, încleștat puternic de picioarele sale. Tocmai atunci cumătrul trecea peste creștetul clientului micul castron de bărbierit luat de sub bărbie. Din cauza șocului, castronul se aplecă, iar clientului îi căzu în cap toată apa săpunită.

— Păi, meștere, ce faci?

— Domnule, s-a bâlbâit acesta... E vina îndrăcitului ăstuia... Dar ce ai, băiete?

Micuțul n-a spus nimic. Și-a îndreptat privirile înspăimântate, arătând cu mâna tremurătoare în direcția casei. S-a uitat și cumătrul cu toată atenția și numai atunci a auzit și hohotele de plâns ale Mariei.

— Hm! a mârâit el, eu știu ce trebuie să fie... Ziceam eu bine... Acum, asta-i...

Și, scuzându-se, ieși din prăvălie, mergând să vadă ce se petrecea.

Din aceste cuvinte se deduce că el bănuise ceva și, să

afle și cititorul, că el bănuise adevărul.

Să spionezi viața altora, să-i iscodești pe sclavi despre ce se întâmplă în casele stăpânilor, era în timpul acela o treabă atât de obișnuită și înrădăcinată în moravuri, încât și azi, după trecerea atâtor ani, mai există importante vestigii ale aceluia frumos obicei. Șezând așadar în fundul frizeriei, prefăcându-se că-și ascute uneltele meșteșugului, cumătrul observase plimbările sergentului în apropiere de jaluzelele lui Leonardo, vizitele extemporanee ale colegului acestuia și, în fine, intențiile căpitanului de vas. De aceea socotea el că avea să vie curând ceea ce tocmai se întâmplase.

Ajungând în cealaltă parte a străzii, împinse cu violență grilajul pe care băiatul, ieșind, îl lăsase închis, și intră. Se adresă lui Leonardo căruia nu-i trecuse încă mânia.

— Cumetre, a zis el, ți-ai pierdut judecata?

— Nu judecata, a răspuns Leonardo pe un ton dramatic, ci onoarea!

Maria, orgolioasă, văzându-se ocrotită de prezența cumătrului, își recăpătă curajul și-i aruncă în batjocură:

— Onoarea!... Onoare de aprod... na!

Vulcanul de ciudă, pe care lacrimile Mariei îl domoliseră puțin, reizbucni la insulta ei care ofensa nu un singur om ci o categorie întreagă. Înjurături, și pumni căzură iarăși de-a valma asupra Mariei. Cumătrul, care se interpusese, încasă și el câteva din imprudență, apoi se îndepărtă, luă o distanță convenabilă, bombănind înciudat pentru că-și vedea zădărnice strădaniile de mediator:

— Onoarea de aprod e ca statornicia de precepeață.

În fine furtuna se potoli. Maria se așează într-un colț ca să plângă și să blesteme ceasul în care se născuse, ziua în care îl văzuse pentru prima dată pe Leonardo, călcătura și ciupitura cu care începuse amorul pe vas și tot ce durerea datorită pumnilor îi mai aducea aminte.

Leonardo, după ce mai trecu un timp, avu un moment de mare enervare. I se înroșiră ochii și obrajii, scrâșni din dinți, puse mâinile în buzunarele pantalonilor lui scurți, își

umflă obrajii și începu să-și legene cu violență piciorul drept. Apoi, ca luând o hotărâre extremă, adună actele împrăștiate pe care le rupsesse băiatul, își îndesă de-a curmezișul pălăria bicorn, înhăță bastonul și ieși trântind ușa, exclamând:

— Ducă-se toate la dracu'!...

— Du-te tu!... Du-te tu ;... strigă Maria din nou în siguranță, punând mâinile în șold. Lucrurile nu vor rămâne așa... a dat în mine!... Merg la judecată!

— Cumătră!

— Aș, n-am eu grijă... Merg la judecată și, cu toate că e ditamai aprodul, o să aibă de-a face cu mine!

— Cel mai bine e să nu te vâri în asta... Poți să ai întotdeauna încurcături cu justiția... Cumătrul e lucrătorul ei și se pricepe mai bine să pedepsească...

Amenințările Mariei pe care i le smulgea mânia nu erau altceva decât fanfaronadă și, în consecință, cedă ușor fa argumentările cumătrului și se reînscăună în casă ;pacea. Avu loc atunci între cei doi o lungă discuție, la sfârșitul căreia cumătrul plecă spunând:

— El trebuie să se întoarcă, e om serios, o să-i treacă și, de nu, ce-am spus, am spus: cel mic rămâne la mine.

Maria se arată mulțumită. Ea își luase hotărârile ori mai din timp, ori cu acel prilej și de aceea încercase să-l jînduplece pe naș și să-i smulgă promisiunea că, în caz de ruptură, l-ar lua pe băiat la sine și ar vedea de el. Ea își închipuise că despărțirea ar putea veni numai de la Leonardo. Totuși, cititorul va vedea că bietul om era ;binevoitor și că Maria avea dreptate când vorbise ironic despre onoarea lui de aprod.

Toată scena aceasta, acum descrisă, s-a petrecut de dimineață. Spre seară, Leonardo, necăjit și trist, intră în frizeria cumătrului. Cel mic s-a speriat amintindu-și de plimbarea aeriană la care-l obligase șutul piciorului părintesc. Cumătrul înaintă spunând cu un zâmbet conciliator:

— Apa care s-a dus nu mai învâрте moara... Haide, ea rs-a căit... Prostii de femei, n-o să mai facă...

Leonardo nu a răspuns. Începu să meargă prin prăvălie cu mâinile cruciș la spate pe sub poalele hainei. „Cu toate astea, după înfățișarea lui se vedea că prețuise vorbele cumătrului și că ar fi fost primul să le pronunțe dacă el nu i-o lua înainte.

— Să mergem până acolo, a rostit cumătrul. Nenorocita!... A plâns foarte mult.

— Să mergem, a zis Leonardo.

Ajungând la ușă, făcu o mică paradă ca și cum luase hotărârea de a nu intra. Dar ceea ce de fapt dorea erau rugămințile cumătrului, ca să poată fi auzite de Maria cu scopul de a o determina să creadă că, dacă el se întorcea, o făcea fiindcă era târât și nu din propria-i voință. Cumătrul pricepu și-i îndeplini lui Leonardo gândul, spunând:

— Intră, omule... ajunge cu copilăriile... Apa care s-a dus nu mai învâрте moara.

Intrară. Antreul era gol. Leonardo se așeză la o masă, își puse bărbia în palmă păstrând bicornul de-a curmezișul capului, ceea ce îi dădea un aspect între comic și melancolic.

— Cumătră, strigă cu voce tare agentul concilierii, totul s-a isprăvit. Vino-ncoace...

Nu a răspuns nimeni.

— Trebuie să fie pe aici, plângând în vreun ungher, a întors-o cumătrul și a început s-o caute prin toată casa.

Cum nu era foarte mare, a străbătut-o repede și a rămas pradă celei mai mari dezamăgiri negăsind-o pe Maria. S-a întors apoi în încăpere consternat și înspăimântat.

Leonardo, presupunând că o găsisse pe Maria și că fără îndoială o aducea de mină pocăită și umilită, a vrut să facă pe grozavul. Se ridică, își vârî mâinile în buzunare și se așeză cu spatele spre locul de unde venea cumătrul.

— Cumetre... a spus acesta apropiindu-se.

— Nimic! a rostit Leonardo fără a se întoarce. E ca și cum n-am vorbit... mi-am schimbat hotărârea!...

— Uite, omule...

— Nimic, totul s-a terminat...

Leonardo stătea mai departe cu spatele la cumătrul care voia să-i spună ceva.

— Omule... ascultă... uite, cumătră...

— Nu vreau să mai știu nimic de ea: totul s-a sfârșit! Am zis...

— A plecat, omule... A plecat! a strigat cumătrul.

Leonardo rămase fulgerat de aceste cuvinte. Se întoarse atunci tremurând și, nevăzând-o pe Maria, izbucni în plâns.

— Sigur, a spus el printre sughituri, totul s-a sfârșit... Adio, cumetre...

— Dar îl uiți pe fiul tău! adăugă el.

Însă Leonardo nu a răspuns și a ieșit la repezeală. Atunci cumătrul a înțeles tot: că Leonardo își abandona fiul, așa cum și maică-sa și-l abandonase.

A doua zi toți vecinii știau că tânăra lui Leonardo fugise în Portugalia cu căpitanul unui vas, care plecase în seara din ajun.

„Ah!”, își zise nașul cu un surâs malițios, aflând vestea, „a fost dorul de țară! Buuun!... Acum, asta-i. O să rămânem cu o povară în spinare”.

Capitolul III

Rămas-bun năzbâtiilor

Leonardo abandonase dintr-odată și pentru totdeauna casa fatală unde îndurase atâtea necazuri. Nici măcar cu gândul nu mai dăduse pe acolo.

Cel mic s-a purtat, la început, în casa nașului, ca un copil cuminte și liniștit, dar, pe măsură ce se familiariza, a început să-și dea arama pe față. În ciuda acestui fapt, însă, el reuși să se facă iubit. Până și năzdrăvăniile băiatului, de cele mai multe ori răutăcioase, bunul om le găsea pline de haz copilăresc. Pentru el nu exista în tot cartierul băiețaș mai frumos și nu se sătura povestind vecinilor cât de inteligent era. Uneori erau adevărate fapte de copii prost crescut, dar nașul le puneă pe seama vioiciunii sale. Alteori trântea vorbe ce denotau multă șiretenie în raport cu vârsta lui, dar nașul le judeca însă ca pe cele mai naive

din lume.

Era lucru firesc pentru un bărbat cu o viață ca a sa. Împlinise cincizeci și ceva de ani și niciodată nu iubit. Trăise singur, izolat și era un veritabil partizan al celui mai hotărât celibat. Pentru prima oară simțea o afecțiune profundă revărsându-se nestăvilită pentru acel copil părăsit de părinți. Băiatul, profitând de faptul că nu era. niciodată pedepsit, făcea tot ce-i trăsnea prin cap.

Uneori, în frizerie, se distra strâmbându-se la clienți: în timpul bărbieritului. Parte dintre ei se înfuriau, alții râdeau fără să vrea. Alte dăți ascundea cel mai ascuțit dintre bricele nașului, iar clientul rămânea vreme îndelungată cu fața plină de săpun, enervându-se în așteptare” în timp ce bărbierul își căuta unealta și copilul râdea răutăcios. Nu rămânea mult în casă niciun lucru întreg. Făcea totul praf. Din grădina de zarzavat arunca pietre pe acoperișurile vecinilor, din ușă provoca trecătorii ori, persoanele de la ferestre, încât nimeni prin partea locului nu-l agreea. Nașului, însă, puțin îi păsa și continua, să-l iubească tot mai mult. Își irosea din când în când nopțile clădind castele pe nisip în privința lui. Visa pentru el o avere mare și o poziție înaltă și încerca să studieze mijloacele care l-ar fi adus la atingerea țelului. Iată întrucâtva firul raționamentelor sale: „Într-o slujbă ca a tatălui său se câștigă, i-adevărat, bani frumoși. Însă mereu i se poate spune: «Bine, dar e un simplu aprod!»... Aș, de partea asta, nu... Cu meseria mea... e drept că m-am aranjat (va trebui să povestim istoria acestui «m-am» aranjat»). Cu toate astea, nu vreau să-l fac sclavul celor optzeci de reali ai clienților. Ar fi poate cuminte să-l trimit la studii, însă la ce dracu' servesc studiile? Realitatea e că pare să aibă memorie bună și l-aș putea înscrie mai departe la Universitatea din Coimbra... Da, e adevărat... eu am bani. Am îmbătrânit, n-am copii și nici alte rude... dar de asemeni ce naiba o să se facă el la Coimbra? Licențiat, nu, e o treabă de duzină. Jurisconsult... Nu! Am o aversiune față de cine lucrează cu hârtoage și jalbe... Cleric? Cleric e foarte bine... e un lucru foarte serios... se

câștigă mult... poate ajunge într-o zi paracliser, paroh... Am hotărât, trebuie să devină cleric... Dacă așa are să fie, o să-l văd oficiind serviciul divin, rostind predica la Catedrală iar atunci voi demonstra lumii de pe-aici, vecinilor care nu-l simpatizează, că aveam dreptateșă-L iubesc mult. El e încă mic, dar voi încerca să-l dăscălesc chiar aici, acasă, și, când va împlini doisprezece ori paisprezece ani, va merge la școală”. Rumegând mai multă vreme această idee, într-o dimineață îl chemă pe copil și-i spuse:

— Băiete, vino aici! Ești bărbat (el avea nouă ani). E nevoie să înveți cât de cât spre a deveni cândva om. De luni înainte (era miercuri) voi începe să te învăț să citești. Satură-te de nebunii săptămâna asta.

Copilul ascultă logოსul cu un aer mirat și scârbit totodată și replică:

— Atunci n-o să mai am voie să mă mai duc în grădina de zarzavat, nici să mai glumesc la poartă?

— Duminicile când ne întoarcem de la biserică.

— Mie nu-mi place la misă...

Nașului nu-i sună prea bine replica. Nu prevestea nimic bun cuiva care se consacra preoției, dar nu și-a pierdut speranțele nici din acest motiv.

Băiatul a înțeles cum trebuie cuvintele nașului: „Satură-te de nebunii săptămâna asta”. Astfel a dus-o toată ziua făcând cele mai mari năzbâtii. Nașul l-a surprins de două-trei ori călare pe zidul ce despărțea grădina de zarzavat de casa vecinului, în mare pericol de a cădea.

Pe înserate, așezat în ușa frizeriei, a văzut în depărtare, la capătul străzii, un cortegiu iluminat de felinare și torțe și a auzit preoții rugându-se. Se bucură și, dintr-un salt, era deja în picioare. Era procesiunea „Via sacra de Bom Jesus”.

În vremea aceea existau încă pe anumite străzi ale orașului crucifixe de culoare neagră, bătute din loc în loc în cuie pe ziduri.

Miercurea și în alte zile ale săptămânii ieșea, de la Catedrala Bom Jesus și de la alte biserici, un soi de

procesiune compusă din câțiva preoți ducând crucile, călugări cu felinare, precum și o mulțime de oameni. Preoții se rugau iar lumea acompania rugăciunea. La fiecare crucifix acompaniamentul înceta, toată lumea îngenunchea și se ruga multă vreme. Acest act satisfăcea cucernicia bigoților, alimenta și prilejuia bârfa și batjocura, cum își aminteau tinerii acelei epoci, adică bătrânii de azi, care strigă sus și tare împotriva lipsei de respect a tinerilor de acum. Ei urmau procesiunea în cete, întrerupând corul cu vorbe deșuchete, când pur și simplu glumețe, când lipsite de decența cuvenită. Țineau în mână sfori lungi de ale căror extremități spânzurau sfere de ceară. Dacă vreun nefericit, căruia anii îi răriseră o bună parte din păr, se nimerea la îndemâna lor, se plasau la o distanță potrivită și, ascunși în spatele unuia sau altuia, lansau proiectilul ce lovea în plin chelia credinciosului. Smuceau repede sfoara și nimeni n-avea de unde ști dincotro pornise lovitura. Scene ca aceasta și altele asemănătoare, ațâțau strigătele și hohotele de râs ale mulțimii. Aceasta era ceea ce în acele vremuri *de cucernicie* se numea a urma „Via sacra”.

Băiatul se bucurase nespus văzând că procesiunea se apropia. Coborî pragul tiptil și, fără a fi văzut de naș, se făcu una cu peretele dintre cele două uși ale prăvăliei, ridicându-se în vârful picioarelor spre a vedea mai pe pofta inimii. Când sosi chiar în dreptul ușii, pe copil îl străfulgeră un gând. Reamintindu-și cuvintele nașului, pândi mișcarea din interiorul prăvăliei și, văzându-l pe naș ocupat, sări de unde stătea și se amestecă în mulțime, luând și el parte pe întrecute cu hohote de râs și cu strigăte la vacarmul de pe stradă. Bucurându-se nespus de ocazia ce i se ivise, uită de toate și sări, se zbânțui, strigă, se rugă, cântă și nu făcu decât ce nu-i stătea în puteri. Era însoțit de alți doi copii pe măsura lui, iar când se dezmetici se întorcea deja cu procesiunea de la Catedrala Bom Jesus.

Capitolul IV

Norocul

În timp ce cumătrul necăjit îl căuta peste tot pe băiat,

fără ca cineva să-i poată da vreo știre despre el, să vedem ce se întâmplase cu Leonardo.

În zona cu arbori de mango din Cidade Nova, exista lângă o mlaștină o casă sărăcăcioasă, acoperită cu paie, a cărei fațadă împrăscată de noroi arăta că înăuntru rânduiala nu era foarte mare. Se compunea dintr-un antreu mic și o încăpere. Toată mobila erau două sau trei scaune, câteva rogojini într-un colț și o ladă enormă de lemn, care avea mai multe întrebuințări. Ea folosea ca masă, ca pat, ca dulap de îmbrăcăminte și ca blidar. Aproape totdeauna casa era încuiată, ceea ce o învăluia într-un anume mister. Acolo locuia un personaj croit după modelul cel mai dubios. Era un indigen brazilian, bătrân, cu fața murdară și respingătoare, îmbrăcat întotdeauna în zdrențe. Între timp, spre uimirea cititorului, putem dezvălui că ocupația acestui om consta în a înclina balanța norocului în favoarea clienților sau, mai bine zis, era vrăjitor.

Pe atunci se credea mult în atari lucruri! Iar tributul către cei care exercitau asemenea profesii era un fel de respect superstițios. În acest mod șmecherii găseau resurse inepuizabile de bani.

Nu numai oamenii din popor dădeau crezământ vrăjitorilor. Multe persoane din înalta societate de atunci mergeau să-și ajute destinul sau să-și asigure fericirea cu prețul comod al practicării unor superstiții.

Și amicului nostru Leonardo îi trecuse prin cap să apeleze la el, deoarece avea nevoie ea să-și potolească suferința de pe urma unei noi pasiuni.

Era vorba de o țigancă. Leonardo o văzuse la puțin timp după fuga Mariei. Astfel, din cenușa fierbinte a unei iubiri neîmpărtășite, se născuse alta care de asemenea nu fusese mai bine răsplătită. Dar Leonardo era romantic, după cum se zice astăzi, și pofticios, după cum se zicea atunci, și nu putea trăi fără ca să iubească. Cum slujba era bună și avea mereu bani, nu-i fusese greu s-o cucerească. Totuși, fidelitatea, trăirea armonioasă a bucuriilor împreună, după care sufletul său tânjea, el nu le putuse

obține. Femeia fusese croită aproximativ după calapodul precupeței. Peste tot există sergenți, colegi și căpitani de nave. Femeiușcă fugise la rându-i de acasă. De data asta însă, cum cauza părăsirii sale nu mai era dorul de patrie, Leonardo hotărâse să intre din nou, prin orice mijloc, în stăpânirea iubitei sale. După ce folosisese plânsul, imploratul, amenințările, fără niciun folos, hotărî să capete pe căi supranaturale ceea ce căile omenești nu-i putuseră da. În consecință, își puse soarta în mâinile indigenului din casa smârcurilor, cel mai vestit în branșa lui.

Se supuse unui nesfârșit număr de cazne, care începeau întotdeauna cu o contribuție bănească, dar încă nu obținuse nimic. Suportase fumigații înăbușitoare, înghițise băuturi cu gust grețos. Știa pe de rost mii de fraze misterioase, pe care era obligat să le repete de multe ori pe zi. Se ducea să depoziteze aproape în fiecare noapte în locuri prestabilite sume de bani și obiecte cu scopul de a chema într-ajutor, zicea indigenul, divinitățile sale. Cu toate astea, țiganca rezista farmecelor. La sfârșit, Leonardo se hotărî să execute și ultima probă ce-i fusese indicată, într-o noapte, la douăsprezece fix s-a dus la vrăjitor. Chiar de la ușă nu i-a fost admis să intre în ținuta în care se afla. Indigenul l-a obligat mai întâi să se dezbrace, iar apoi să se acopere cu o manta jegoasă, pe care el însuși o purta.

Sala afișa o pompă ridicol de sinistră, dar nu ne vom osteni în a o descrie. Printre alte lucruri a căror semnificație o cunoșteau doar inițiații în tainele indigenului, se afla în mijlocul încăperii un mic rug. Începând ceremonia, Leonardo a trebuit să îngenuncheze pe la toate colțurile casei, să recite frazele cunoscute și încă alte câteva ce-i fuseseră comunicate cu acel prilej, apoi s-a îndreptat să se roage lângă rug. În acel moment, au ieșit din cameră trei persoane venite să participe la ceremonie și au început atunci, cu acompaniamentul sacerdotului suprem, un dans macabru în jurul lui Leonardo. Deodată s-au auzit ușoare bătăi la poartă și o voce calmă spunând:

— Deschideți ușa!

— Vidigal! au spus toți într-un glas, cuprinși de cea mai mare spaimă.

Vidigal

Vocea care rostise: „Deschideți ușa!”, semănase spaima printre ei și nu neîntemeiat. Ea vestea o mare primejdie de care cu siguranță ei n-ar fi putut scăpa. În acel timp poliția cetății încă nu fusese organizată, sau mai degrabă fusese, dar în concordanță cu situația și concepțiile epocii. Maiorul Vidigal rămânea regele absolut, arbitru suprem în tot ce privea respectiva ramură a administrației. El era magistratul care judeca și distribuia pedepsele și, totodată, garda care-i vina pe infractori. În cauzele sale nu existau martori, nici probe, nici argumente, nici proces. El rezuma totul la sine. *Dreptatea* lui era infailibilă. Sentințele lui nu se supuneau dreptului la apel. Făcea ce voia și nimeni nu-i cerea socoteală. În sfârșit, exercita un fel de inchiziția polițienească. Cu toate acestea, să nu-l nedreptățim deoarece el nu prea abuza de puterea sa și o întrebuinta în anumite cazuri cu mult discernământ.

Vidigal era un bărbat înalt, nu prea voinic, cu aer iblând. Privirea și-o ținea veșnic în jos, avea mișcările în - cete iar vocea calmă și dulceagă. În pofida aspectului său de om bun, nu s-ar fi găsit, desigur, cineva mai apt pentru însărcinarea sa.

O companie de obicei din grenadierii, uneori și din alți soldați aleși de el prin unitățile din oraș, înarmați toți cu bâte groase, comandată de maiorul Vidigal, făcea rondul de noapte al orașului și în plus toată poliția de zi. Nu se găsea fundătură, nici scurtătură, nici stradă, nici piață unde să nu se fi petrecut vreo ispravă vitejească a domnului maior, prinzând vreun derbedeu ori vânând un vagabond. Agerimea lui era proverbială și de aceea numele său stârnea teroarea printre cei a căror conștiință nu era prea curată.

Dacă în toiul hărmălaiei unui *fado*, în care decența și urechile vecinilor nu erau prea respectate, se auzea

spunându-se: „Vidigal e aici”, scena se transforma imediat. Într-o clipă totul se liniştea, iar petrecerea devenea mai puţin zgomotoasă. Când pe vreunul din chefliei acelui timp îl surprindea noaptea cu mantaua pe umeri şi ghitară în bandulieră, umblând în căutare de societate, şi cu o voce blândă Vidigal îi spunea simplu: „Vino-ncoa’, un’ te duci?”, unicul remediu pe care-l avea era să fugă. Dacă putea, deoarece, cu siguranţă, nu ar fi scăpat altfel, fără câteva zile de închisoare.

De aceea vrăjitorii noştri şi nefericita lor victimă au intrat în panică de îndată ce recunoscuseră după glas cine le dădea târcoale. Au vrut să scape prin ieşirea din spate. Însă casa era încercuită de grenadierii. Uşa se deschise fără multă rezistenţă, iar maiorul Vidigal (fiindcă era chiar el!) cu grenadierii lui îi prinseră în flagrant delict. Rugul ardea încă, alături de celelalte obiecte ce serveau sacrificiului.

— Oh! a să le, aici se poate căpăta norocul...

— Domnule maior, pentru numele lui Dumnezeu...

— Eu chiar ardeam de dorinţa să văd cum vine asta:
„Continuaţi... fără mofturi, haideţi!

Nefericiţii au şovăit puţin. Totuşi, văzând că ar fi fost inutil să reziste, au reînceput ceremonialul de care soldaţii râdeau, prevăzând care urma să fie sfârşitul. Leonardo era zăpăcit de ruşine, cu atât mai mult că-l şi cunoştea. Încercă să se acopere cât mai bine în mantaua soioasă, îngenunche iar, aproape târându-se, în acelaşi loc, îşi reluă dansul, la care maiorul asista cu braţele încrucişate şi cu un aer flegmatic. Când au crezut că au dansat destul şi au încercat să se oprească, maiorul le ordonă **r**

— Continuaţi!

După mai multă vreme, s-au gândit să se oprească...

— Continuaţi, le spuse din nou maiorul.

După încă vreo jumătate de oră, au căutat, deja foarte obosiţi, să înceteze dansul.

— Încă nu, continuaţi!

Au continuat vreme îndelungată, fiind cum nu se poate de istoviţi. Leonardo, îngenuncheat lângă rug,

aproape se topea asudând. La sfârșit, maiorul se arătă mulțumit, le ceru să se oprească și, netulburat, grăi către soldați cin vocea lui dulce și calmă:

— Grenadier, puneți mina pe arrrrri!

La acest ordin toate bâtele se ridicară deodată și căzură cu sete pe spinările bieților dănțuitori.

— Încetarea! zise maiorul după un bun sfert de ceas.

Atunci a început să le țină în parte câte o predică în care se arăta foarte afectat de a fi fost obligat să recurgă la bâte și încheie cu întrebarea:

— Așadar, dumneata cu ce te ocupi?

Niciunul dintre ei nu răspundea. Maiorul zâmbi și adăugă, cu un zâmbet sardonice:

— Bineee!

Veni și rândul lui Leonardo.

— Păi bine, omule, dumneata ești ofițer al justiției, ar fi trebuit: să fii exemplu...

— Domnule maior, răspunse el pierit, diavolița aceea de femeie mă silește la toate acestea. Nici nu mai știu ce mijloace să întrebuițez...

— Dumneata trebuiești vindecat! Să mergem la casa de gardă.

Cu această ultimă hotărâre pe Leonardo îl apucă disperarea. Ar fi iertat din toată inima bătaia, dar cu o singură condiție: să fi rămas totul secret. Dar să meargă la casa de gardă și de acolo poate la închisoare, asta el n-o mai putea tolera. îl rugă pe maior să-l cruțe însă ofițerul rămase neînduplecat. Și așa, rușinea se schimbă în ocări la adresa blestematei aceleia care-l făcea să sufere atât.

Casa de gardă se găsea în piața Catedralei și semăna cu un fel de depozit unde erau păziți arestații de cu noapte, pentru a fi apoi îndrumați spre destinații mai potrivite.

Se știa că amicii clevetelilor dădeau târcoale pe acolo dimineața ca să afle cu ușurință ce se petrecuse în noaptea precedentă.

Aici stătu Leonardo restul nopții și mare parte a

dimineții următoare, expus la vederea curioșilor. Din nefericire pentru el, întâmplător trecu un coleg și, văzându-l, intră să-i vorbească. Îi transmise că întreaga și ilustra corporație a aprozilor orașului avea să afle de pățania lui și că putea să se aștepte la o muștrare solemnă. Dar lucrurile luară o altă întorsătură și Leonardo fu trimis la închisoare. În aparență, colegii se arătasera mișcați, totuși în taină nu încetaseră să binecuvânteze întâmplarea... deoarece Leonardo avea vad bun la clientelă și, câtă vreme el era închis, părțile i-ar fi căutat pe ei.

Capitolul VI

Prima noapte departe de casă

Cumătrul, imediat ce constatase lipsa finului, fu cuprins de o tristețe mistuitoare. Alarmă toți vecinii, căută” cercetă, dar nimeni nu i-a putut da nicio veste. Își aminti atunci de procesiune și-și închipui că puștiul se alăturase mulțimii. Cutreieră toate străzile pe unde umblase* prețioasa comoară a speranțelor sale. Ajunse fără sâS dea de urmă până la Catedrala Bom Jesus, unde i se spuse că ar fi fost văzuți trei băieți mici pe care, fiindcă; se purtasera ca niște draci în momentul intrării procesiunii, paracliserul îi gonise din biserică.

Rătăci apoi multă vreme pe străzi și se întoarse târziu, în noapte, acasă. Ajuns la intrare, vizeta unei uși cu» jaluzele de alături se deschise și o voce de femeie întrebă:

— Nimic, vecine?

— Nimic, vecină, răspunse el cu voce abătută.

— Păi, când îți zic eu că-i soi rău copilul ăsta...

— Vecină, nu sunt acestea lucruri de spus.

— Vă zic și vă repet că e soi rău... Dea Domnul să ni2 fie, dar n-o să sfârșească bine...

— Ah, doamnă! replică cumătrul înțepat. Ce aveți } cu viața mea și cu celelalte lucruri ce-mi aparțin? Vedeți-vă de treabă, aveți grijă de suveicile și dantelele dumneavoastră și dați pace altora.

Intră apoi în casă bombănind.

— Într-o zi am să-i fac un scandal femeii ăsteia! O

ține mereu pe-a ei. Parcă ar fi o piază rea!

Bietul om petrecu toată noaptea treaz, gândindu-se cum să-l găsească pe copil. Și, după ce ticlui o mie de planuri, își spuse: „În ultimă instanță, o să-l caut pe maiorul Vidigal”.

Între timp, să-i satisfacem cititorului curiozitatea, dacă ar dori poate să afle unde era micuțul...

Odată cu emigranții au venit din Portugalia în Brazilia și țiganii. Oameni leneși și cu puține scrupule, ei și-au câștigat aici o binemeritată reputație ca cei mai șmecheri precupeți. Niciun om cu judecată nu s-ar fi apucat de 'negustorie cu ei, deoarece avea certitudinea că va fi vai de capul său. Poezia obiceiurilor și a credințelor lor despre care se vorbește atât de mult, o lăsaseră de cealaltă parte a oceanului. Aici aduseseră numai moravuri proaste, viclenie, perfidie și, poate, doar Leonardo al nostru ar mai putea adăuga câte ceva în acest sens. Viețuiau într-o lenevie aproape desăvârșită. Nu le trecea noaptea fără petrecere. Locuiau de obicei mai departe de străzile frecventate și trăiau în deplină libertate. Femeile se îhrăbeau cu oarecare lux față de avutul lor. Întrebuințau multe dantele și panglici. Preferau tot ce era roșu și niciuna din ele nu se dădea în lături să poarte la gât un lanț gros «de aur. Bărbații se deosebeau prin unele trăsături fizionomice, ce-i făceau ușor de recunoscut.

Cei doi copii, cu care micul fugar legase prietenie, aparțineau unei familii dintre oamenii locuind în piața Rocío, din care pricină locul s-a numit până la o vreme Tabăra Țiganilor. Copiii aceștia aveau, cum am spus, cam aceeași vârstă cu el. Însă, obișnuiți cu viața de vagabonzi, cunoșteau bine orașul și îl străbăteau în lung și în lat singuri, fără ca faptul să fi cauzat vreo îngrijorare părinților respectivi. Erau întotdeauna nelipsiți de la procesiunea Via sacra sau de la orice altă manifestare de acest gen. Întâlnindu-se în acea noapte, după cum știu cititorii, cu viitorul nostru cleric, se asociaseră cu el, îl duseseră acasă la părinții lor, unde, după obicei, era o petrecere a țăganilor (obicei ce se păstrează și azi). Făceau

chiolhanuri zilnice, dar le motivau întotdeauna. Azi era un botez, mâine o cununie, acum ziua de naștere a acestuia, apoi a celuilalt, iar după aceea prăznuirea unui sfânt. În noaptea despre care vorbim se celebra, cu mare pompă, ziua unui sfânt din cultul lor. Nu-i știm numele.

Secolul al XIX-lea (n.t.).

Pe drum, copilul a fost cuprins de ceva scrupule și a avut pornirea să se întoarcă, dar ceilalți i-au descris astfel cele ce avea să vadă, încât s-a hotărât să-i urmeze, până unde ar fi dorit ei.

În sfârșit, sosiseră acasă. Ceremonia începuse. În partea stângă a sălii se găsea oratoriul, iluminat de mici luminări de ceară, fiind pus pe o masă acoperită cu un ștergar alb. Îi servea de spătar un macat de percal cu volan. De jur-împrejurul sălii erau așezate scaune de toate felurile, unde luau loc invitații. Ei nu erau puțini la număr fiind țigani cât și localnici. Purtau veșminte de tot felul. Se arătau veseli, dispuși să profite din plin de noapte. Or, băieții intraseră fără ca cineva să-i remarce, și merseseră să se așeze lângă oratoriu...

Peste puțin începu /ado-ul. Toți știau că un fado este acel dans amestec, atât de voluptuos, atât de variat, încât pare înrudit cu cea mai desăvârșită compoziție muzicală. O simplă chitară servește mai bine decât orice alt instrument să creeze atmosferă.

Fado-ul are felurite forme, una mai originală decât alta. Uneori, o singură persoană, femeie sau bărbat, dansează o vreme în mijlocul sălii, executând pașii cei mai grei, luând atitudini cât mai elegante și acompaniind totul cu pocnituri din degete, apoi se apropie puțin de cineva care-i e agreabil. În fața alesului schițează gesturi glumeț-îmbietoare, dând cu piruetele ocol pistei de dans. iar la sfârșit bate din palme, ceea ce vrea să spună că a ales pe cine să-i ia locul. Astfel evoluează întreaga roată până ce toți dansează pe rând.

Alteori, un bărbat și o femeie dansează împreună, urmărind ritmul muzical, acompaniindu-se, ba cu pași lenți, ba grăbiți, apoi se îndepărtează și iar se apropie; La

Început bărbatul urmărește femeia cu pași ușori în timp ce ea, făcând o mișcare abia vizibilă cu trupul și cu brațele, dă îndărăt cu încetineală. Apoi ea este aceea care-l caută pe bărbat. La rândul-i, el pășește îndărăt până ce, în fine, se însoțesc iar.

Mai există și roata în care dansează multe persoane, întrerupând anumiți pași cu bătăi din palme și cu tropăit de picioare, uneori zgomotos și prelungit, alteori mai de

licat și mai scurt, însă mereu egal și pe un singur timp.

Afară de acestea mai sunt și alte forme, dar nu mai vorbim de ele. Muzica diferă la fiecare, însă se cântă întotdeauna la chitară. Adesea, instrumentistul execută melodia și rostește versuri deosebit de frumoase.

Când *fado-ul* începe, cu greu se sfârșește. Se termină mereu dimineata, când nu se prelungește înlănțuit zile și nopți întregi în șir.

Băiatul nostru, uitând de toate, a asistat la petrecere cât. i-a fost cu puțință. Apoi i s-a făcut somn și, alăturându-se însoțitorilor lui într-un colț, au adormit tustrei legănați de chitară.

Când s-a făcut ziuă s-a trezit înspăimântat. Îl chemă pe unul dintre prietenii lui și-i ceru să-l conducă acasă. Dar tocmai atunci nașul ieșea pentru a-și reîncepe căutările.

— Băiatule, pe trei sute de draci... Unde ai fost?

— Am fost să văd un oratoriu... Nu mi-ai spus că eu va trebui să fiu cleric?!...

Nașul îl privi multă vreme. La sfârșit, neputând rezista aerului nevinovat cu care îi răspunsese copilul, a izbucnit în râs și l-a luat în casă, complet împăcat!

Capitolul VII

Cumătră

Se cuvine acum să spunem ceva despre un personaj care va juca un rol însemnat în cursul acestei povestiri și pe care cititorul abia îl cunoaște, deoarece l-am menționat doar în treacăt în primul capitol. Este vorba de cumătră, moașă' și, cum am arătat, nașa vrednicului nostru erou.

Cumătră era o femeie scundă, excesiv de grasă,

blajină, credulă și naivă, care trăia exercitându-și meseria de moașă (pe care și-o însușise din curiozitate) și descântând de deochi. Toți o cunoșteau ca foarte cucernică și printre cele mai asidue frecventatoare de slujbe religioase din «oraș. Era calendarul cel mai exact al tuturor sărbătorilor bisericești. Știa pe de rost zilele în care se oficia misa în cutare sau cutare biserică, precum și ora și chiar numele preotului. Era punctuală la litanii, la citirea celui de al treilea rozariu, la novenă, la slujbele de a șaptea zi. Nu-i scăpa vreo procesiune sau vreo predică. Își întrebuinta timpul drămuț cu pricepere în orele combinate în așa fel că niciodată nu i s-a întâmplat să sosească la biserică și să găsească misa în altar. De dimineată începea cu slujba de la Lapa; abia lua sfârșit, mergea la Catedrală pentru cea de la ora opt și, ieșind de aici, o prindea pecea de la ora nouă la Santo Antonio. Îmbrăcămintea ei obișnuită era ca a tuturor femeilor de condiția și din mediul ei. Peste un veșmânt oarecare se punea fusta din țesătură de lână neagră satinată, la gât se purta cu un batic alb foarte bine călcat și scrobbit și pe cap un altul, la betelia fustei se atârna un șir de mătănii iar, după ureche se prindea o mică ramură de vârnanț. Toate acestea erau acoperite de clasica mantilă în a cărei dantelă se agăța o amuletă mică de aur sau os. Când sărbătoarea dura două zile una după alta, în loc de batic pe cap, părui se coafa și se strângea cu un pieptene enorm țihtat cu cilicuri.

Purtatul mantilei era o imitație a portului spaniol. Totuși, mantila spaniolă, am auzit spunându-se, este ceva diafan, învăluind femeile în anume mister și punându-le în valoare frumusețea. Mantila femeilor noastre, nu! Era lucrul cel mai prozaic din câte se pot închipui, cu precădere când cele care o purtau erau scunde și grase precum cumătră. Cea mai strălucită sărbătoare religioasă (și erau cele mai frecventate, atunci) lua un aspect lugubru, imediat ce biserica se umple de acele apariții cernite care se apropiau unele de altele și se înclinau sușotind.

Însă mantila se potrivea foarte bine cu moravurile

epocii. Faptele celorlalți fiind principala preocupare cam a tuturor a, era necesar să vezi fără să fii văzut. Mantila pentru femei avea același rost ca vizetele porților cu grilaj pentru case. Constituia observatorul vieții celorlalți... Existența de moașă bigotă și vindecătoare de deochi dusă de cumătră era agitată și plină de neprevăzut. Nu dispunea de timp mult ca să facă vizite și să-și caute cunoștințele sau prietenii. Astfel, pe Leonardo nu-l prea căutai. Era destulă vreme de când nu mai avea știri despre el, despre Maria și nici despre fin. Când, într-o zi la catedrală, auzi următoarea discuție între două credincioase cu mantilă:

— Așa-i cum vă spun, precupeața are pielea dracului pe ea!

— Dar părea o sfântă... Și ce i-a făcut Leonardo?

— A deșelat-o cu pumnii, ceea ce a determinat-o să o steargă cât mai repede cu căpitanul... Păi, uite, n-a avut dreptate! Leonardo e un băiat frumos, câștigă bine și o» trata ca pe o doamnă!...

— Iar copilul... e un prost crescut...

— Nașul l-a luat pe seama sa. Îi dorește tot binele din lume... Este nebun, nenorocitul de el, zice că băiatul va să fie cu orice preț cleric... dar e un îndrăcit!...

În acea clipă tocmai se ieșea cu sfintele daruri și cele două bigote întrerupseseră dialogul. Una din ele era vecina cumătrului și prevestea un sfârșit nefericit băiatului, iar cumătrul îi promisese să-i facă un scandal pe cinste. A doua era una din cele de la petrecerea botezului.

Cumătră, de bine ce le auzi, merse imediat să-i caute pe cumătru. Să nu credeți însă că o minase la acest gest vreun alt interes decât curiozitatea. Dorea să afle întâmplarea în toate amănuntele. Ceea ce îi oferea un lung subiect de discutat la biserică și de a-și distra gravidele care, fiind gata să nască, se încredințau îngrijirilor ei. Ajunsă în prăvălia bărbierului îi spuse:

— Cum, ne-a tras clapa cumătră? Uite ce mai nebunie! Să-i facă una ca asta lui Leonardo, un bărbat destul de bine rostuit... Fiu al Regatului...

— O cuprinsese dorul de țară, răspunse cumătrul

zâmbind malițios.

— Vedea-s-ar cuprinsă în ghearele necuratului! Și dumneata, meștere, ai rămas cu povara în spinare.

— Povară, nu... eu îl iubesc mult, e așa de cuminte...

Și unde începu atunci un interogatoriu minuțios asupra celor întâmplate în casa lui Leonardo, iar cei doi au trâncănit până n-au mai putut. Apoi cumătrul a povestit, chiar fără să fie întrebat, toate drăgălășeniile finului și a vorbit despre intențiile sale în legătură cu el. Cumătră n-a fost de acord cu ele (lucru ce nu i-a plăcut defel cumătrului), pentru că nu vedea să aibă copilul chemare pentru preoție. Găsea că e mult mai nimerit să-l trimită la Conceição să învețe o meserie. Cumătrul stăruia totuși în intențiile sale pe care avea mare nădejde să le vadă realizate. La urmă cumătră plecă.

Pe drum repetă ceea ce tocmai aflate cător cunoscuți întâlnește și, fără a-și face multe scrupule, adăugă, ici-colo, câte o întâmplare cu care să îngroașe culorile tabloului.

În așteptare, cumătrul se ostenea să lucreze în vederea realizării planurilor sale și începu prin a-l învăța pe băiat alfabetul. Însă, ca o primă contrarietate, băiatul se împiedică de litera F și nimic nu-l mai putu face să treacă mai departe.

Cumătră a continuat să-și facă apariția pentru un motiv ce se va ști mai târziu, dar, deocamdată, să continuăm a povesti ce devenise Leonardo.

Capitolul VIII

Curtea păduchilor

Există încă și azi în curtea interioară a palatului imperial, care în vremea când s-a petrecut povestea noastră se chema Palácio d'El-Rei, o sală mică, căreia ștregării și mulțimea împreună cu ei îi ziceau *Patio dos Bichos*²³. Își petreceau acolo toate zilele anului trei sau patru ofițeri superiori, vârstnici, incapabili la război și inutili în timp de pace, pe care regele îi ținea în serviciul său, neștiindu-se dacă și cu avantajul vreunei solde sau

2 Palatul Regelui (port.) (n.t.).

3 Curtea Păduchilor (port.) (n.t.).

numai cu cinstea de a fi folosiți în serviciul regelui. Rar aveau prilejul să fie chemați din ordin regal pentru vreun lucru, și-și omorau timpul într-o sfântă lene, când tăcuți și liniștiți, când discutând despre treburile vremii lor și criticând cele care, pe bună dreptate, le presupuneau că nu mai țineau de timpul lor, deoarece niciunul dintre ei nu avea mai puțin de șaizeci de ani. Uneori se întâmpla să adoarmă toți deodată și, atunci, din rezonanța respirațiilor ieșind pe nările de culoarea tutunului, intonau în cuartet o bucată de neprețuit, cu care ofițerii și soldații de gardă, slujitorii și alte persoane în trecere, veneau la ușă să se delecteze. Nu arareori bieții bătrâni deveneau victimele glumelor proaste, care în acea perioadă cu puține preocupări, erau ținta multor oameni. Câteodată cineva îi prindea dormind și, venind la ușă, striga:

— Domnule locotenent-colonel, regele vă caută!

Careva dintre ei se trezea înspăimântat, își lua bicornul, își prindea centironul, dar se mai și întâmpla din grabă ca pălăria să fie turtită, iar sabia să fie așezată în partea dreaptă; și așa, alerga într-un suflet la rege.

— La ordin, Măria ta, spunea el căscând încă.

Regele, pricepând care era situația, izbucnea în râs și-l trimitea îndărăt. Când sărmanul om ajungea jos, fiecare din cei prezenți acolo încerca să afle, cu toată seriozitatea posibilă, care fusese obiectul chemării regelui. Dar câte încă nu mai scorneau, iar de fiecare dată ei se lăsau cu naivitate din nou induși în eroare.

Să facem cunoștință cititorului cu unul din acești patru militari, figurinei de asemeni în povestirea noastră.

Era de o vârstă cu însoțitorii săi, cu toate astea, desigur, nu din cauza lui i se trăgea încăperii numele respectiv. Trăsăturile sale brăzdate de ani, mai păstrau o anumită armonie, ceea ce denota că în tinerețe nu fusese puțin favorizat în privința frumuseții. Din părul răpit de ani, abia rămâneau, cât să-i împlinească tâmplele și ceafa, câteva inele aspre și argintii. Chelia o avea nobilă și impunătoare. Fusese un ostaș viteaz și își câștigase tresele de locotenent-colonel prin fapte de arme. Fiu al

Portugaliei, îl însoțise pe rege la venirea în Brazilia. Cu toate astea, calitățile sale nu-l apărau și suferea împreună cu ceilalți batjocura pușlamalelor.

Astfel, într-o zi, când îl căută o femeie cu mantilă și se așază cu el la vorbă, pe șoptite, treceau când unul, când altul și scuiپau lângă ușă, ori lăsau să le scape vreo grosolanie de același soi.

— Iubirile vechi nu se uită niciodată, spunea unul din ștregari.

— Bravo! Eu apreciez bunul gust! adăuga un altul.

Femeia cu mantila e cunoștința noastră, fiindcă nici mai mult nici mai puțin este cumătră. Iar treburile care au adus-o aici ne interesează și pe noi, deoarece e vorba de punerea în libertate a lui Leonardo. În consecință, cititorul să ia aminte la conversația celor doi.

— Domnule locotenent-colonel, zise cumătră la sosire, am venit să mă ajutați. Cumătrul meu Leonardo este la închisoare.

— Leonardo?! Da' pentru ce oare?

— Eh! Ce să fie? Ia, prostii!

Și, apropiindu-se de urechea lui, cumătră îi povesti pe șoptite bătrânului motivul pentru care Leonardo era închis.

Bătrânul izbucni în răs.

— Bine țintit... Ei, bravo... spuse.

— Acum eu aș vrea ca dumneavoastră să-mi faceți favoarea de-a vorbi pentru el cu maiorul Vidigal, că el l-a înhățat... nenorocitul de om, e o rușine! Dar și el, nici că se căiește!

Și cumătră povesti în taină, cum o făcuse și tuturor cunoștințelor ei, toată istoria nefericitului amor al lui Leonardo cu Maria, toate drăcoveniile copilului pe care ea îl părăsise și pe care cumătrul îl luase în grija sa. Trecu apoi la relatarea celor întâmplate cu țiganca și reveni la episodul cu închisoarea, ce l-a povestit și repovestit de douăzeci de ori, fără să-i scape cel mai mărunț amănunt. La sfârșit, își reformulă rugămintea, pe care bătrânul promise să i-o satisfacă, și atunci ea se îndreptă spre patio

unde primi multe complimente și zâmbete malițioase. De ușa pe unde tocmai ieșise, ședea rezemat un cadet care-i spuse:

— Socot că am fost un om fericit. Lumea cunoscută 3 a un botez nu se uită!

— Pe dracu'! a fost unicul ei răspuns și a trecut mai departe.

Cum de bătrânul locotenent-colonel îi cunoștea pe cumătră și pe Leonardo și pentru ce se interesa de el, cititorul va afla mai departe.

Cunoștința aceasta era foarte veche și Leonardo, imediat ce s-a găsit la închisoare, și-a amintit de protecția pe care bătrânul i-o putea asigura. Trimise un coleg s-o cheme pe cumătră și o însărcină cu misiunea de a-l întâlni pe locotenent-colonel. Misiune ce ea o acceptă cu plăcere și de care se achită, cum am văzut, în mod mulțumitor.

De îndată ce cumătră plecă, bătrânul își luă bicornul, își puse sabia și centironul și ieși, nu înainte de a le povesti colegilor ce se întâmplă cu cine umblă să cumpere noroc.

Unul din ei, un credul până la entuziasm în materie de vrăjitorii, se arătă foarte indignat de întâmplare, promițând că și el va interveni pentru Leonardo.

Cititorul poate vedea că treaba nu era pe drum rău și, în curând, va ști rezultatul tuturor demersurilor.

Capitolul IX

„Sunt un om făcut”.

Cititorii își vor fi amintind ce spusese cumătrul pe când își clădea castele de nisip, relativ la fin, cu gândul să-l învețe meseria pe care o practica el însuși, care-l făcea să afirme: „Sunt un om făcut”. Să vedem acum cum ajunsese el să fie bărbier.

Să-l fi întrebat cineva despre părinții săi, despre nașterea sa, n-ar fi putut să răspundă nimic, pentru că nu știa nimic. Tot ce-și amintea din istoria existenței sale se reducea la foarte puțin. Când ajunsese la vârsta să înțeleagă ce e viața, se trezise în casa unui bărbier care-i purta de grijă, dar nu-i spuse dacă era ori nu tatăl său ori o rudă a sa, sau măcar motivul datorită căruia avea grijă de

el. Așa că, problema nici nu-l frământase vreodată și n-avusese curiozitatea să cerceteze.

Acel om îl învățase meseria și, printr-un nemaipomenit miracol, să scrie și să citească. Pe vremea uceniciei, trăi în casa să-i zicem, în lipsă de alt nume, a meșterului său, o viață ce, pe de-o parte semăna cu a unui slujitor, pe de alta cu a unui fiu și pe de altă parte cu a unui asociat și care, până la urmă, nu era decât viața unui copil abandonat, cum fără îndoială a ghicit deja cititorul. În schimb, meșterul îi asigura subzistența și locuința și astfel îi socotea plătit ceea ce lucrase.

Când pași din copilărie în adolescență știa să bărbierească și să ia sânge mulțumitor, și astfel fu obligat să se întrețină singur și să-și plătească locuința din banii câștigați. Cu toate acestea i se cerea mai mult: i se pretindea să continue a munci în serviciul domestic. Sufletul i-a fost atunci cuprins de un fior al demnității. Era meseriaș și nu voia să-și înjosească meseria. Atunci se hotărî să fie independent. Deveni dur și plecă din casă fără scrupule, nici remușcări, pentru că știa că socotelile erau chit de ambele părți. Îl crescuseră, el îi servise, așa încât nu întâmpină o rezistență prea mare la eliberarea sa.

Abia depășit primul impuls și având timp să reflecteze, aproape că începu să regrete că nu cunoștea vreun mijloc să-și găsească un rost. Se văzu în stradă fără să știe încotro s-o apuce și având drept unică bogăție un castron de bărbierit, o pereche de brice și alta de lanțete în buzunar. Adevărul e că cine avea aceste unelte însemna că-și cunoștea și meseria, dar asta nu ajungea; sărmanul tânăr era la ananghie.

Prima noapte o petrecu acasă la un coleg. În ziua următoare, la răsăritul soarelui, luându-și sculele, ieși în căutarea lucrului pentru acea zi și a sorții pentru cele ce aveau să urmeze.

Le găsi pe amândouă. Una o aduse pe cealaltă.

În piața Palatului, un matroz, așezat pe o piatră aproape de mare, îl chemă să-i facă barba iar el se porni imediat la lucru. Orice bărbier e palavragiu, mai ales când

nu prea are ce face. În consecință, a dat brânci conversației cu clientul. Aceasta a fost salvarea și norocul lui.

Marinarul aparținea navei ce călătorea spre Coastă și se ocupa cu comerțul de negri. Era unul din convoaiele ce duceau marfă la Valongo și se gătea s-o pornească.

— Maestre, a zis matrozul în toiul conversației, dumneata nu iei și sânge?

— Da, iau și Sânge.

— Păi, uite ce, dumneata ești foarte bun, dacă ai vrea să mergi cu noi... ca să vindecii oamenii de la bord. Mor acolo pe capete, e o pacoste.

— Omule, eu nu mă prea pricep la chirurgie...

— Da' n-ai spus că știi să iei sânge?

— Ba da...

— Atunci, știi chiar mai mult decât trebuie.

A doua zi, s-a dus la intrarea în port. Norocul îi pusese la dispoziție mijloacele iar acum depindea de el să știe cum să le folosească. De la meșter bărbier făcea un salt neprevăzut la profesiunea de *medic* de vapor pentru negri. Trebuia doar să știe să valorifice cele învățate până atunci.

Printr-o întâmplare fericită, imediat, în primele zile de călătorie, s-au îmbolnăvit doi marinari și astfel fu chemat medicul. El reuși să facă tot ce știa: a luat sânge bolnavilor și în scurtă vreme erau bine, perfect sănătoși. Așa și-a câștigat o reputație binemeritată și a început să fie prețuit.

După o călătorie fericită au sosit la destinație. Își luaseră încărcătura de oameni și se întoarseră la Rio. Grație lanțetei omului nostru n-a murit nici un singur negru, ceea ce a contribuit mult la a-i consolida renumele de expert.

Puține zile înainte de sosirea la Rio, căpitanul navei căzu bolnav. La început nici el, nici altcineva n-a avut nici cea mai mică îndoială că se va însănătoși, după prima luare de sânge, totuși, dintr-odată, starea sa deveni gravă și nici după a patra sângerare nu obținu o ameliorare. La

sfârșitul celei de a patra zile erau convinși cu toții, inclusiv căpitanul bolnav, că îi sunase ceasul. Însă pentru asta nu-l învinovățiră pe bărbierul nostru.

— Acum nu-l mai poate salva nimic, spuneau. I-a venit rândul să plece dintre noi...

Căpitanul trebui să dea ultimele dispoziții. Și, cum am spus, bucurându-se medicul de mare prietenie și încredere, a fost ales să i le ducă la bun sfârșit.

Căpitanul îl chemă în mare taină și-i înmână un brâu de piele și o casetă de lemn plină cu un mare număr de monede vechi din aur și argint, cerându-i ca în mod cinstit să meargă să le predea, de îndată ce va fi pus piciorul pe pământ, unei fiice ale sale, a cărei adresă i-a indicat-o. În afara banilor, îl însărcină să încaseze și solda din acea călătorie și s-o ducă la aceeași destinație-Acestea erau singurele și ultimele dorințe pe care i le încredințase spre a le aduce la îndeplinire, declarându-i că de acolo, de pe cealaltă lume, o să-l urmărească spre a vedea cum se va achita de ele. La puține ore după aceea muri.

Din acea zi înainte însă, niciun bolnav nu mai scăpă, deoarece medicul nu mai lua bine sânge. Era preocupat, distrat și așa a rămas până a coborât de pe vas. Nici nu pusese bine piciorul pe pământ, că a și declarat că nu se simțise în apele lui și că nu se va mai reîmbarca.

Cât despre ordinul căpitanului, nu a ținut deloc seamă de el. Cine i-atfi cerut socoteala? Nimeni n-a văzut ce s-a întâmplat și nimeni nu știa nimic. Unicii care ar fi putut fi neîncrezători și care puteau să întreprindă ceva erau marinarii, dar ei plecară în scurt timp iarăși spre Coastă.

Așadar, cumătrul hotărî să se instituie legatar universal al căpitanului. Iată cum se explică acel „Sunt un om făcut” și cum se explică multe altele ce se întâmplă în lume.

Capitolul X

Explicații

Bătrânului locotenent-colonel, deși virtuos și bun, nu-i lipseau de pe conștiință un număr tolerabil de păcate, din

acelea numite trupești de care nu se ține seama, datând însă nu de azi, când etatea îl făcuse inofensiv, ci din tinerețea sa. Rezultatul unuia din păcate fusese un fiu lăsat la Lisabona, fructul unui ultim amor ce-l avusese la treizeci și șase de ani. Din nenorocire, fiul nu-i semănase tatălui întru nimic și nici sfaturile, nici preocupările în juru-i, nici măcar exemplul patern nu-l putuseră îndruma pe calea cea bună. La douăzeci de ani, fiind luat sub arme, era un cadet certăreț, cartofoar și cel mai nedisciplinat din tot regimentul. Îi pricinuisese destulă rușine băietului tată grijuliu, care căuta mereu și pe toate căile să-i acopere defectele și să-i remedieze greșelile, plătind în contul lui datorii de la jocul de cărți și mușamalizându-i neregulile. A fost una pe care nici împrejurările și nici natura cazului nu-i îngăduiseră să o repare în vreun fel. Cu puține zile înainte de imbarcarea pentru Brazilia în compania regelui, găsindu-se nefericitul tată în pregătirile de călătorie, a văzut intrând pe ușă o femeie bătrână, grasă, roșcovană, îmbrăcată după obiceiul femeilor simple din Portugalia. Purta o fustă de năchiaz azuriu peste o rochie de bumbac, iar pe cap o basma albă îndoită în triunghi, înnodată sub bărbie, și în picioare niște papuci grosolani. Părea pradă unei mari agitații și furii. Ochii mici albaștri fulgerau în orbitele înfundate de vârstă. Obrajii îi erau congestionați și luceau. Buzele subțiri și pungite se lipeau cu violență una de alta pentru a stăvili parcă un torent de injurii, punând mai în evidență bărbia ascuțită și nițel adusă în sus.

Nici nu s-a înfățișat bine căpitanului (era gradul pe care-l purta, la acea epocă, bătrânul) și s-a și îndreptat către el cu un aer hotărât și înfuriat. Căpitanul a făcut instinctiv un pas îndărăt.

— Ah! Domnule căpitan, a zis ea, în fine, proptindu-și mâinile în șold, aținându-se foarte aproape de fața lui și clătinând mâniaoasă din cap. Vedeți, nu există dreptate. Mi se învârteste capul, încep să-mi fiarbă creierii... și plesnesc... Am venit!...

— Dar ce ai, femeie! Eu nu te cunosc...

— Nu vreau să știu nimic... V-am spus că nu există

dreptate și că plesnesc...

— Dar de ce?... Ce ai?... Spune!...

— N-am nimic de spus... plesnesc, v-am zis, domnule căpitan!

— Atunci, pe toți dracii, plesnește! Dar cel puțin lămurește-mă pentru ce!

— N-am nimic de declarat... v-am zis... Una ca asta-l face pe om să nu-și mai găsească locul...

— Cine, femeia lui Dumnezeu? N-ai de gând să-mi explici?

— Ce explicație, nici jumătate de explicație. Adică dacă sunt, colea, o femeie bătrână care nu mai are niciun sprijin pe lume, iar ea o biată fată nătângă și curioasă, vrând să le afle pe toate, să vie să ne facă nouă bucata!

— Dar cine v-a făcut bucata și dumitale și ei? Și cine-i ea?

— Faceți pe niznaiul, a continuat femeia scoasă din sărite. Apăi, domnule căpitan, n-ați consimțit și la căsătorie?

— Ce căsătorie, cu cine?...

— Păi, domnule căpitan, nu știți că aveți un fiu?...

— Da, știu, a răspuns el, începând să dezlege misterul.

— Și nu știți că e un derbedeu?

La aceasta căpitanul putea răspunde afirmativ, dar n-a avut curajul și a întrebat doar:

— Și mai ce?

— Și nu știți că și eu am o fică pe care am adus-o de la Lumiar, pe Mariazinha?

— Cum, dacă eu nici măcar nu o cunosc?

— Apăi, e o tânără foarte capabilă... Și dracul de cadet, fiul dumneavoastră, s-a ținut scai de ea multă vreme. Amor încoace, amor încolo, cadouri pe ici, promisiuni pe dincolo... și, la sfârșit, povești... Ei, și-acum, vă place?

Căpitanul parcă ar fi căzut din nori.

— Ba chiar i-a promis și căsătoria, spunând că dumneavoastră ați consimțit... Acu, eu știu bine că și ea

are vina ei... dar asta eu i-o iert, că și eu am fost tânără și știu că atunci când începe dracu' să lucreze trupul, adio! Dar ăsta proteste pe om, pentru că... în fine, fata ar fi putut să facă avere.

Căpitanul înțelesese totul și, după alte explicații, s-a văzut încolțit de-a binelea. De data asta pozna tânărului era iremediabilă. Femeia avea toată dreptatea. Dar să-și însoare fiul cu fiica unei negustorese din hală, asta nu se putea! în afară de faptul că n-avea nimic de lăsat fiului și doar cu solda de cadet nu putea ține el nevasta și casă, mai rămânea pe deasupra și îndoiala dacă el ar fi consimțit sau nu.

Bătrâna și-a luat rămas-bun, nu înainte de a promite că va veghea asupra evenimentelor.

— Uite, vezi, a zis ea plecând, dacă treburile nu se aranjează eu plesnesc.

Bietul om s-a văzut strâns cu ușa. S-a întâlnit cu jignita punându-i la dispoziție ceva pentru zestrea ei, în schimbul tăcerii și renunțării la pretenții. La început n-a vrut să renunțe, dar mama a sfătuit-o să accepte, fără îndoială, din teama de a nu plesni. În acest mod cazul a fost *oarecum* remediat, ținând cont că era om de onoare, conștiința lui nu fusese deloc împăcată. Timpul însă nu permitea mai mult. Venise momentul să-l însoțească pe rege iar el a plecat încredințându-și fiul tuturor prietenilor pe care îi avea. Anii se scurseseră și, când se aștepta mai puțin, a aflat că se găsea la Rio de Janeiro însoțită de Leonardo, acea Mariazinha, care atunci devenise Maria pe care o cunosc bine cititorii. A încercat să facă tot ce-i stătea în puteri pentru ea, spre a-și împăca toate scrupulele de tată onorabil; a dorit totuși s-o facă în ascuns. A întâlnit-o pe cumătră, pe care o și cunoștea și a însărcinat-o să-l înștiințeze de îndată ce ar fi aflat că Maria se găsea în vreo încurcătură. N-a avut însă niciodată ocazia să-și arate bunăvoința direct față de ea... Abia dacă îi acordase lui Leonardo o mică favoare într-o ocazie în care el se găsea într-o situație grea cu unele nereguli prin actele ce i se încredințau, iar cumătră l-a sfătuit să-l caute

chiar dacă nu-l cunoaște, motivând că era un om foarte bun și un prieten gata să-i servească pe toți.

Iată pentru ce Leonardo s-a adresat în cea de-a doua ocazie neplăcută bătrânului locotenent-colonel și de ce acesta a promis că-și va da toată strădania să-l ajute.

Cum am spus, imediat ce cumătră a ieșit, a ieșit și el și s-a dus să încerce a-l pune în libertate pe Leonardo... S-a îndreptat mai întâi către închisoare ca să-i dea chiar Leonardo toate informațiile. Atunci a putut constata că cele furnizate de cumătră erau exacte și că ea nu lăsase să-i scape nici cel mai mărunț amănunt. Leonardo a repetat și a mărturisit, pătruns de stânjeneală și de rușine, tot, ce el știa deja.

— Domnule locotenent-colonel, i s-a adresat el, dumneavoastră m-ați scos dintr-o dandana în care n-aveam nicio vină. Scoateți-mă și din asta... fiindcă, vedeți, onoarea îmi este compromisă...

Leonardo uita de teoria Mariei.

— Onoarea, nu, a răspuns bătrânul. Ceea ce-i compromis la dumneata e judecata dumitale...! Trebuie spus, și eu sunt primul, că dumneata ești nebun.

— Am fugit de o precupeață și am dat peste o țigancă... aveți dreptate!...

Bătrânul a plecat surâzând. De aici s-a dus acasă la un prieten al său, om de vază, ca să obțină de la el eliberarea lui Leonardo. Amicul său locuia pe una din străzile cele mai înguste din oraș, la un mezanin cu jaluzele și vizete mici ce se deschideau pe furiș fără ca nimeni din afară să le poată vedea.

Praful adunat pe șirul de jaluzele și pe zidurile murdărite de vreme, împrumuta casei un aspect trist în exterior și corespundea perfect cu interiorul.

Sala era mică și joasă cu mobilierul în întregime din lemn de esență nobilă, lucrată după vechiul gust. Toate piesele erau enorme și greoaie. Fotoliile și canapeaua cu picioare arcuite și spătare foarte înalte, aveau perne de piele, după moda de trecere de la stofă la piele. Cine dorește să aibă o idee exactă despre această mobilă să

cerceteze la consistoriul vreunui vechi ordin călugăresc pe unde am văzut unele din ele.

Pereții erau ornați cu o duzină de tablouri sau mai curând de cutii de sticlă ce lăsau să se vadă înăuntru peisaje și flori închipuite din scoici de toate culorile, care nu erau chiar urâte, dar care desigur nu aveau valoarea crescută ce li se conferea în acel moment. În dreapta sălii exista o masă cu un oratoriu imens în același stil cu mobila. Mai era, în fine, într-un colț, o ramură de palmier sfințit, din cele împărțite în duminica florilor. Și dacă cititorul ar presupune acum totul acoperit de un strat gros de praf, și-ar face o idee perfectă despre locul unde a fost primit bătrânul locotenent-colonel, aspect mai mult sau mai puțin asemănător în toate casele bogate de atunci, și de aceea ne reținem de a-l descrie.

Fără a se lăsa așteptat mult, a apărut stăpânul casei. Un bărbat în vârstă cu o figură cam ingrată. Era în papuci, fâi a ciorapi, în cămașă, iar pe umeri purta un halat de lină în carouri, în mină cu a cutie de tutun și o batistă stacojie.

Bătrânul i-a expus cazul în puține cuvinte și l-a rugat să meargă să vorbească regelui în favoarea lui Leonardo. La început a avut câteva rezerve, spunând:

— Omule, să mă duc la palat să pledez cauza unui aprod? Regele va râde de protejatul meu.

În cele din urmă, totuși, a trebuit să cedeze stăruințelor prietenului și a promis totul.

Bătrânul a plecat satisfăcut și a mers să-i dea vestea lui Leonardo, care a sărit în sus de mulțumire. După câteva zile a sosit ordinul de punere în libertate și i s-a dat drumul. Crezuse că se sfârșise cu cel mai rău dintre suplicii. Cu toate acestea, tortura de neîndurat începuse pentru el în ziua în care a părăsit închisoarea. Zeflemeaua, batjocura și râsul colegilor, l-au urmărit multe zile, neîncetat.

Capitolul XI

Doi pași înainte și doi înapoi

După explicațiile din capitolul precedent, să ne întoarcem la dragul nostru personaj, de care pentru o clipă

nu ne-am mai ocupat. Să ne grăbim a furniza cititorilor o știre bună: băiatul descurcase litera F și se găsea la P, unde însă, printr-o nefericire, o încurcase iar. Nașul era foarte mulțumit de acest progres și vedea înseninându-se orizontul speranțelor sale. Declara sus și tare că niciodată nu văzuse un copil cu o memorie mai bună decât a finului. Fiecare lecție pe care, din patru în patru zile, el considera că băiatul și-a însușit-o, era cel puțin un triumf. Între toate acestea un lucru îl întristă totuși: băiatul avea pentru serviciul divin, și în general pentru tot ce privește religia, o hotărâtă aversiune. Nu era în stare să facă semnul crucii de la stânga la dreapta; ci o făcea de la dreapta la stânga, și nu-i fu posibil nașului, cu toată răbdarea și bunăvoința, să-l determine să repete pe dinafară și fără greșală, măcar jumătate din „Tatăl nostru”. În loc să spună: „vie împărăția Ta”, zicea mereu „vie pâinea noastră”. Pentru el devenea cel mai mare chin să meargă la slujba religioasă, ori la predică, iar aceasta-l făcea să dispere pa bietul său naș.

Însă ceea ce spera el nu sperau și toți ceilalți. Nimeni nu vedea în copil decât un viitor pierde-vară. Tot așa îl socotea vecina bărbierului, aceea căreia el îi spunea „piază rea”. Susmenționată vecină era una din femeile care sunt numite zgripturoaice, peste măsură de lăudăroasă și înfumurată, și grozăvindu-se că spune tot ce avea de spus. Văduvă, ea inoportuna pe toată lumea amintind virtuțile defunctului ei soț. Plicticoasă și vădind spirit de contradicție, nu pierdea niciun prilej să nu-i spulbere vecinului speranțele relative la fin, afirmând că nu-i vedea nicio chemare pentru ceva anume și că cea mai bună soluție era să-l trimită pachet la muncă sau să-i dea o bătaie bună. Pe bărbier îl cuprindea deznădejdea după toate astea. Reuși să se abțină. Totuși, într-o zi, n-a mai putut, și a sărit cu gura la ea. Ajungând din întâmplare la ușa frizeriei, vecina, care stătea la fereastră, l-a apostrofat cu ton ironic:

— Ei, vecine, cum îi merge reverendului dumitale?

Un bătrân, locuind peste drum, și el aflat la fereastră,

izbucni în râs la auzul întrebării. Cumătrul sări ca ars, i se împurpură chelia, i se încreți fruntea, dar se făcu că nu aude. Vecina începu și ea să râdă, înțelegând cum stătea treaba, și adăugă:

— Tată înnebunit după *fado* are... Să vezi... când o să înceapă și el să se ducă la țigani!

Bătrânul de peste drum râse încă o dată pe atât. Vecina urmă:

— Zici că merge strună „Tatăl nostru”?

Cumătrul și-a ieșit din fire complet. Și, studiind o injurie gravă spre a-i răspunde, zise în sfârșit:

— Ehe!... hei, doamnă băgăcioasă, el știe pe de rost „Tatăl nostru”, iar eu îl pun în fiecare. seară să spună unul și pentru decedatul dumneavoastră soț, care la ora asta dă cu piciorul în poarta iadului...

— Ai?... Ce spui dumneata, domnule rade-barbă! Dumneata amesteci lucrurile, zise vecina zbârlindu-se. Vezi că cel de care vorbești dumneata n-a fost niciodată bărbier și nici nu a luat sânge... Nu mă provoca, fiindcă ți le torn până la ultima și-ți dau cusururile în vileag... Dă cu piciorul în poarta iadului? Se poate? Un sfânt de om... Apoi să știi că eu ți le zic pe șleau, că finul dumitale de duzină e un model de proastă creștere și că o să necinstească barba cui l-a zămislit... Și n-are a face, deoarece este iarbă rea... Ai auzit? Nu te pune cu mine...

— Și dumneata, răspunse cumătrul în timp ce vecina se oprise ca să mai răsuflă, de ce-ți bagi nasul unde nu-ți fierbe oala?

Ea continuă:

— Trebuie să mă amestec. Nu-i treaba dumitale, și nu-mi veni aici să-mi dai ordine, că eu n-am nevoie de dumneata...

— Dar ce ai dumneata cu un copil nevinovat care niciodată nu ți-a făcut vreun rău?

— Ba am și încă mult, fiindcă nu mai contenește lovind acoperișurile cu pietre. Se maimuțărește când mă vede la fereastră și se poartă cu mine de parcă aș fi vreo precupeață ori nevastă de bărbier... Ți-o spun și ți-o

repet... e iarbă rea și n-o să sfârșească bine.

— Treacă de la mine, doamnă! răspunse cumătrul, care avea suflet bun și se lăsase furat doar de dragostea sa către fin, destulă ciorovăială! Să luăm seama la vecini.

— Cum de nu! Ar fi mulțumiți vecinii să scape de așa un drac împielițat...

În acel moment copilul sosi la ușă și, ridicându-se pe vârful picioarelor, întinse gâtul bălbănindu-l precum vecina și, imitându-i vocea, repetă:

— Să scape de așa drac împielițat...

Cumătrul îi găsi atâta farmec încât se dădu bătut și izbucni în râs, la rândul său.

— Ah! zise vecina, te bucuri de bunăvoință, diavolul meu cu chip de copil. Tu n-ai nicio vină. E vinovat cine ți-a dat nas...

— E vinovat cine ți-a dat nas... repetă băiatul, maimuțărindu-se iar.

Cumătrul râdea să leșine. Vecina enervată trânti vizeta și plecă. Însă multă vreme bodogăni cu vocea ridicată, astfel că toți vecinii o auziră proferând ce-i venea la gură împotriva bărbierului și a băiatului.

„Asta micu’ a cam sărit peste cal”, își zise cumătrul, „dar m-a răzbunat. Îmi mai rămâne bătrânul de pe cealaltă parte a străzii, care i-a ținut isonul la batjocură. Dar n-o să-mi lipsească ocazia să i-o plătesc”.

Am uitat să menționăm că bărbierul, deși aflate, puțin se sinchisise de întemnițarea lui Leonardo și, referindu-se la cauza nefericirii lui, spusese doar:

— Așa-i trebuie, ca să nu se mai lase târât încolo și încoace, agățat de orice coadă de fustă îi apare în cale.

Nici nu merse la închisoare să-l viziteze, nici nu-l duse pe copil să ia de la el binecuvântarea, ceea ce cumătră dezaprobă aprig. Bătrânul locotenent-colonel, după ce-l eliberă pe Leonardo, informat în amănunțime, cum știe cititorul, prin cumătră despre soarta Mariei, hotărî să ia băiatul sub protecția lui, în credința că dacă ar fi reușit să-l fericească, l-ar spăla pe fiul său de păcatul de a o fi necinstit pe Maria. Prin mijlocirea cumetrei, îi oferi

cumătrului bunele sale oficii în favoarea celui mic. Îi propuse chiar să i-l dea să stea cu el. Cumătrul însă nu acceptă nici în ruptul capului. Și dacă promise să primească pentru oricare alt motiv protecția locotenent-colonelului a fost numai la stăruințele cumetrei.

— Nu vreau, adăugă el, să mi se răpească bucuria de a-l fi scos om. Mi-am început opera, trebuie s-o sfârșesc.

— Omule, i-a replicat cumătră, faci foarte rău. Vezi că bătrânul e o personalitate de vază. N-ai observat cum în doi timpi și trei mișcări l-a pus în libertate pe Leonardo?

— Aș! N-am nicidecum intenția să fac pe placul vecinilor. Eu însumi trebuie să desăvârșesc cu propriile mele puteri lucrul început. Dacă locotenent-colonelul dorește să-l ajute cu ceva, accept, dar ca să mi-l ia de sub acoperiș, asta niciodată!

Capitolul XII

La școală

Este necesar acum să trecem sub tăcere câțiva ani din viața iubitului nostru copil ca să nu-i plictisim pe cititori repetând povestirea a o mie de năzdrăvăanii ale sale, în genul celor deja cunoscute. Puseseră drăcovenii de toate felurile ce o înnebuniseră pe vecină, o dezgustaseră pe cumătră, dar care nu știrbiseră deloc dragostea cumătrului pentru fin, ea sporind tot mai mult și, dacă era posibil, devenind aproape oarbă. Cu el creșteau și speranțele într-un frumos viitor cum îl visa cumătrul pentru băiat. Mai ales că el făcuse în acest timp *unele* progrese. Citea buchisind literă cu literă și, ca un nemaipomenit triumf al răbdării cumătrului, învățase să officieze slujba religioasă. Întâia oară când reușise să practice cu decență și atenție asemenea act, nașul exultă. A fost o zi de mare bucurie. Era primul pas pe drumul ce el i-l hărăzea.

„Și mai spun că n-are harul preoției”, cugetă el. „Acuma mi-am ajuns ținta, i-am prins slăbiciunea. El chiar că s-a născut pentru asta, va fi un cleric excelent. Am să încerc să-l dau la școală, apoi... o să mai vedem”.

Într-adevăr s-a dus să se intereseze și să vorbească

învățătorului, cerându-i să-l primească pe băiat. Învățătorul locuia într-o casă mică și întunecoasă de pe strada Vala.

Bărbierul a fost primit în clasa mobilată cu patru sau cinci bănci lungi de pin, soioase de atâta frecuș, cu o masă mică ce aparținea învățătorului și o alta mai mare unde scriau discipolii, ciuruită de cavități pentru călimări. Pe pereți și de tavan atârnavă un număr mare de colivii de toate mărimile și formele, înăuntrul cărora țopăiau și cântau păsărele de diverse feluri: pasiunea pedagogului.

Era un om scund, slăbuț, cu fața îngustă și descărnată, excesiv de chel. Purta ochelari, se pretindea latinist și dădea elevilor la palmă nuiete pentru o nimica toată. Din acest motiv era unul dintre cei mai reputați în oraș. Bărbierul intră însoțit de copil, care era cam bănuitor la vederea școlii. Era într-o sâmbătă; băncile mișunau de copii, îmbrăcați aproape toți în jachete din țesătură de lină lucioasă, pantaloni de pânză aspră de in și un ghiozdan enorm de piele sau carton atârnat în bandulieră. Cei doi sosiră exact la ora când se spunea tabla înmulțirii cântată. Era un fel de litanie cu cifre cum se obișnuia la colegiu, cântată în fiecă sâmbătă într-un fel de psalmodiere monotonă și insuportabilă, dar după care școlarii se dădeau în vânt.

Vocile copiilor împreună cu ciripitul păsărelelor, făceau o gălăgie să-ți spargă timpanele. Învățătorul, obișnuit cu ea, asculta impasibil, ținând o nuietă enormă în mână și nu-i scăpa nici cea mai mică greșală comisă de vreun elev în toiul zarvei. Oprea cântatul, îl chema pe nefericit, corectă cântând eroarea săvârșită și-i ardea cel puțin șase lovituri smucite de nuietă. Era dirijorul orchestrei și o învăța cum să păstreze măsura. Cumătrul expuse, în mijlocul zgomotului, obiectul vizitei sale și i-l prezintă învățătorului pe băiat.

— Are o memorie foarte bună. Știe deja să silabisească, n-o să vă dea multă bătaie de cap, spuse el orgolios.

— Și dacă ar vrea să mi-o dea, am eu ac de cojocul

lui: *Santa fierula*, zise învățătorul înălțând nuiua.

Cumătrul zâmbi, vrând să dea de înțeles că-i pricepuse latineasca.

— E adevărat, face sfinți până și din fiare, traduse el.

Învățătorul surâse la auzul tălmăcirii.

— Dar sper că n-o să fie necesar, adăugă cumătrul.

Băiatul se lămuri ce însemnau toate astea și arată că nu-i plăceau prea mult.

— Luni o să vină aici și vă rog să nu-l menajați, adăugă cumătrul, în sfârșit, luându-și rămas-bun. Se uită după copil și-l văzu la ușă gata să iasă, fiindcă acolo nu se prea simțea în apele lui.

— Ei, băiete, pleci fără să-ți iei binecuvântarea de la învățător?

Băiatul făcu constrâns cale întoarsă și-și luă de departe binecuvântarea, după care plecară.

Lunea următoare, copilul reveni pregătit cu ghiozdanul în bandulieră, cu tăblița de scris și călimara de corn. Nașul îl conduse până la ușă. După aceea, ziua întreagă se purtă în așa fel încât magistrul nu putu să nu-i ardă patru nuiele. Elevul declară din acel moment război crunt școlii. La amiază nașul veni să-l ia și prima' noutate a fost aceea că nu va mai reveni a doua zi la școală, și nici măcar în după-amiază respectivă.

— Dar tu nu știi că trebuie să înveți?

— Însă nu-i obligatoriu să mănânc și bătaie.

— Păi, ai și mâncat bătaie?

— Pe degeaba aproape. S-a întâmplat deoarece am vărsat călimara pe pantalonii unui băiat care ședea lângă mine. Magistrul m-a dojenit iar eu am început să râd tare...

— Apăi, tu te apuci să râzi când învățătorul te dojenește?

Asta l-a contrariat peste poate pe bărbier. Ce naiba ar med spune blestemata de vecină dacă ar afla că a și încasat o bătaie, din prima zi de școală?... Dar cum reclamații nu se admiteau, ce făcea maestrul era bun făcut. Cu mare caznă l-a determinat pe copil să se mai întoarcă în aceeași după-amiază la școală, lucru obținut

numai cu promisiunea că va vorbi cu învățătorul să nu-l mai bată. Dar cum asemenea treabă nu era de făcut, n-a fost decât o nadă ca să-l aducă pe micuț la școală... El a intrat disperat în clasă și pentru nimic în lume n-a mai vrut să stea liniștit și tăcut în banca lui. Învățătorul l-a chemat și l-a pus în genunchi la depărtare de câțiva pași. După puțin s-a întors distrat și l-a surprins în clipa când ridica mina să-i azvârle un cocoloș de hârtie. L-a chemat din nou și i-a dat o duzină de nuiele.

— Din prima zi, spuse, dumneata promiți mult...

Băiatul, bombănind, i-a adresat în gând câte înjurături știa pe dinafară.

Când nașul s-a reîntors să-l ia, l-a găsit încrâncenat în intenția hotărâtă de a nu se mai lăsa păcălit încă o dată și a nu se mai întoarce nicicând. Bietul om s-a făcut foc. „Chiar din prima zi!...” s-a gândit el. „Asta-i de la pacostea aceea de femeie blestemată, dar trebuie să stărui și o să vedem cine învinge”.

Capitolul XIII

Schimbări în viață

Cu prețul unei îndelungi stăruințe, cu multă oboseală și mai ales cu multă răbdare, cumătrul a reușit a-i face pe băiat să frecventeze școala timp de doi ani, să învețe să citească foarte prost și să scrie încă și mai prost. În acest răstimp, nu trecu o singură zi în care el să nu fi primit o porție mai mică ori mai mare de nuiele. Și, în ciuda faptului că învățătorul său se bucura de faima de om foarte crud și nedrept, trebuie mărturisit că de puține ori s-a arătat astfel și cu băiatul. Nu-i plăcea să asculte de nimic din tot ce i se pretindea, dovedind cea mai proastă creștere posibilă. Niciodată un ghiozdan, o călimară, o tăbliță nu-i rezista peste cincisprezece zile. Era considerat la școală drept cel mai viclean elev. Vindea colegilor tot ce putea avea vreo valoare, fie că-i aparținea lui, fie altcuiva, numai să-i fi căzut în mână. Un creion, o peniță, un caiet, orice îi era de folos. Banii cu care se alegea îi întrebuința în modul cel mai mizerabil cu putință. După primele cinci zile de școală declară nașului că învățase străzile și că nu

mai era nevoie să-l însoțească. În prima zi când nașul consimți să-l lase singur a tras chiulul, apoi a prins gustul acestui obicei și, în scurtă vreme, a căpătat între colegi porecla de „căpitanul chiul” al școlii. Unul din locurile unde își petrecea bucurios diminețile și după-amiezile în care chiulea de la școală era Catedrala. Cititorul înțelege bine că nu se ducea nicidecum dintr-o pornire religioasă. La ora slujbei lumea se strângea, dar mai ales femeile cu mantilă pe care el avea deosebit parapon din pricina asemănării cu nașa sa, iar lui tocmai aglomerația îi plăcea, deoarece, confundându-se cu mulțimea celor care ieșeau și intrau, trecea neobservat și avea siguranța că n-ar fi fost găsit cu ușurință dacă era căutat.

Datorită obiceiului de a frecventa biserica, făcuse cunoștință și legase prietenie cu un mic paracliser care, în treacăt fie zis, era o bucatică la fel de bună ca și el. Cum se întâlneau, se mărgineau să schimbe niște priviri semnificative, în timp ce prietenul se ocupa de treburile bisericii. De îndată ce slujba lua sfârșit și adevăratele credincioase plecau, cei doi începeau să-și povestească ultimele drăcovenii urzind planuri pentru o mie de altele noi. Din dovadă de neclintită prietenie, colegul îi încredința chiulangiului nostru o trestie cu care cutreierau din altar în altar și sorbeau până la ultima picătură vinul din sticlutele pentru slujba religioasă, ceea ce le înflăcăra și mai vârtos dorința de a se distra.

Viața asta a durat multă vreme, la urmă însă, nașul s-a văzut silit să-l însoțească din nou zilnic la școală, ceea ce a fost de natură să năruie toate planurile pe care cei doi le făcuseră împreună. Viitorul nostru cleric se gândise de multe ori că i-ar fi plăcut să se vadă îmbrăcat aidoma cu prietenul său în sutană și cu stihar alb, făcut la rându-i paracliser, și să aibă la orice oră la dispoziția lui și a prietenului toată biserica, cădelnițând, să poată, în zilele de sărbătoare, să înăbușe în valuri de fum obrazul bătrânei vecine care ședea mai aproape de el în timpul slujbei. Văzându-se privat, de când nașul îl însoțea iar, de bucuriile încercate în zilele de libertate, a început să-i mărturisească

nașului că nimic nu i-ar fi plăcut mai mult acum decât biserica, pentru care, pretindea el, părea a se fi născut. Aceasta-i făcu nașului o mare bucurie. „Știam eu ce spun”, gândea el. „Fără îndoială, merg înainte. Băiatul ăsta îmi întrece așteptările”.

În fine, copilul luă într-o zi o hotărâre supremă și propuse nașului să-l facă paracliser.

— Ar fi foarte bună treaba asta, a spus el, ca să mă obișnuiesc pentru când voi fi preot.

La început, ideea îl entuziasmă pe naș. Totuși, mai târziu se gândi și decise să renunțe pentru că ar fi însemnat să-l înjosească pe copil. În cele din urmă, rugămintile și argumentele băiatului deveniră atât de stăruitoare încât se văzu obligat să cedeze. Cel mic avea în speță două mari avantaje: își satisfăcea dorința de-a părăsi școala și nu mai primea astfel porția zilnică de nuiele.

„Bine”, își spusese nașul... El știe nițel să citească și să scrie. Îl las, făcându-i pe voie, o vreme la Catedrală, ca să prindă mai multă dragoste de viața aceea, și-apoi, cum l-oi vedea cu judecata mai așezată, merg mai departe cu planul meu”. În consecință, plecă să-l caute pe paracliser – care dansase menuetul la petrecerea botezului, fiind el nu mai puțin decât tatăl băiatului cu care tânărul nostru erou legase prietenie – ca să-l aranjeze pe fin, el nedorind o altă biserică. Din fericire putu fi admis. Cu practica făcută în zilele când fugea de la școală, învățase aproximativ cam tot ceremonialul mișelor. Cât privește celelalte treburi le învăță în scurtă vreme.

Câteva zile se pregăti și, într-o bună dimineată ieși din casă îmbrăcat cu o legiuită sutană și un stihar alb și plecă să-și ia în primire serviciul. Când îl văzu trecând, vecina piază rea, scoase la început o exclamație de surpriză, presupunând vreo măgărie de-a cumătrului. Observând mai bine însă, înțelese despre ce era vorba și izbucni în râs.

— Dumnezeu să vă păzească, părinte, îi zise, salutându-l.

Băiatul îi aruncă o privire piezișă și-i răspunse

printre dinți:

— Am să te spovedesc dacă vii la Catedrală.

Ceea ce însemna o promisiune de răzbunare.

„Oare?“, gândi vecina. „Mai mare păcatul!“

Băiatul sosi la Catedrală înecându-se de bucurie. Sutana îi părea o mantie regală. Din fericire, în aceeași zi se oficiază două botezuri și o cununie. El avu astfel prilejul să ajungă în deplinul exercițiu al funcției sale, în care intrase investindu-se cu cea mai mare gravitate din lume. În ziua următoare, totuși, treburile se schimbă și începură ștrengăriile.

Cea dintâi s-a petrecut în timpul unei mise cântate. Îi revenea băiatului să țină o luminare, iar amicului său cădelnița, lângă altar. Din nefericire, vecina cumătrului, căreia copilul îi promisese s-o spovedească, fără a se gândi la ce făcea, se așază aproape de altar, lângă cei doi. Și, cum a descoperit-o, noul paracliser îi șopti câteva cuvinte prietenului său, arătându-i-o din ochi pe femeie. Repede, ambii se plasară, ca din întâmplare, la distanță convenabilă în așa fel încât ea să fie încadrată de cei doi, unul în față și celălalt în urmă. Au început atunci o operă plină de merit. Pe când unul, legănând cădelnița cu tămâie, făcea ca rotocoalele de fum ce se ridicau să vină drept în obrazul bieteii femeii, celălalt cu luminarea îi stropea spatele mantilei la fiecă pas cu picăturile de ceară topită. Până la urmă, sărmana femeie își ieși din fire și le spuse ceva răspicat.

— Te spovedim noi, îi răspunse liniștit băiatul.

Văzând că n-o putea scoate la capăt, credincioasa vru să-și schimbe locul și să iasă, dar riscul era atât de mare încât, neputându-se fofila, trebui să îndure chinul până la sfârșit. Odată isprăvită slujba, se îndreptă către preot și făcu o plângere mare, care-i costă pe cei doi o strașnică dojană. Dar lor puțin le-a păsat de asta, din moment ce își înfăptuiseră planul.⁴

O nouă răzbunare și urmările ei

Mustrarea primită de la preot, pentru câte îi făcuseră

bietei femei, n-a produs, după cum am mai spus, niciun efect asupra puștilor, în sensul de a-i corecta. Ei nu iertaseră umilința suferită în fața victimei lor și nici răzbunarea de care ea se bucurase. Cu prima ocazie care se ivi îi plătiră cu vârf și îndesat și preotului. Iată cum s-au petrecut lucrurile.

Clericul era un om în puterea vârstei, arătând nu prea rău, de fel de prin Ilha Terceira, dar căruia îi plăcea să treacă drept lisabonez get-beget. Învățase la Coimbra. La chip semăna leit cu sfântul Francisc, ca austeritate catolică, dar pe dinăuntru era un adevărat Sardanapal, care putea numai în sine să furnizeze un subiect lui Boccaccio pentru un poem întreg. Era un predicator care își lua întotdeauna ca temă cinstea și curăția trupească în toate sensurile. Cu toate acestea, era foarte senzual. Evlavioșii ignorau poate asemenea lucruri, ceea ce însă nu se întâmpla cu cei doi băieți care cunoșteau totul până în miezul faptelor. Preotul, încredințat că datorită vârstei lor fragede ei ar da puțină atenție anumitor lucruri, îi folosisese uneori în propriul său interes, trimițând vorbă unei anumite persoane, și să știe cititorul în secret că era nu mai puțin decât acea țigancă, obiectul ultimelor necazuri ale lui Leonardo, cu care sfinția sa trăia de la o vreme în strânse relații, salvând, e foarte adevărat, toate aparențele decenței.

A venit și ziua uneia din primele sărbători religioase, când preotul își rostea de fiecă dată predica. Și tocmai cu predica acelei zile își chinuia el capul, cu mult înainte, citind o bibliotecă întreagă și făcând un considerabil efort de inteligență. Căci, se vede treaba, lui îi plăcea să țină predici și, cu un an în urmă, era cât pe ce să moară de ciudă când, bolnav fiind, n-a putut să officieze slujba. Își închipuia că toți o ascultau cu cea mai mare plăcere și atenție, legănați de vocea lui. În fine, slujba aceea anuală constituia mijlocul grație căruia spera să-și atingă toate țelurile și pe care conta în vederea viitoareii lui avansări în ierarhia bisericească.

A venit cum am spus ziua sărbătorii. De vreo trei-

patru zile preotul nu mai ieșea din casă, ocupat să învețe pe dinafară importanta predică. Însărcinat să comunice ora începerii slujbei a fost proaspătul nostru paracliser. S-a dus acasă la țigancă, unde preotul se afla de obicei, a bătut și, în ciuda tuturor recomandărilor ce trebuia să le respecte, a întrebat cu voce tare:

— Reverendul e aici?

— Vorbește încet, băiete, a spus țiganka de dincolo de zăbrele. Da' ce vrei cu părintele?

— Aveam mare nevoie să-i vorbesc privitor la predica de mâine dimineată.

— Intră, intră, a spus preotul care-l auzise.

— Am venit să vă spun, a zis copilul pășind înăuntru, că mâine dimineată la ora zece trebuie să fiți la Catedrală.

— La zece? O oră mai târziu ca de obicei...

— Întocmai, a răspuns copilul surâzând de bucurie și a ieșit.

De acolo s-a dus glonț să-i împărtășească prietenului său că planul i se realizase după dorință. De aceea, încredințându-i-se misiunea să comunice ora, o schimbase și în loc de nouă spusese zece.

Totul era pregătit. La ușa Catedralei s-a postat muzica bărbieritor iar sărbătoarea a început la ora nouă.

Pe vremea aceea erau celebrate cu mult mai multă strălucire decât cele de azi. Nu era niciuna lipsită de muzica bărbieritor de la intrarea în biserică. Era un episod tot atât de important ca și predica. Jumătate de duzină de ucenici sau meșteri bărbieri, adesea negri, echipați care cu un tambur dogit, care cu un com ruginit, formau o orchestră stridentă și bubuitoare și făceau deliciile celor care nu încăpeau ori nu voiau să stea în biserică.

Ceremonia și-a urmat cursul obișnuit, dar când ora s-a apropiat, întârzierea predicatorului a început să producă îngrijorare. S-a mai oficiat o slujbă și încă una, dar preotul nici vorbă să-și facă apariția. Și a pornit în toată graba spre a-l căuta unul din copiii care nu intraseră în incinta Catedralei. A făcut două tururi prin vecinătate și a revenit povestind că nu dăduse de el. Neajunsurile se iviseră. Nu

exista remediu. Trebuia cu orice preț o predică, fie oricum ar fi fost.

La slujbă asista și un călugăr capucin italian care, din bunătate, văzând încurcătura, s-a oferit să improvizeze o predică.

— Dar sfinția ta nu vorbește limba poporului, i s-a obiectat.

— *Capisco*, a răspuns el, *e necessario!*⁵

După oarecare nehotărâre, au fost în fine acceptate bunele oficii ale capucinului, iar el s-a urcat la amvon. Triumfători, copiii își zâmbeau unul altuia. Nici nu s-a arătat bine predicatorul că în mulțime a tălăzuit un murmur general. Ștregarii surâdeau, contând deja pe folosul ce l-ar trage izbucnind într-un zdravăn hohot de râs în duo. Câteva bătrâne se pregătiseră, dat fiind mărimea bărbii predicatorului, pentru un act de teribilă pocăință. Altele mai puțin cucernice, văzând că nu era oratorul obișnuit, exclamaseră dezamăgite:

— Piei", drace!

— Păi, acela predică azi?

În pofida acestei mișcări, atenția era profundă și generală, insuflând tuturor o mare curiozitate. Oratorul a început. Vorbise preț de vreun sfert de ceas, fără să-l fi înțeles cineva. Unele bătrâne începeau chiar să protesteze că întreaga predică în latinește n-avea niciun haz, când, deodată s-a văzut deschizându-se ușa amvonului și apărând preotul scăldat în sudoare și roșu de mânie. S-a ridicat un freamăt general. El a înaintat, l-a îndepărtat pe predicatorul italian care, surprins, s-a oprit un moment, și a intonat cu vocea-i răgușită și sonoră al său *per signus crucis*. Acea voce cunoscută a trezit mulțimea din plictis și, făcându-și cruce, s-a pregătit să-l asculte. Dar nu toți fuseseră de aceeași părere. Unii spuneau că trebuia lăsat capucinul să sfârșească și au început să murmure. Capucinul n-a vrut să-și cedeze dreptul și a mers mai departe cu orația sa. A fost o veritabilă scenă de co

Înțeleg, e necesar (it.) (n.t.).

⁵ O dragii mei frați. Vocea Providenței (it.) (n.t.).

medie de care majoritatea asistenței se prăpădea de râs și în special doi copii, autorii principali ai încurcăturii.

— *O miei fratelli*, exclama dintr-o parte capucinel cu voce subțire și pe nas. *La voce della* Providențax...

— Asemănătoare trompetelor Ierihonului, rostea răgușit de cealaltă parte preotul...

— *Piace al* cor¹⁶... adăuga capucinel.

— Vestind căderea lui Satana, a urmat preotul.

Și pentru o vreme cei doi au continuat astfel acompaniați de corul de râsete batjocoritoare și de confuzie, până ce capucinel s-a hotărât să părăsească locul, murmurând înciudat:

— *Che bestie, per Dio*⁷!

Odată predica terminată, reverendul a coborât din amvon, ceva mai calm fiindcă reușise să se facă auzit, furios încă destul ca să vie tunând contra celor doi băieți spre a le smulge câte una din cele patru urechi. A ajuns în sacristia plină de omenire și, văzându-i pe cei doi copii, s-a repezit luându-l pe fiecare cu câte o mână de gulerul stiharului alb...

— Spuneți-mi voi acum, zicea scrâșnind din dinți, la ce oră trebuia să înceapă predica?

— Eu am spus la nouă, da, domnule, puteți s-o întrebați și pe tânăra aceea, că ea m-a auzit bine...

— Care tânără, băiete, care tânără? a zis preotul exasperat fiindcă era atâta lume care auzea tot.

— Tânăra țigancă, acolo unde erați, ea a auzit, am spus la nouă.

— Oh! au exclamat cei din jur.

— Nu-i adevărat! a răspuns el energic, lăsându-i pe copii spre a evita alte explicații și spre a-i liniști pe auditori cum că ar fi fost false aserțiunile pe care copiii tocmai le debitaseră.

Între timp s-a potolit entuziasmul și mulțimea s-a retras. Preotul, așezat într-un colț, se gândea: „Și ce era să fac? Puteam să-mi pierd predica anul ăsta din cauza

⁶ Place inimii (it.) (n.t.).

⁷ Ce animale, Dumnezeu ! (it.) (n.t.).

îndrăcitului ăluia! De când blestematul de copil a intrat în biserica asta, pe aici se duc toate de râpă! Și, culmea, să spună în auzul atâtor oameni că eu mă găseam acasă la țigancă! Nu-i nimic... o să-l dau afară...”

Într-adevăr, a încercat să fie concediat paracliserul cel nou și a reușit, fără multă osteneală, deoarece acela nu se bucura de mari simpatii.

Acesta a fost necazul cel mai mare ce i se putea întâmpla băiatului. Afurisita de vecină era acum mulțumită, văzându-l izgonit, și nașa care se opusese formal la intrarea lui la Catedrală...

Iar el nu se înșelase în previziuni. După ce a ajuns acasă și toți au aflat de cele întâmplate, vecina l-a pândit pe cumătru și i-a ieșit în drum:

— Ei, l-a apostrofat ea, nu spusese eu că-i iarbă rea?

— Doamnă, vedeți-vă de viața dumneavoastră...

— Sunt răzbunată... credeți că mantila mea nouă era să rămână așa?

Cumătrul s-a retras ca să evite o nouă ceartă.

Cumătră, îndată ce a prins de veste despre întâmplare, a și venit la el, spunându-i:

— Eu susțin că nu-i bun pentru cariera asta. E mai bine să-l trimiți la Conceișao. Acolo e mai multă supunere, vezi, eu puteam aranja de mult întâlnirea cu locotenent-colonelul...

Cumătrul însă, n-a părut hotărât să accepte sfatul.

Capitolul XV

Scandalul

În ciuda a tot ce suferise din amor, Leonardo nu voia deloc să se îndrepte. Când își amintea de închisoare, de grenadieri și de Vidigal, uita de țigancă, ori mai degrabă se gândea la ea numai ca să jure că o va uita. Când totuși ironiile colegilor încetaseră, pasiunea i s-a reaprins și s-a dat o mare bătălie între afecțiunea și demnitatea lui în care ultima era cât pe aici să triumfe. La scurt timp o descoperire blestemată a venit să răstoarne totul. Nu știm prin ce mijloace Leonardo a descoperit într-o zi că rivalul

fericit care-l scosese din luptă era reverendul de la catedrală! Pe loc i s-a suit sângele la cap.

— Cum, un preot?... zicea el. Eu trebuie să salvez făptura aceea de iad unde unde văd că intră încă din viață...

Și a reluat încercările cu țiganca, promisiunile și expediente, însă ea nu voia cu nimic să se înduplece. Într-o zi, surprinzând-o la fereastră, a intrat în vorbă cu ea, și a început *ex abrupto* să-i spună:

— Dumneata ai ajuns în iad încă din viață!... Așadar, un preot!?...

Țiganca l-a întrerupt:

— Erau mulți aprozi dintre care să aleg, dar niciunul nu mi-a plăcut...

— Dar dumneata săvârșești un păcat de moarte... îți dai sufletul pierzaniei.

— Omule, mai știi ceva? Dumneata nu ești bun de predicator, n-ai chemare... Eu sunt foarte bine așa cum sunt, n-am avut niciodată legături strânse cu aprozii. Sunt născută pentru altceva mai de soi...

— Da de mine, ce ai de zis? Eu trebuie să fiu răzbunat...

— Uite-acum! a răspuns ea râzând, și a început să fredoneze refrenul unei *modinha*.

Leonardo a priceput că vorbindu-i despre iad și despre pedepsele de pe cealaltă lume nu ar fi reușit nimic și a hotărât s-o pedepsească chiar din această viață. S-a retras murmurând:

— Fac un scandal, orice s-ar întâmpla...

Câteva zile mai târziu s-a nimerit să cadă aniversarea țigăncii. După obiceiul lor, cum a apărut pretextul s-a și pus pe picior o petrecere. N-o să ne mai obosim s-o descriem. Într-unul din capitolele precedente, cititorul a văzut ce însemna: chitară, *modinha*, *fado*, gălăgie și serbarea era completă. Leonardo a aflat numaidecât și a jurat că aceea va să devie ziua răzbunării.

Să fii curajos a fost, un timp, o datorie de onoare la Rio de Janeiro. Existau oameni care trăiau din asta. Săreau

la bătaie pentru bani și se duceau în câte un loc săiste dintr-adins un scandal, numai să li se plătească, indiferent de rezultat.

Între oneștii cetățeni, ocupându-se cu asemenea treburi, era, în vremea povestirii noastre, un anume Chico-Juca, celebru și temut. Adevăratul său nume era Francisco și de aceea i se spusese la început Chico. Totuși, reușind prin puterea brațelor sale să-l arunce la pământ de pe tronul vitejiei pe un fârtat care avea cea mai solidă reputație a timpului și căruia i se zicea Juca, în cinstea victoriei l-au poreclit Chico-Juca.

Acest om îi dăduse multă bătaie de cap lui Vidigal; cu toate astea, încă nu-i fusese posibil să-l înhațe. Grenadierii îl recunoșteau de departe, dar niciodată nu izbutiseră să pună mâna pe el.

Stând toată ziua la pândă, Leonardo l-a văzut intrând tiptil pe reverend când încă nu începuse petrecerea.

— Ah! Nici noaptea asta nu vrei s-o pierzi? apoi o să te coste scump chiolhanul...

De acolo a plecat direct să-l caute pe Chico-Juca, cunoștință veche cu el. L-a găsit într-o tavernă din fața Catedralei Bom Jesús. Chico-Juca era negricios, înalt, corpulent, cu ochii înroșiți, barba mare, capul ras. Purta mereu o jachetă albă, pantaloni foarte largi, saboți negri și o pălărie albă, trasă mult pe ureche. De obicei era cordial, hâtru, plin de ironie și de glume, dar în caz de scandal devenea aproape feroce. Cum unii au viciul băuturii, alții pe al jocului de noroc iar alții pe al corupției, el avea viciul curajului. Chiar când nimeni nu-l plătea, era destul să i se năzărească ceva și pune la cale o încăierare, și numai după ce se sătura lovind era satisfăcut. Câștiga mult prin asta. Nu era cârciumar care să nu i se fi încredințat și să nu-l fi tratat foarte bine.

Sedea pe un sac în ușa cârciumei la ivirea lui Leonardo.

— Salut, maestre Pataca! a zis văzându-l. Mi-am închipuit că mai erați încă la zdup din cauza țiğăncii...

— Păi chiar din pricina acestui diavol am venit să te

caut

— Omule, dupăci după ceafă și pumni socotiți știu eu să dau, dar noroc! N-am avut niciodată asemenea îndemănare...

— Nu-i vorba de noroc, i-a replicat Leonardo pe șoptite, ci de o bătaie ca la carte.

— Uiu! Avem dans? Fugi d-aici! Tu nu ești în stare să pregătești o încăierare... ai fost întotdeauna un răsfățat 1!:

— Știu eu că nu sunt în stare, dar tu... tu care ești meșter în asta...

— Eu... atunci la ce dracu' și unde vrei să provoci acest scandal?...

— J N-o să regreti, a adăugat Leonardo bătând semnificativ cu degetele în buzunarul vestei.

Chico-Juca a prins nada din zbor. Și-a îndesat pălăria mai pe ureche și a ascultat curios.

Leonardo i-a spus atunci ce dorea. Era vorba, nici mai mult nici mai puțin, ca Chico-Juca să meargă, orice-ar fi, în aceeași noapte la petrecerea țigăncii și să provoace în toiul nopții un mare scandal. L-a prevenit, în scurt, că Vidigal avea să fie în preajmă. Și astfel, îndată ce ar fi provocat încăierarea, trebuia să se pună la adăpost: Leonardo n-a vrut să-i explice mai mult, dar nici el n-a fost prea curios să afle: era vorba de bătaie! Oricare ar fi fost motivul, el era întotdeauna gata. Astfel, după ce s-au târguit puțin asupra prețului, au căzut amândoi la învoială și totul s-a hotărât.

Lăsându-l pe Chico-Juca, Leonardo a mers să-l caute pe Vidigal, l-a pus la curent cu ce urma să fie noaptea aceea acasă la țigancă și l-a încredințat că lucrurile aveau să sfârșească în orice caz cu scandal. În consecință, revenea domnului maior să-și facă apariția pe acolo pentru oiice... eventualitate.

— Bine, i-a răspuns Vidigal. Dumneata vrei să te răzbuni. E drept. Eu trebuie să mă duc acolo și nu era nevoie de avertismentul dumitale. Știam că cineva împlinea astăzi niște ani și, aveam intenția să mă arăt.

Leonardo s-a retras mulțumit, văzând că planul lui

reuşea de minune, şi s-a pregătit sufleteşte să se bucure de rezultat, aşezându-se la pândă în loc potrivit. Distracţia a început. Se cântaseră vreo şase *modinhe* şi, se dansase *tirana* o bună bucată de vreme, când Chico-Juca a apărut şi, prin mijlocirea unui cunoscut (el avea cunoscuţi peste tot), a fost introdus în sală şi a început să observe ce se petrecea. Mai exista o încăpere a cărei uşă era închisă. Din când în când ȝiganca intra acolo, rămâneam niţel şi ieşea. După puţină vreme, reentra aducând cu sine una din colegele mai arătoase şi iar ieşea. Curând mai intra o dată aducând altă prietenă. Unii făceau observaţii pe marginea faptului, alţii însă n-aveau habar. Petrecerea continua şi, spre miezul nopţii, tocmai când să se încingă, chiolhanul s-a întrerupt brusc. A fost văzut unul din băieţii care cântau la chitară oprindu-se deodată şi strigând înfuriat:

— Asta-i prea de tot... porcule... fără de-astea, domnule Chico-Juca. Fără glume deşucheate eu fata asta, că-i a mea.

Chico-Juca, într-adevăr, de peste o jumătate de ceas făcea unele apropouri grosolane unei tinere care ştia bine că „aparţinea” tânărului chitarist. Şi atâtea aluzii a tot făcut până când băiatul, prinzând de veste, i-a aruncat cuvintele acestea.

— Dumneata îmi vorbeşti aşa urât?!... i-a replicat Chico-Juca, înaintând către el.

Tânărul, nefiind un laş, s-a ridicat în picioare şi i-a răspuns:

— Am zis, fără glume deşucheate cu ea!...

Nu termină bine fraza, când Chico-Juca, smulgându-i chitara din mână, l-a izbit cu ea în creştetul capului. Tânărul a reacţionat şi s-a pornit învâlmăşeala.

Chico-Juca a fost asaltat pentru o clipă, dar uşor şi fără teamă împărţea în dreapta şi în stânga, fiecăruia, raţia lui de pumni. Câteva femei săriseră şi ele la bătaie, altele ȝipau, făcând gălăgie. Deodată, Chico-Juca s-a năpustit pe uşă şi s-a făcut nevăzut.

Era şi timpul, deoarece n-a trecut mult şi s-a arătat în uşa pe care el o lăsase de perete, figura calmă a lui Vidigal

înconjurat de o mână de grenadieri. Chico-Juca le scăpase, în ciuda faptului că îl văzuseră când ieșea, fiindcă maiorul, având de data asta puțini soldați, n-a vrut să trimită să-l urmărească, de teamă să nu rămână fără oameni, și observând că în casă treburile erau încurcate... A intrat așadar, lăsându-l să treacă.

Imediat cum l-au văzut, s-au speriat cu toții.

— Ce-i scandalul ăsta? a spus el domol.

Începuseră pe rând să se dezvinovățească așa cum puteau. Și, conform încrederii pe care o meritau după reputație, li se împărțea și dreptatea. Dacă era un ins cunoscut și dacă nu se afla la prima abatere rămânea deoparte și un grenadier îl primea în seama lui. Pe ceilalți îi expedia.

În acest interim, țiganca, tulburată, privea spre ușa acelei încăperi, dând vădite semne de neliniște. Lucru ce nu i-a scăpat lui Vidigal, care a spus la urmă unui grenadier:

— Ia controlează odaia aceea...

Țiganca a dat un țipăt. Grenadierul a ascultat și a intrat în cameră. Atunci s-a auzit o ușoară rumoare și Vidigal a ordonat de afară:

— Adu aici pe oricine ar fi înăuntru.

În aceeași clipă a apărut grenadierul cu reverendul de braț care era în chiloți scurți și largi, ciorapi negri, pantofi cu cataramă și calotă ecleziastică pe cap.

Deși se găseau într-o situație proastă, toți au izbucnit în râs. Doar el și țiganca plângeau rușinați.

Ea a îngenuncheat dinaintea lui Vidigal, însă el nu s-a înduplecat. Preotul a fost condus laolaltă cu ceilalți la casa de gardă, permițându-i-se cu greu să îmbrace straie mai decente.

Capitolul XVI

Reușita planului

Spre a-i liniști pe cititorii care, neîndoios vor fi fost îngrijorați de soarta preotului, ne grăbim a spune că n-a ajuns la închisoare. Vidigal dorise doar să-l învețe minte și apoi să-l expună la casa de gardă pentru câteva ore, cum i

se întâmplase și lui Leonardo, și l-a lăsat să plece rușinat, abătut, blestemând ideea pe care o avusese să ia parte din odaie la aniversarea amantei lui. Cât despre Leonardo, nu-și mai încăpea în piele de mulțumire. Răzbunarea lui doar pentru puțin nu fusese deplină. Îl văzuse pe rivalul său, așa cum i se întâmplase și lui, luat de grenadieri, dus la casa de gardă și suferind acolo sub privirile curioșilor. Lipsiseră, e adevărat, bătaia și zilele de închisoare, el însă era doar un simplu aprod, pe când celălalt era un preot respectat și orice lucru era suficient ca să-i rănească demnitatea.

Afară de asta, reverendul, după matură chibzuință, știind că va fi văzut rău de colegii săi după scandalul ce avusese loc (chiar dacă ar fi fost sigur că niciunul din ei nu era vrednic de a arunca în el primul cu piatra) și auzind un zvon amenințându-l cu pierderea locului ocupat la Catedrală, s-a hotărât s-o rupă cu tânăra țigancă. Cu aceasta, Leonardo s-a considerat deplin satisfăcut și îi reînviaseră speranțele de a-și recuceri vechea poziție, odată ce principalul lui dușman o părăsise. Fata disprețuită nu dorea fără niciun dubiu să rămână abandonată multă vreme și, deoarece el se afla, cum am zice, cu cererea depusă anticipat, era probabil ca Leonardo să-i reintre în grații pentru că ea încă nici nu visa că tot ce se întâmplase putuse fi isprava lui.

Și așa a început sentimentalul Leonardo să dea târcoale pe la ușa fostei sale iubite; dacă o vedea la fereastră, se oprea la colț ca să-i arunce priviri galeșe și rugătoare; trecând pe lângă ea, lăsa să-i scape un suspin sfâșietor, sau un geamăt plin de amărăciune.

Toate aceste roluri interpretate de Leonardo - înalt, corpulent, roșcovan, purtând cazacă, pantalon scurt și pălărie bicorn - erau atât de comice, încât toți vecinii s-au distrat pe seama lui, câteva zile. Unii mai imprudenți începuseră chiar, conversând de pe la ferestre, să schimbe apropouri la adresa tinerei. Ea le-a reținut, lucru ce a devenit *norocul* lui Leonardo. Într-o zi, când el trecea din nou pe stradă, ea i-a făcut semn cu ochiul să intre.

Leonardo a încercat o senzație inexplicabilă. Obrazul lui a trecut prin toate culorile, de la roșcatul său obișnuit până la roșu negricios și tot scăzând în intensitate până la o lividitate marmoreană. Mergând din locul unde se afla până la ușa țigăncii, i-a fugit pământul de sub picioare. Când și-a revenit, era cu ochii plini de lacrimi, în brațele fostei sale iubite, care-i cerea de o mie de ori iertare, promitea să fie acum înainte credincioasă până la moarte, dar nu uită să adauge în toiul jurămintelor că dacă îl primea iar în casa ei era deoarece dorea să nu rămână de căruță între acei clevetitori de vecini, care se amestecau în viața ei. Bietul om nu mai putea de bucurie. Părea un călător reîntors la vechiul său cămin sau o căpetenie de război care eliberase de sub puterea inamicului o fortăreață asediată. În sfârșit, s-au reînnodat toate legăturile slăbite.

Leonardo a comunicat colegilor săi că, în fine, ieșise învingător în complicata sa acțiune. Asta l-a costat o nemaipomenită batjocură din partea unora, dar în acea împrejurare nu-i mai păsa de nimic. Fericirea îl orbise complet.

Cumătră, aflând îndată de cele întâmplate, a mers să-l caute pe Leonardo și a început, cu ajutorul unei lungi predici, să vrea să-l convingă că făcuse un pas greșit.

— Așadar, cumetre, i-a spus ea, tot nu te-ai mai cumințit!...

— Eh, povești!

— Dar, omule, dumneata n-ai nimerit-o bine, nici cu precupețele, nici cu țigăncile. De ce nu cauți, mai curând, o fată de prin partea locului?

Cumătră avea o fată care trăia sub acoperișul ei și care o împovăra destul. Nutrea de multă vreme ideea despre care cititorul va lua cunoștință mai târziu, când ea se va realiza. Sau, mai degrabă, prin ce va înțelege din spusele cumetrei.

— Aș, nu-mi plac oamenii ăștia...

— N-ai dreptate, există pe aici multe fete serioase și drăguțe. E adevărat că ceea ce vor ele sunt pirostriile.

— Chiar de aceea îmi și displac.

După alte câteva încercări, cumătră s-a retras puțin contrariată, dar nu de tot descurajată. Socotea că țiganka o s-o ajute în realizarea planului, iar cititorul va vedea mai departe că avea dreptate.

Cât privește fostul nostru paracliser, el continua deocamdată să n-aibă niciun rost, ceea ce-l stingherea peste măsură pe cumătru, dar care nu se descuraja. Ideea lui fixă era universitatea din Coimbra și nimic nu i-o smulgea din minte. Până și locotenent-colonelul se dusesese personal, la solicitarea cumetrei, să-i vorbească, însă nu reușise să-l convingă. Exasperat de această încăpățănare, lăsase treaba de-o parte și se dezinteresase de problemă.

Capitolul XVII

Doña Maria

O zi de procesiune a fost întotdeauna în acest oraș o zi de mare sărbătoare, de forfotă, de mișcare și de agitație. Străzile se înțeseau de lume, în special de femei cu mantilă, casele se decorau, la ferestre se arborau minunate cuverturi de mătase sau din damasc multicolor și se înălțau estrade mai la fiece pas. Aproape tot așa se practică, și astăzi, dar cu un plus de măreție, deoarece aceste manifestații se făceau din credință, cum afirmă bătrânele acelor vremuri bune. Totuși, noi vom susține că se făceau deoarece așa o cerea moda. Regula impunea împodobirea ferestrelor și ușilor în ziua procesiunii sau o contribuție în orice mod la strălucirea sărbătorilor religioase, cum ar fi îmbrăcând o rochie cu mâneci bufante sau purtând pe cap un formidabil clac de două palme înălțime.

Atunci procesiunile se înmulțeau mereu și fiecare tindea să devină mai bogată și să etaleze un lux cât mai mare. Cele din postul paștilor se distingeau prin pompa extraordinară, în special când regele catadicsea să ia parte, obligând întreaga curte să facă la fel. Dar aceea care le întrecea pe toate era numită procesiune a giuvaiergiilor. Nimeni nu rămânea acasă în ziua când trecea. Fie pe stradă, fie în casele cunoscuților și

prietenilor, având norocul să locuiască pe traseul ei, găseau toți mijlocul să o privească. Unii se dovedeau atât de fanatici, încât nu se mulțumeau s-o vadă o singură dată. Mergeau din casă în casă, din stradă în stradă până ce reușeau să asiste la defilarea coloanei, de două, de patru și chiar de șase ori, altfel nu se declarau mulțumiți. Cauza cea mai importantă, fiind, presupunem noi, că procesiunea aceasta oferea un spectacol nemaîntâlnit la celelalte. Cititorul îl va găsi fără îndoială extravagant și ridicol. Și nouă ne pare la fel. Totuși, avem obligația să referim asupra-i. Este vorba de un grup numeros de locuitori din Bahia care deschidea convoiul, atrăgând privirile credincioșilor mai mult ori tot atât cât sfinții, litierele împodobite ce purtau icoane, ori emblemele sfințite. Printre bahieni se aflau și negrese îmbrăcate după moda locală care dansau în răstimpul dintre slujbele *deo gratias* un dans improvizat la inspirația momentului. La drept vorbind, lucrul era ciudat și, dacă n-ar fi fost introdus la începutul unei procesiuni religioase, ar fi fost mai scuzabil. Toți cunosc modul în care se îmbracă negresele din Bahia. E unul din cele mai frumoase genuri de îmbrăcăminte pe care l-am întâlnit, dar nu sfătuim pe nimeni să și-l însușească. Un loc unde toate femeile poartă acest costum, ar fi un pământ al pierzaniei și al păcatelor. Să căutăm a-l descrie.

Femeile din Bahia nu foloseau rochii, ele purtau doar niște fuste susținute în cingătoare, coborând la jumătatea gambei și garnisite cu o magnifică dantelă. De la talie în sus, îmbrăcau o cămașă foarte subțire, iar la guler și mâneci aveau de asemeni dantelă. La gât își puneau un lanț gros de aur și un colier de coral, iar cele mai sărace șiraguri de mărgele simple. Își găteau capul cu un fel de turban numit *trunfas*, format dintr-un batic mare, alb și bine apretat. Încălțau niște papuci cu toc înalt, dar atât de mici, încât abia le încăpeau degetele picioarelor și le rămânea afară întregul călcâi. Pe deasupra se înfășurau grațios într-o capă de țesătură subțire, neagră, lăsând goale brațele împodobite cu inele de metal în chip de

brățări.

La puține zile după ultimele întâmplări redată în capitolele precedente, a sosit rândul procesiunii giuvaiergiilor. Moravurile noastre, în ce privește sinceritatea și ospitalitatea, nu erau prea laudabile atunci. În acea zi se făcea totuși excepție și astfel ușile celor care locuiau pe străzile itinerariului parcurs de procesiune se deschideau tuturor prietenilor și cunoscuților. Datorită acestui lucru, s-a nimerit să se găsească împreună în casa unei anumite Doña Maria, cumătrul însoțit de fin (înveșmântat luxos de circumstanță, în sacoul lui de in negru și cu cascheta din blană de vidră), cumătră și vecina piază rea.

Doña Maria era o femeie vârstnică, foarte grasă. Trebuie să fi fost frumoasă la vremea ei, dar din frumusețe mai stăruia doar trandafiriul obrazilor și albul dinților. Purta în acea zi o rochie albă cu talia foarte scurtă și mânecile bufante, iar la gât baticul ei alb și el bine scrobit. Era pieptănată cu două bucle voluminoase căzute pe tâmple. Restul părului îl strângea în creștetul capului dând impresia unui panaș. Doña Maria avea inimă bună, era o femeie de bine, pioasă și prietenă a săracilor. Totuși, în compensația sus-ziselor virtuți, o stăpânea unul din cele mai rele vicii ale acelor vremuri și obiceiuri: procesomania. Cum era bogată, Doña Maria își alimenta viciul din plin. Procesele sale alcătuiau hrana vieții ei. În stare de veghe la ele, dormind, le visa, și rareori vorbea despre alte probleme. Cum descoperea o tangentă, se deda imediat subiectului preferat. Prin îndelungata practică în materie, era mare expertă și nu se găsea administrator să o înșele. Știa toți termenii juridici ca și întregul mers al procesului atât de bine, că nimeni nu i-o lua înainte. Mania ei ajungea la îndărătnicie și plictisea de moarte pe cine o asculta comentând ultimele probe administrate de jurisconsultul ei în dosarele procesului cu pământurile, argumentele ce se prezentaseră în acțiunea intentată împotriva unuia din executorii testamentari ai tatălui său, depozițiile martorilor în cauza vânzării caselor ei, citația ce trimisese unuia din

chiriașii ei pe care-l creditase cu 20 de *doblas* și care acum nega datoria și în mii de alte cazuri de acest gen.

Nici nu intrase bine cumătrul, a cărui veche prietenă era și pe care nu-l văzuse de multă vreme, că Doña Maria s-a și pornit imediat să-i istorisească chestiunea procesului de demult cu executorul testamentar al părintelui său, care încă nu se sfârșise, și pe care-l urmărea conform obiceiului ei. Cumătrul i l-a prezentat apoi pe fin, începând la rândul lui depănarea istoriei băiețelului.

El a luat-o de la începutul începuturilor. A mers până a povesti cum Maria și Leonardo se îndrăgostiseră pe vapor călătorind de la Lisabona la Rio de Janeiro. Asta a declanșat Doñei Maria hohote de râs. A trecut apoi la petrecerea botezului, descriind-o în amănunțime. Până aici drama a fost veselă și fericită. După aceasta a devenit o tragedie. A expus toate acele episoade cu fățărniciiile Mariei, geloziiile lui Leonardo și încăierarea de la sfârșit având drept consecință aducerea băiatului în brațele nașului.

Doña Maria le-a ascultat pe toate cu cea mai mare luare aminte, și l-a întrerupt doar din când în când, numai ca să-i arunce Mariei câte un blestem, manifestându-și astfel compătimirea față de Leonardo precum și să izbucnească în râs de năzbâtiile copilului. Când discuția a ajuns în acest punct, vecina piază rea, și ea prezentă, deși până atunci fusese distrată, a intervenit, după cum se știe, contra celui mic și a înșirat la iuțeală câteva din glumele lui nesărate, îngroșându-le la fiecare frază și adresându-se cumătrului:

— Ei, vecine, oricât l-ai iubi de mult, nu poți tăgădui asta...

Între timp, cumătrul, care pictase în culori foarte favorabile viața copilului, ne mai conținând să-i laude blândețea, firea bună și poleindu-i întruna drăcoveniile cu titlul de nevinovății, naivități sau copilării, se enervase de contrazicerile vecinei care, în opoziție cu el, zugrăvise totul în culori sumbre. Cumătră a intervenit și ea cu acest prilej, păstrând, totuși, o poziție ambiguă. Acum era de

părerea cumătrului, acum de părerea vecinei.

Doña Maria, care se dădea în vânt după vorbărie și mai ales după noutăți, arăta mare interes poveștii și nimeni nu se mira că pentru o dată ea își uitase, atâta vreme, propriile-i procese.

Copilul, din ungherul lui, îi asculta într-o tăcere circumspectă. Cumătrul se abținea cu greu la invectivele vecinei, din respect pentru Doña Maria. Vecina, socotindu-se sigură de sine în iureșul în care se găsea, se desfășura din plin împotriva băiatului. În fine a încheiat adresându-se Donei Maria cu fraza ei obișnuită:

— Ce părere aveți, doamnă, așa-i cum spun eu, ori ba? Este soi rău...

— Soi rău? a replicat cumătrul cu chelia ca para focului. Atâta mai lipsea...

Copilul i-a aruncat vecinei o privire fulminantă, care voia să spună cam așa; „Lasă că ți-o coc eu ție!”

Doña Maria, văzându-l pe cumătru enervat, a luat calea de mijloc și a grăit către vecină:

— Dumneavoastră îi purtați o ranchiună în plus. Realmente, petele de ceară de pe mantilă au de ce vă înfuria. Totuși, meșterul bine zice, există copil care să nu facă năzbâtii? Or să-i treacă toate odată cu vârsta. Adresându-se apoi băiatului: Ia vino-ncoace, domnule năzbâtie, i-a spus cu bunătate, vino să te aperi de acuzațiile ce ți se aduc.

Băiatul s-a apropiat cu un aer vexat și fanfaron și s-a postat între cumătră și vecină.

Doña Maria i-a pus câteva întrebări la care el a răspuns prompt, dar într-un fel nepotrivit. Vecina nu s-a socotit prea în siguranță alături de un conviv atât de cuminte și a dat să se scoale. Copilul, prinzând mișcarea, n-a vrut să piardă ocazia de a-i produce indiferent ce neajuns. A întins vârful piciorului și a apăsă cu toată puterea pe tivul fustei negre, pe care ea o ferea acoperind-o cu mantila. Vecina, observându-i gestul, fără să înțeleagă bine ce putea fi a priceput că el îi pregătea vreo șotie și a vrut să se ridice cu repeziciune. Și așa s-au rupt vreo patru

palme din marginea fustei.

— Ah! a articulat copilul prefăcându-se înspăimântat...

— Domnul să te aibă în pază, băiete! a spus cumătră.

Vecina își contempla fusta sfâșiată, adăugând către cei de față:

— Am sau nu dreptate?

Cumătrul zâmbea pe furiș, măsurând răzbunarea copilului pentru vorbele ce tocmai i le aruncase, vecina.

— Acum, a zis la urmă Doña Maria, nu prea sigură pe ce afirma, a fost din neatenție și nu dinadins.

Băiatul a luat loc, iar conversația și-a urmat cursul.

Au ajuns la problema carierii pe care cumătrul dorea să i-o făurească finului său și după tipic au început mari divergențe de păreri între cumătră și cumătrul. Ea nu vorbea decât despre Conceifão iar el numai despre Coimbra.

Doña Maria, solicitată să-și spună cuvântul, a grăit:

— Uite ce e, dacă ar fi după mine, eu l-aș trimite într-un birou notarial, ca să scot din el un avocat.

— Oh! nu, a răspuns cumătrul. Iertați-mă Doña Maria, iertați-mă dacă vă jignesc cu ceva, dar eu am o scârbă față de procesele astea...

— Ascultați-mă, n-aveți dreptate, mi-or da ele mie de furcă, dar eu sunt hârșită. De exemplu, știți procesul cu pământurile... a fost interminabil. Moștenitorii cumătrului meu João Bernardo, care încă nu erau abilitați, m-au citat aici...

Și o tot lungea, fără ca cineva să știe unde se va opri, dar din fericire, a trebuit să se întrerupă, deoarece procesiunea se apropia și toată lumea năvălise la ferestre.

Asta a pus capăt discuției fiindcă a început defilarea cortegiului, ceea ce făcea cu adevărat impresie bună, mai cu seamă văzută din locuința Donei Maria care se afla (uitasem să menționăm) pe strada Giuvaiergiilor. Flăcările torțelor reflectate în ceaprazurile tapiseriilor de la uși și în emblemele numai aur și argint, cu care giuvaiergiii obișnuiau să decoreze spațiile dintre casele lor, aveau un

aspect de mare bogăție și lux, dar și de prost gust. Din tot ce etala procesiunea, ceea ce a meritat cinstirea și recunoștința credincioșilor, a fost grupul dansatoarelor din Bahia, acum cunoscute cititorilor, și sacrificiul lui Abraham, reprezentat pe viu.

Înainte mergea un băiat cu o legătură de lemne pe umeri, închipuindu-l pe Isac. Imediat după el venea un zdrahon îmbrăcat extravagant, cu o spadă enormă din lemn, ținută deasupra capului copilului, acesta era Abraham. Ceva mai în spate, un înger atârna o sabie bătaioasă din lemn de o panglică lungă de trei-patru metri.

La încheierea procesiunii, invitații se retrăgeau.

Când cumătrul a fost gata să plece cu cel mic, Doña Maria a venit la el și i-a spus semnificativ:

— S-ar părea că avem de vorbit cu privire la băiat.

De unde se vede că băiatul nu era dintre cei mai nefericiți, deoarece dacă avea dușmani găsea în schimb și ocrotitori peste tot. Mai departe se va vedea adevăratul rol jucat de Doña Maria în povestea noastră.

Capitolul XVIII

Dragostea

Pe cititori trebuie să-i fi obosit istorisirea nebuniilor băiatului. Ei cunosc îndeșul ce a fost bunul nostru prieten în copilărie, speranțele ce le-a dat și viitorul ce l-a promis. Vom sări din nou peste niște ani și vom vedea realizate unele speranțe. De acum încolo încep evenimentele dacă nu mai importante, măcar mai serioase.

Cum i se întâmplă întotdeauna cui are de unde alege, băiatul pe care nașul dorea să-l facă preot, trimițându-l la Goimbra, pe care cumătră dorea să-l facă artist, trimițându-l la Conceição, pe care Doña Maria dorea să-l facă un avocat chitibușar, rostuindu-l în vreun birou notarial și căruia, în fine, toți cunoscuții sau prietenii doreau să-i pregătească soarta ce o judecau mai potrivită cu aptitudinile descoperite la el, cel mic, așa cum spunem, având la dispoziție atâtea căi bune, a ales-o pe cea mai rea cu putință. N-a mers nici la Goimbra, nici la Conceição, nici la vreun birou. N-a realizat niciunul din deziderate și

nici cel puțin un oarecare altul. A devenit un adevărat pierde-vară.

Nașul se descuraja zilnic, văzându-se în perspectiva de a fi frustrat de frumosu-i vis. Cu toate astea, nici nu avea curajul să-l contrazică pe fin lăsându-l după voia lui.

Cumătră își atinsese scopul în ce privește nepoata, deoarece Leonardo o prinsese din nou pe țiganka infidelă cu mișmașuri. De atunci a început el să trăiască liniștit. Vântul vârstei prinsese a-i stinge rând pe rând flăcările iubirii.

Doña Maria îmbătrânise acceptabil, totuși nu-și pierduse nicidecum mania favorită a proceselor. Ultimul pe care îl intentase a fost poate cel mai nevinovat și mai rezonabil din toate. A avut drept cauză tutela unei nepoate ale sale, rămasă orfană prin moartea fratelui Doñei Maria. Acest frate avea un cumătru care nu se bucura de o bună reputație. Or, cum orfana devenise stăpână a câtorva mii de cruzeiros, ce i-i lăsase tatăl său, deși nu prin testament, ea fiind fiică unică și legitimă, cumătrul respectiv s-a prezentat pretinzând să fie tutorele ei.

Doña Maria, văzând cum stau lucrurile, s-a prezentat și ea și până la urmă a triumfat: a fost declarată tutore, iar nepoata i-a fost dată acasă. Ei i-a convenit situația, mai ales că la vârsta pe care o avea îi trebuia adică nu un ajutor, cel puțin o companie.

De aici înainte, îl vom desemna pe băiat cu numele său de botez. Nu ne amintim dacă am menționat că el purta același nume cu al tatălui său și, spre a se putea distinge când vorbim de părinte și când de fiu, îi vom spune acestuia Leonardo și vom adăuga foarte populara poreclă Pataca atunci când îl vom indica pe tată.

Leonardo ajunsese la epoca în care tinerii încep să observe că inima le bate mai tare și mai grăbită în anumite împrejurări, atunci când întâlnesc anumită persoană, cu care fără să știe de ce, se visează câte odată nopți de-a rândul și al cărui nume devine fără, încetare pe buze.

Am mai spus că Doña Maria avea acum sub acoperișul ei pe o nepoată a sa. Cumătrul, cum însăși Doña

Maria îl rugase, a continuat să-i facă vizite, și în timpul acestor vizite ei petreceau lungi momente în discuții tainice. Leonardo își însoțea întotdeauna nașul și a făcut năzbâtii în casă atâta vreme cât vârsta l-a impus. Cu timpul, pierzându-le gustul, moțăia în câte un colț și adormea de plictiseală.

De unde rezultă că detesta profund aceste vizite și că li se supunea doar din obligație față de naș.

Într-una din ultimele dăți când fuseseră la Doña Maria, aceasta, cum a intrat, i-a spus cumătrului foarte mulțumită:

— În sfârșit, am obținut câștig de cauză... de ieri fata este sub tutela mea... Cumătrul, fratele meu, mizerabilul, a rămas cu buza umflată.

— Multe felicitări, multe felicitări! a răspuns cumătrul.

Leonardo le-a dat puțină atenție. Despre nepoată, auzea vorbindu-se de multă vreme. S-a așezat într-un ungher și a început să caște, ca de obicei.

După un schimb mai lung de păreri între cei doi, Doña Maria și-a chemat nepoata, iar ea și-a făcut apariția. Leonardo i-a aruncat o privire și cu mare greutate s-a stăpânit să nu râdă. Nepoata Doinei Maria era foarte dezvoltată, cu toate că, pierzându-și grația de copilă, încă nu câștigase frumusețea de tânără fată. Era înaltă, slabă, palidă. Umbla cu bărbia în piept, ținea pleoapele veșnic plecate și privea pe furiș. Avea brațele fine și lungi. Părul tuns abia îi ajungea până unde se desenează gâtul și, cum mergea nepieptănată și-și purta mereu capul în jos, o mare parte din podoaba ei capilară îi cădea peste frunte și ochi, precum o vizieră. Arbora în acea zi o rochie de cât violet, foarte lungă, aproape fără lărgime și cu corsajul tare scurt. La gât avea un batic roșu de Alcobața.

La câte întrebări i-a pus cumătrul, a murmurat pe sponci niște fraze de neînțeles, cu o voce răgușită și stinsă. Îndată ce nu s-a mai ocupat nimeni de ea a și dispărut, fără a arunca o privire cuiva. Văzând-o că pleacă, Leonardo s-a apucat să râdă în sine.

Când se întorceau acasă pe drum, el a izbucnit într-un râs fără frâu. Cumătrul s-a interesat de motivul ilarității lui, iar el i-a răspuns că-i era cu neputință să-și amintească de fată fără să-l pufnească râsul.

— Păi, atunci ți-aduci aminte foarte des de ea, deoarece râzi tot timpul.

Leonardo a recunoscut că această observație era judicioasă.

Câteva zile a vorbit de puține ori despre nepoata Doñei Maria, dar nici n-a apucat bine nașul să-l anunțe că vor trebui să facă obișnuita vizită că, fără să știe pentru ce, s-a bucurat și, spre deosebire de celelalte zile, a fost primul la îmbrăcat și gata s-o pornească.

Apoi au ieșit și au pornit pe drumul destinului lor.

Duminica sfântului duh

Era în acea zi de duminica sfântului duh. După cum știe toată lumea, sărbătoarea sfântului duh e una din cele mai îndrăgite de locuitorii din Rio de Janeiro. Și astăzi, deși anumite obiceiuri se tot pierd, unele bune, altele rele, această sărbătoare este încă un motiv de mare agitație. Însă cele petrecute acum sunt departe de acelea din vremea la care ne întoarcem cu cititorii. Festivitatea nu începe în duminica însemnată în calendar, ci mult mai înainte, cu nouă zile înainte, pentru a se putea oficia novenele. Întâia vestire a sărbătoririi erau numitele *folias*. Cel care-și așterne aici amintirile, a mai avut ocazia chiar în copilăria-i să vadă *folias*, deși nu mai erau cele de altă dată, astfel că doar copiii ca el le mai dădeau atenție și găseau în ele plăcere. Ceilalți dacă le mai băgau în seamă era numai și numai ca să deplângă diferența față de cele din trecut. Considerându-le serios față de datinile de odinioară, ele nu sunt departe de a merita critica. Erau, totuși, obiceiuri și nimeni nu putea obiecta vreunei bătrâne, contemporană atunci, că toate erau prin forța lucrurilor foarte urâte, deoarece riscă să se trezească cu un hohot de râs în obraz și cu o teribilă filipică la adresa sărbătorilor de azi.

Mai întâi, să arătăm ce erau *folias* ale acestui timp, în

ciuda faptului că cititorii vor fi știind câte ceva. În intervalul de nouă zile ce preceda praznicul sfântului duh, și nici nu știm dacă nu cumva și mai înainte, ieșea pe străzile orașului un grup de copii, toți între nouă și unsprezece ani, îmbrăcați cum se nimerea în păstori cu pantaloni trandafirii, ciorapi albi, pantaloni scurți la culoarea pantofilor, ieșiirfă în talie, cămașă albă cu gulere⁸

lungi și căzute, pălării de paie cu boruri late sau căptușite cu mătase, toate ornamentate cu ghirlande de flori și cu o cantitate prodigioasă de funde din panglică stacojie. Fiecare copil cânta la un instrument câmpenesc: tamburină, chitară și tobă mică. Umblau formând un careu în mijlocul căruia mergea numitul împărat. Erau acompaniați de o formație muzicală a bărbieritor, precedați și înconjurați de o gloată de călugări îmbrăcați în veșmântul confreriei, purtând steaguri stacojii și alte embleme, care adunau banii de la trecători în timp ce ei cântau din gură și din instrumente.

Împăratul, cum spuneam, mergea la mijloc. Era de obicei un copil mai mic decât ceilalți, îmbrăcat într-o jachetă de catifea verde, pantolon scurt de aceeași țesătură și culoare, ciorapi de mătase, pantofi cu cataramă, clac și o enormă și strălucitoare emblemă a sfântului duh pe piept. Pășea recules și cu un aer grav.

Să mărturisească cititorii dacă nu era un lucru într-adevăr extravagant să fie văzut un împărat îmbrăcat în catifea și mătase parcurgând străzile înconjurat de un grup de păstori, în sunetul tamburinei și al chitarei mici. Când abia se auzea de departe muzica foanfă a bărbieritor, toată suflarea năvălea la ferestre să vadă cum trecea *folias*. Călugării profitau de ocazie și cereau de pomană din poartă în poartă.

În timp ce grupul înainta, păstorii, acompaniindu-se cu instrumentele lor, cântau și ei propriile melodii populare, care erau în genul și stilul acesta:

Sfântul duh, divinul, chefliu e foarte mare, prieten bun cu vinul și lacom la mâncare.

8 Dans rapid în sunetul tamburinei, însoțit de glume și distracții (n.t.).

Iată dar ce era *folias*, iată dar ce întâlнисeră pe drum cumătrul și finul său.

Acestui episod îi urmau altele despre care vom vorbi pe scurt. Însă acum să ne întoarcem la vizitatorii noștri.

Ei sosiseră la Doña Maria și îi găsiseră pe toți la fereastră, deoarece chiar atunci trecea procesiunea. Dona

Maria i-a primit cu obișnuita ei amabilitate. Intrând, Leonardo și-a aruncat ochii spre nepoata Donei Maria. Totuși, fără să știe pentru ce, de astă dată nu l-a mai umflat râsul. Fata, așa i se părea lui, continua să fie urâtă și caraghioasă, iar în ziua respectivă, arăta încă mai rău ca în celelalte. Doña Maria avusese ambiția s-o gătească. O îmbrăcase cu o rochie albă foarte scurtă, îi pusese la gât un batic purpuriu de mătase și o pieptănase cu bucle. Iată de ce, acum, după ce și-a înlăturat obișnuita vizieră de păr, i se putea vedea figura și, s-o spunem de dragul adevărului, că era în acea zi mai drăguță ca oricând.

Problema a fost că Leonardo a început să se uite înspre ea fără să-i mai vină pofta de răs. A privit o dată, de două, de trei, de patru, de multe ori, în fine, fără să mai încerce să-și satisfacă ceea ce el numea în forul său interior curiozitatea de a aprecia acel chip.

Fata continua cu tăcerea ei de nepătruns, cu ochii coborâți și bărbia în piept. Între timp, cine ar fi avut daniile unui fin observator, ar fi putut vedea o oarecare zbatere rapidă a pleoapelor și o oarecare privire fugară îndreptată spre Leonardo.

Doña Maria și cumătrul vorbeau cum le era obiceiul.

La plecare, Doña Maria i-a spus cumătrului:

— Noi astă seară mergem la Campo să vedem focul de artificii, dar ce ați zice să mergem împreună?

— Da, am putea, a răspuns cumătrul. Eu aveam de gând să mă duc doar cu băiatul meu, dar, odată ce îmi propuneți, o să ne ducem cu toții. O veți aduce, doamnă, și pe fata dumneavoastră, nu-i așa?

— Oh, cum să nu! Ea n-a văzut niciodată artificiiile. Pe vremea lui taică-său, niciodată nu ieșea...

Fără a gândi, Leonardo a fremătat de mulțumire. I se

părea că în felul acesta ar mai avea prilejul de a-și satisface *curiozitatea*. Fata nici nu s-a amestecat, îi era totul absolut indiferent.

— Atunci ne-am înțeles, a adăugat cumătrul. Diseară venim să vă luăm. Și au plecat.

Focurile de artificii de la Campo

La ora stabilită, nașul și finul au venit să o ia pe Doña Maria și pe nepoata ei, după cum hotărâseră. Era puțin după avem aria și pe străzi se găseau o mare mulțime de familii, de grupuri de persoane care se îndreptau unele spre Campo, altele către Lapa. Leonardo umbla părând complet străin de ce se întâmpla în jurul său. Se poticnea și se lovea de cei întâlniți. O idee unică îi măcina creierul. Dar dacă l-ar fi întrebat cineva despre ce era vorba, poate chiar nici n-ar fi știut să spună, în fine, ajunseseră mai curând decât socotise bărbierul, deoarece Leonardo părea să aibă aripi la picioare în seara aceea, și-i obligase și pe ceilalți să meargă la fel.

Doña Maria era gata și îi aștepta cu alte câteva persoane cu care se învoise să le însoțească și, într-o clipă, sau și așternut la drum. Împreună alcătuiau un grup mare, escortat de un număr deloc modest de negrese, slave și slujnice ale Doñei Maria, care purtau coșuri cu de ale gurii și rogojini. Doña Maria i-a dat cumătrului brațul și la fel au procedat restul doamnelor cu ceilalți cavaleri. În glumă, Doña Maria a aranjat ca Leonardo să-i ofere brațul nepoatei sale. El și-a asumat cu plăcere rolul, dar nu fără a rămâne oarecum încurcat, căci a îmbrâncit-o de câteva ori pe biata fetiță, pentru că nu știa dacă trebuie să-i ofere brațul stâng ori pe dreptul, în final, a reușit să-i dea brațul stâng, el rămânând de partea zidului; totuși, Luisinha (de acum încolo să-i zicem pe nume) a părut că nu înțelege gestul sau că nu-l observă. Leonardo s-a mulțumit deci să meargă alături de ea.

Astfel au sosit la Campo, unde era puzderie de lume. Pe atunci teatrele improvizate de marionete sau gheretele de ghicitori nu erau atât de obișnuite cum sunt azi. Existau doar câteva barăci care serveau de ospătării. După

ce trecuseră prin fața lor, Doña Maria și ai ei s-au îndreptat către imperio. În mijlocul acelui du-te-vino, în fața acestui spectacol văzut pentru întâia oară, Luizinha era uimită, deoarece era adevărat ce spusese Doña Maria, că rareori sau deloc ieșea din casă pe vremea când trăia tatăl ei.

Astfel, fără să-și dea seama, se oprea uneori uimită privind, curios la câte ceva, iar Leonardo era silit s-o tragă de braț spre a o obliga să-l urmeze.

Așa sosiseră la imperio, care se afla în fața bisericii sunt' Ana, în locui ocupat acum de una din extremitățile cazărmii Pușcașilor. Acolo ședea pe tronul său împăratul, care se plimbase pe stradă în timpul zilei în mijlocul păstorilor lui. Luisinha, văzându-l, s-a ridicat în vârful picioarelor, a întins capul și s-a uitat la el îndelung, nemișcată și foarte atentă. Leonardo, văzând asta, a simțit un nu știu ce pe dinăuntru împotriva băiatului care atrăgea atenția Luisinhei și i-a trecut prin minte dorința nebună de-a face cale-ntoarsă cu vreo șase-șapte ani din existența sa ca să fie și el împăratul Dumnezeu.

Pe scările imperiului se țineau licitații ca și azi, iar mulțimea îngrămadită acolo petrecea de minune în armonie cu glumele piperate ale crainicului. Cunoștințele noastre se opriseră un timp amuzate și plecaseră apoi să caute un loc mai central în Campo, unde să se oprească să cineze și să urmărească focurile de artificii. L-au găsit, acel loc, nu fără oarecare greutate, fiindcă multe alte familii se grăbiseră și ocupaseră cele mai bune locuri. Mare parte din Campo era deja împânzită de acele grupuri așezate pe rogojini, mâncând, vorbind, cântând *modinhe* în sunetele chitarei și violei. Era o plăcere să te plimbi printre ei și să asculți ici o anecdotă povestită de un comesean distins, dincolo o *modinha* cântată cu multă însuflețire și să te bucuri de acea forfotă veselă dornică de distracții.

Prietenii noștri se așezaseră, ca și ceilalți, roată pe rogojinile lor și începuseră să cineze. Leonardo, cu toate emoțiile noi încercate în ultimul timp și în mod special în

acea noapte, nu și-a pierdut pofta de mâncare din atâta și a uitat o vreme de însoțitoarea lui. La un moment dat au fost întrerupți de răpăitul unei rachete ce urca. Începeau focurile de artificii. Luisinha s-a înfio rat, a înălțat capul și, pentru prima dată, a lăsat să i se audă vocea, exclamând extaziată la vederea căderii lacrimilor de flăcări ale rachetei care ilumina întregul Campo:

— Ia te uită ce minunăție!

Câteva persoane din jur au izbucnit în râs. Pe Leonardo l-au indispus acele hohote de râs, găsindu-le cu totul deplasate. Din fericire, Luisinha era în așa măsură de tulburată încât n-a dat atenție nici unui alt lucru, iar cât au durat focurile de artificii nu și-a mai luat ochii de la cer.

După rachete urmaseră, cum știu cititorii, dansurile. Cu acest prilej extazul Luisinhei s-a transformat în frenezie. Aplauda entuziasmată, înălța gâtul pe deasupra capetelor mulțimii și ar fi dorit să fie cu mulți centimetri mai înaltă ca să poată vedea totul. Ca să poată sta mai multă vreme în vârful picioarelor, se sprijinea cu mâinile de umerii lui și-i vorbea fericită de ce vedea în jurul ei. Astfel au sfârșit cei doi tineri prin a se familiariza, iar când a răsărit luna admirația ei a fost atât de mare încât, dorind să se sprijine pe el, aproape că l-a îmbrățișat pe după umeri. Pe Leonardo l-a străbătut un fior și a rugat cerul și luna ca să dureze o veșnicie clipa aceea. Întorcând capul, a văzut peste umărul său chipul acela de fetiță iluminat de o strălucire intensă, oglindind toată bucuria din sufletul ei. I s-a părut atunci cea mai frumoasă fată din câte văzuse vreodată și s-a mirat că putuse cândva să râdă de ea și s-o găsească urâtă.

Când focurile de artificii s-au terminat, au început pregătirile de plecare, s-au ridicat rogojinile și lumea s-a risipit. Doña Maria și invitații săi au pornit înspre casă, păstrând aceeași ordine ca la venire. De data asta, totuși, Luisinha și Leonardo, merseseră ținându-se de mână foarte familiar și vorbiseră tot drumul ca și cum ar fi fost două cunoștințe vechi sau doi frați. Ajunși acasă, Doña Maria și bărbierul s-au despărțit veseli. În schimb, pe chipurile

celor doi tineri se putea citi o tristețe sfâșietoare. La sfârșit, cumătrul a promis o nouă vizită.

Contrarietăți

Din cele povestite este limpede că lui Leonardo îi venise timpul să plătească tributul de care nimeni în această lume nu scapă, deși pentru unii este ușor și fără importanță, iar pentru alții trist și apăsător. Tânărul iubea și este inutil să mai spunem pe cine.

Cum s-a întâmplat ca nepoata Doșnei Maria, pe care la început o sfidase în ilaritatea lui ca pe o caraghioasă și urâtă, i-a inspirat apoi dragostea este secretul inimii tânărului ce nu ne este dat a pătrunde. Se cade să amintim că după soarta tatălui se poate prevesti cea a fiului. Leonardo nu părea să aibă prea mult noroc în dragoste și, într-adevăr, curând după seara focurilor de artificii de la Campo, în care lucrurile începeau să se contureze, roata sorții a început să meargă anapoda. Luisinha, odată stins entuziasmul din noaptea artificiilor, reintrase în apatia ei revenind la vechea-i stare. Și, ca și cum ar fi uitat de toate, la prima vizită pe care bărbierul împreună cu Leonardo o făcuseră Doșnei Maria după acele evenimente, nici măcar la el nu mai ridicase ochii. Luisinha păstrase capul plecat și privirile în pământ.

Acuma, pentru cine, ca Leonardo, începuse a clădi castele pe nisip, pe care le visăm în zilele fericite ale primei iubiri, comportamentul fetei a fost pentru el ca o lovitură neașteptată. Când s-a văzut tratat astfel mai că a izbucnit în lacrimi. L-a reținut numai teama de a nu-și putea justifica apoi plânsul în vreun fel. Acestui prim impuls i-a urmat un moment de calm, iar după aceea a simțit în el o văpaie de furie și era cât pe ce să-i spună fetei că e o zăpăcită și o urâtă. În sfârșit a meditat puțin și a murmurat un: „Ce-mi pasă mie!”, care pretindea să fie dispreț și care nu era decât ciudă.

Primei vizite de după seara artificiilor s-au adăugat multe altele în care lucrurile s-au petrecut oarecum în același mod.

O nouă întâmplare a venit totuși într-o zi să dea altă

culoare și alt curs evenimentelor. A fost întâlnirea nașului și finului, în casa Doinei Maria, cu o cunoștință a gazdei care sosise de curând dintr-o călătorie la Bahia. Să-și închipuie cititorul o stârpitură de vreo treizeci și cinci de ani, slab, năsos, cu privirea vioaie și pătrunzătoare, îmbrăcat în pantaloni scurți și ciorapi negri, pantofi cu cataramă, manta cu glugă, pălărie bicorn, și-și va face o idee despre cum arăta domnul José Manuel. Cât despre partea morală, după cum arătau și trăsăturile fizice, se poate spune că domnul José Manuel făcea parte din categoria oamenilor lipsiți de caracter și clevetitori. José Manuel era o cronică vie a bârfei din Rio de Janeiro, fiind informat amănunțit nu numai despre toți cunoscuții și prietenii săi, ci și despre familiile acestora și în special despre cunoscuții și amicii amicilor cunoscuților și ai familiilor lor. Oricând era dispus să vorbească ore-n șir despre viața lui Cutare ori Cutărescu. De exemplu, discutând despre un subiect oarecare, se întâmpla să se amintească de Doña Francisca Brites:

— A, am cunoscut-o bine pe Doña Francisca Brites, intervenea imediat neobositul vorbitor. Era soția lui João Brites, bastardul căpitanului Sanches. În timpul căsătoriei se spuneau multe despre ea și vina e a lui Pedro de Aguiar, individ care nu se bucura de o faimă prea bună, mai ales după ce s-a vârat în încurcătura cu testamentul fals ce l-au atribuit lui Lourenço da Cunha care, de dragul adevărului, era în stare de așa ceva fiindcă era un om necinstit. Chiar el a răpit-o de acasă pe fiica Doinei Ursula, care a fost prietena lui Francisco Borges, pe care l-a lăsat spre a se duce după Pedro Autunes care, cum se dovedește, i-a făcut o viață imposibilă.

Iar ea nici că putea spera altceva de la el, deoarece un om, care a îndrăznit să facă ce a făcut el celor trei fete pe care le avea, e în stare de orice. A mers până acolo că le-a dat afară bătându-le, bieteile fete, fără nicio milă. Totuși una din ele a fost fericită. A găsit acolo un căpitan de vas care a plăcut-o și a avut grijă de ea. Dar celelalte, nu, nefericitele...

— Nefericite, pentru ce? s-a interesat din întâmplare unul din cei de față. Doar se căsătoriseră...

— E adevărat, se căsătoriseră, a replicat el reluându-și suflul, dar cu ce bărbați? Unul consuma băuturi de toate felurile fără măsură, celălalt a risipit tot ce avea la jocul de cărți. I-am cunoscut pe amândoi foarte bine...

Și o ținea tot așa, ajungând la neamurile cele mai îndepărtate ale celor doi soți și era capabil să piardă ore întregi cu povești fără sfârșit.

Din prima zi, când nașul și finul se întâlniseră cu José Manuel, nici unuia nu-i plăcuse prea mult și lipsa de simpatie a crescut din zi în zi, mai ales din partea lui Leonardo. De fapt el avea dreptate. A fost o presimțire care l-a avertizat că se găsea în fața unui rival. Erau atât de exagerate atențiile cu care José Manuel o împresura pe Luisinha, încât se vedea cât se poate de limpede ce țeluri ascunse sălășluiau în ele. La urmă, treburile s-au lămurit. Doña Maria era, cum spuneam, bogată, bătrână și nu avea alt moștenitor decât pe nepoata ei, iar dacă ar fi murit, lui Luisinha îi rămânea o avere destul de mare. Cum era încă copilă și foarte neștiutoare, ea ar fi devenit o soție ideală pentru un individ interesat și șmecher, așa cum era José Manuel. Din această cauză el făcea curte bătrânei cu intenția de a ajunge la nepoată. Când Leonardo, luminat de nașul său, și-a dat seama de situație, și-a ieșit din fire și cea mai pașnică idee care i-a trecut prin minte a fost ca, ducându-se în vizită la Doña Maria, să se înarmeze cu unul din cele mai ascuțite brice ale bărbierului și, dintr-o singură lovitură, să-i taie gâtul lui José Manuel. A trebuit cu toate astea să se înmoaie și să cedeze la admonestările nașului, care îi cunoștea sentimentele și i le aproba.

Alianța

Dacă Leonardo se amărâse, așa cum am văzut, pentru necazul ce-l lovise prin surprindere, cu apariția rivalului său, José Manuel, lucru de care nașul nu era mai puțin afectat. Văzând că finul său pășea deja în vârsta bărbăției și nereușindu-i planul său de a-l trimite la Coimbra, bărbierul întrezărea pentru el, cu ajutorul

nepoatei Donci Maria, o viață fără griji. Dar e tot pe atât de adevărat că, se gândea el, Doña Maria putea, și pe bună dreptate, dacă lucrurile ar fi continuat la fel, să refuze să-și dea nepoata unui tânăr care nu avea niciun viitor. Din acest motiv, stăruia de multe ori pe lângă finul său să încerce pe fața vreunui client nerod să se introducă în meserie. Finul însă refuza cu încăpățănare... Uneori, când cumătră venea acasă la bărbier, nu înceta să insiste în vechiul proiect de a-l determina să intre la Conceição. Băiatul prinsese însă gustul vieții lipsită de responsabilități și pentru nimic în lume nu voia s-o lase. Iar acum, datorită ultimelor întâmplări când dragostea și gelozia i se cuibăriseră în suflet, nu voia să audă vorbindu-i-se despre asemenea subiecte. Era convins că cea mai bună ocupație a sa trebuia să consistă în a-i veni de hac rivalului său.

Șiret cum era, José Manuel se insinua cu dibăcie în sufletul Donei Maria și o captiva cu atenții de toate felurile. Cumătrul a început să se mire de evenimente și, într-o zi, i-a venit o idee. Trebuia s-o pună pe cumătră la curent cu ce se petrecea și să o facă să se intereseze de problemă. Ea era în stare, dacă ar fi vrut, să-l atace pe José Manuel și să-l scoată din luptă. Astfel, a trimis s-o cheme pe cumătră și i-a expus totul.

— Da! a răspuns ea ascultând relatarea. Deci așa stă treaba! Păi, dacă individul e un prefăcut, am să-i arăt eu lui cu cine are de-a face! Chiar azi mă duc la Doña Maria.

Nici prin minte nu-i trecea lui José Manuel ce furtună i se ridica împotriva. De mult observase că Leonardo și nașul său nu-l puteau suferi și că nutreau anumite intenții în privința Luisinhei, dar niciodată nu se gândise că ar fi nevoie să-i înfrunte. Pe scurt, a trebuit să vadă că se înșelase. Cumătră s-a dus, după cum promisese, la Doña Maria și, găsindu-l acolo pe José Manuel, a căutat în mod ostentativ să arate că îi este prietenă bună, cu toate că în șoaptă îi adresa din când în când Donei Maria unele aluzii împotriva lui.

Când José Manuel termina de spus vreo poveste cu toate amănuntele obișnuite despre viața unuia ori altuia,

cumătră murmura de exemplu:

— Ce limbă de șarpe...

Și ba cu una ba cu alta ea contura, cu nevinovăție, caracterul adversarului.

În afară de calitatea de bârfitor, José Manuel, mințea cu o nerușinare cum rar se întâlnește. Doña Maria, doritoare de noutăți și, în afară de asta, foarte credulă, credea tot ce i se povestea. Una din poveștile sale cele mai obișnuite era cea pe care el o intitula: *Naufragiul oalelor de lut* care i se întâmplase în ultima sa călătorie la Bahia.

— Eram aproape gata să ancorăm. Călătorea aproape de nava mea un enorm *Perú*, o ambarcațiune specializată în transportul olăriilor și a cărei unică încărcătură consta din vase de lut. Dintr-odată s-a iscat o furtună ce părea să scufunde lumea. Vântul era atât de puternic, încât de pe mare, în pofida întunericii, se puteau vedea dansând în văzduh țiglele smulse de pe acoperișurile din orașul de sus. La urmă, când liniștea părea a se înstăpâni și vremea părea a se limpezi, s-a năpustit un val așa de înalt și de puternic peste noi, încât cele două ambarcațiuni s-au ciocnit cu toată forța una de cealaltă și s-au sfărâmat amândouă în întregime.

Nava s-a golit de toată încărcătura și de pasageri, iar *peru*-ul de toată povara-i de oale. Marea s-a acoperit cu ele, așa de multe erau. Marinarii și restul pasagerilor au încercat să se agațe de scânduri, de lăzi și de alte obiecte spre a se salva. Însă unicul care a scăpat am fost eu! Iar asta o datorez fericitei inspirații pe care am avut-o. De pe porțiunea de navă pe care rămăsesem, am făcut un salt pe oala care plutea mai aproape. De greutatea mea, și umplându-se cu apă, oala s-a scufundat și a dispărut în mare. Totuși, faptul nu s-a petrecut mai înainte ca eu, intuind ceea ce avea să urmeze, să nu fi săltat într-o clipă de pe acea oală pe o alta. Cu aceasta și cu toate celelalte s-a întâmplat același lucru, deoarece m-am servit de aceleași mijloace, și astfel cum forța valurilor le împingea spre plajă, am ajuns din oală în oală până la țărm, fără cel mai mic accident!

José Manuel istorisea mii de povești asemănătoare. De subiectul acesta s-a servit cumătră spre a-l discredita în sufletul Doñei Maria, ce-i drept, foarte subtil. Vom vedea care au fost rezultatele obținute de bărbier și de Leonardo, în alianță cu nașa lui, împotriva celui alt pretendent la mâna Luisinhei.

Capitolul XXIII

Declarația în timp ce cumătră își dispunea planul de atac împotriva lui José Manuel, Leonardo ardea de gelozie, de mânie și nu exista nimic să-l consoleze în disperarea lui, nici măcar promisiunile unei reușite sigure. Bietul tânăr avea întruna în fața ochilor mutra detestabilă a rivalului său zădărniciindu-i toate speranțele. În ceasurile de liniște, construia mărețe castele pe nisip, deși nu de puține ori i se păreau cele mai solide din lume. Deodată, îi apărea teribilul José Manuel care îi spulbera toate visele cât ai clipi.

Cu toate astea, Luisinha, pricina atâtor frământări, n-avea habar de nimic și continua să fie indiferentă. Leonardo înțelesese, în sfârșit, după multă gândire că aici se găsea unul din principalele puncte slabe ale poziției sale. Chiar dacă ar fi reușit să-l înlăture pe José Manuel, cine ar fi putut spune că triumful era complet? Nu mai trebuia oare dusă o a doua luptă împotriva indiferenței Luisinhei? Trebuia să înceapă, așa cum pe de rost o știu majoritatea cititorilor, care este fără nicio îndoială expertă în materie, printr-o declarație în toată regula.

Dar în dragoste, ca de altfel în toate, cel mai greu e primul pas. Și de fiecare dată când această idee îi venea în minte bietului tânăr, i se lăsa peste ochi o perdea întunecată de nori și-l treceau toate sudorile. A petrecut multe săptămâni, gândindu-se la ceea ce avea să-i spună Luisinhei când se va ivi momentul decisiv. Găsea cu ușurință mii de idei strălucitoare. În diferite ocazii avusese prilejul să-i declare iubirea, deoarece fusese singur cu Luisinha, dar, de fiecare dată, era cu neputință să-și biruie tremurul picioarelor, care nu-i permitea să se ridice de pe locul unde era așezat, și îl cuprindea un năduf ce-l

împiedica să articuleze fie și un singur cuvânt. În fine, după lupte grele cu sine însuși, spre a-și putea învinge timiditatea, într-o zi a luat hotărârea de a isprăvi cu teama și de a-i spune primul lucru ce-i va veni pe buze.

Luisinha stătea în dreptul unei ferestre ca să pândească strada printre jaluzele. Leonardo s-a apropiat tiptil, dârdâind, și a rămas nemișcat ca o statuie în urma fetei care, amuzată de ce vedea pe-afară, nici nu-l observase. Rămase așa un lung moment calculând dacă era cazul să-i vorbească în picioare ori să îngenuncheze. Apoi a schițat o mișcare ca și cum ar fi vrut să atingă umărul Luisinhei, dar și-a retras repede mina. I s-a părut că așa nu începea bine. A vrut mai curând să o apuce de rochie și chiar a ridicat mâna, dar de asemenea s-a răzgândit. Cât au durat toate aceste tribulații, bietul băiat asuda de nu mai putea. În sfârșit, un incident a survenit și l-a scos din dificultate.

Auzind pași pe coridor, a înțeles că se apropie cineva și, terorizat de a se vedea surprins în acea postură, s-a dat iute doi pași înapoi și a scos un „Ah!” înăbușit. Luisinha, întorcându-se s-a lovit de el și pășind îndărăt B-a întors cu spatele la jaluzele. I-a mai venit să scoată un „Ah”, pe care nu l-a mai putut articula, și abia a reușit să facă o strâmbătură.

Zgomotul pașilor s-a pierdut fără ca cineva să fi intrat în încăpere. Cei doi Rămăseseră o vreme în aceeași poziție până ce Leonardo într-un efort suprem a spart tăcerea și, cu voce tremurătoare, a întrebat cu glasul cel mai searbăd ce se poate închipui:

— Domnișoară... știți... un lucru?

Și a dat să râdă forțat și prosteste.

Luisinha n-a răspuns. El a repetat pe același ton:

— Adică... știți sau... nu știți?

Și a izbucnit în același râs. Luisinha și-a păstrat muțenia.

— Știți bine domnișoară... și de aceea nu vreți să spuneți...

Niciun răspuns.

— Și dacă nu v-ați supăra, domnișoară, eu spuneam...
Tăcere.

— Bine... eu vă tot întreb... dar dumneavoastră sunteți ori nu sunteți supărată?

Luisinha a făcut un gest de nerăbdare.

— Bine, atunci eu spun... Dumneavoastră, domnișoară, nu știți... că eu... eu vă iubesc... foarte mult.

Luisinha s-a înroșit ca o cireașă și, pornind la dreapta, i-a întors spatele lui Leonardo mergând spre coridor. Era și timpul, cineva se apropia.

Leonardo a văzut-o plecând, stupefiat de riposta ce-i dăduse, cu toate astea nu de tot nemulțumit. Ochii lui de îndrăgostit văzuseră că ceea ce tocmai se întâmplase nu fusese cu totul dezagreabil pentru Luisinha.

Când ea a dispărut, băiatul a suspinat de ușurare și s-a așezat, fiindcă era atât de obosit de parcă s-ar fi luptat corp la corp cu un uriaș.

PARTEA A DOUA

Capitolul I

Cumătră în acțiune

Cititorii trebuie să-și aducă aminte că vechiul nostru cunoscut, Leonardo Pataca, o iubea pe fata cumetrei și trăia cu ea într-o sfântă și onestă pace. Numai că traiul acesta sfânt și onest a avut la timpul convenit o consecință. Chiquinha (era numele fiicei cumetrei) rămăsese gravidă și acum era gata să aducă pe lume un copil. Cititorii pot observa că neamul Leonarzilor nu avea să se stingă cu una cu două. În actualele circumstanțe, când el vedea la porțile vieții fructul celui din urmă amor al său, îi creștea în suflet văpaia obișnuită. Bietul om se topea de duioșie pentru femeia lui.

A sosit, în fine, și ziua în care primele simptome se manifestaseră din zori. Leonardo Pataca s-a impacientat imediat și a stârnit un val de praf alergând prin casă. Umbla tulburat, când afară, când înăuntru, pretinzând că aranjează o mie de lucruri fără a căpătui vreunul. A trimis după cumătră, care a răspuns prompt chemării și au început pregătirile. Unii cititori poate au idee despre

multiplele preparative ce se practicau atunci în prilejuri asemănătoare. Întâia treabă de care s-a îngrijit Leonardo Pataca a fost să poruncească să se tragă clopotul mare de două ori la Catedrală. Acest procedeu era obișnuit numai când femeia care era pe punctul de a naște se afla în primejdie. Totuși, el a vrut să prevină totul din timp. A trimis apoi s-o cheme pe o vecină fiindcă, dintr-o neglijență de neiertat, nu se găsea în casă niciun mănunchi sfințit de paie. Cumătră a adus două fâșii de stofă sfințită, ce aveau faima că săvârșesc minuni, și le-a așezat la gâtul Chiquinhei. I-a pus buchetul sfințit pe pernă. În încăpere s-a improvizat un oratoriu dintr-un prosop, un pahar cu vâmant și o icoană a Fecioarei din faianță, împodobită cu lanțuri de aur. Chiquinha, ca să nu uite nimic din regulile stabilite, s-a legat la cap cu un tulpă alb. S-a vârat sub cearșafuri și a-nceput a se ruga sfântului ei preferat. Cumătră a luat loc pe un scaun mic, la picioarele patului, și prefira un mare șirag de mătănii, dar întrerupându-se mereu ca să-i dea dispoziții lui Leonardo Pataca și ca să răspundă celor vorbite în odaia vecină.

Leonardo Pataca, dându-și seama că unicul lucru ce-i rămânea de făcut era să *aștepte*, și-a luat ținuta de casă, și-a legat capul după un străvechi obicei, cu o basma stacojie, și s-a așternut pe umblat de colo-colo prin încăpere, cu o mutră de mai mare mila. Arăta ca și cum el și nu Chiquinha se zbătea în durerile facerii. În răstimpuri se oprea la ușa ei care era închisă, arunca înăuntru o privire plină de curiozitate și teamă și murmură, clătinând din cap:

— Nu sunt eu bun de treburile astea... Tremur ca și cum ar fi vorba de mine...

Și, într-adevăr, la fiecă geamă puternic, pornit din acea cameră, se înfiora speriat. În odaia de dormit, cumătră îi vorbea Chiquinhei cam: în acești termeni:

— Lasă copilăriile, fata mea... asta nu-i nimic... era o zgârietură... Până spui Tatăl-nostru te eliberezi. Treburi de acest fel eu le rezolv repede. Adevărat e că-i primul copil și asta-i cauza fricii, dar nu face să-ți pierzi curajul dintr-atât.

Ba chiar trebuie tu să ajuți natura!

Era gata să nască, dar ea murea de frică. Nici nu s-a mișcat așa cum o îndemna cumătră. Timpul trecea și sărmana tânără suferea din ce în ce mai tare. Cumătră îi așezase fâșiile de stofă la piept și aplecase mai mult peste pat frunza de palmier sfințită, dar nu se întâmplase încă nimic. Leonardo Pataca începea să-și piardă răbdarea. Din când în când venea iar la ușă și întreba cu voce abătută:

— Ce s-a mai întâmplat?

— Ți-am mai spus, cumetre, că o voce de bărbat.

auzită de cineva în starea asta, nu face bine. Taci și așteaptă...

Cumătră a ieșit apoi din odaie și a aprins Fecioarei încă o luminare sfințită și după o scurtă rugăciune s-a întors la locul ei. A scos din buzunar o panglică lungă azurie și i-a trecut-o Chiquinhei în jurul taliei. Era o măsură de prevedere a Sfintei Fecioare a nașterilor. Apoi a spus cu un aer triumfător:

— Acuma o să vedem, că nu merge cum vreau eu... Da' e și vina ta, fată! Ți-am zis că trebuie să vii naturii în ajutor! Și s-a mai scurs o vreme. Deodată, cumătră a strigat pe sală:

— Cumetre, ia adu aici o carafă!

Leonardo Pataca s-a executat imediat. Din cameră s-a auzit atunci sunetul pe care l-ar fi produs o gură de om suflând din toți bojocii în ceva. Era Chiquinha care așa cum îi recomandase cumătră, sufla să-și dea duhul de oboseală, în carafa cerută lui Leonardo Pataca.

— Cu putere, cu multă putere că Sfânta Fecioară nu-și părăsește credincioșii. Curaj, curaj! Asta se întâmplă cel mult o dată pe an! De când mama noastră Eva a mâncat acel fruct blestemat, noi suntem supuse la casna asta.

Afară, lui Leonardo Pataca îi tremurau în așa hal picioarele încât nu mai putuse continua plimbarea, ci se găsea prăvălit într-un colț, cu degetele vârâte în urechi.

— Suflă, continua înăuntru cumătră, suflă cu Fecioara, suflă cu sfântul Ioan Botezătorul, suflă cu apostolii Petru și Pavel, suflă cu îngerii și cu serafimii

parlamentului ceresc și cu toți sfinții Paradisului!

La urmă a coborât o clipă de tăcere, curmată de plânsul unui prunc.

— Acum cele rele-au să se spele... a exclamat cumătră. Îți spuneam eu că e ca o zgârietură! Ah! Domnule cumătru, ia poftim, vino să-ți vezi fetița...

— E o fetiță!... a exclamat Leonardo Pataca. E semn bun, deoarece cu celălalt, care s-a nimerit băiat, am fost nefericit.

Și atunci s-a împrăștiat prin casă un miros plăcut de levănțică. Cumătră a ieșit pe sală, a stins luminările care ardeau în cinstea Fecioarei, apoi a mers să dezlege panglica de la talia Chiquinhei și să-i ia de la gât cele două fâșii sfințite.

Nou-născuta, strânsă-n scutece, înfășată, plină de funde, gătită cu o mină de amulete și semiluni și alte apărătoare de deochi prinse de fașă, trecea din brațele Chiquinhei în ale lui Leonardo Pataca, care nu-și mai încăpea în piele de bucurie. Era o copiliță frumoasă, liniștită, surzătoare, cu totul diferită de fratele ei dinspre tată, amicul nostru Leonardo.

Leonardo Pataca a cercetat în grabă fila de calendar să vadă ce nume de sfânt era trecut în acea zi, dar cum nu-i plăcuse, s-a consultat cu Chiquinha în privința numelui ce trebuiau să-i pună. Cumătră a profitat de moment ca să termine ultimele rânduiele și, înfășurându-se în mantilă, a pornit să dea ajutor și altor cunoștințe.

Capitolul 11

Urzeala

Cumătră se ocupa zilnic cu asemenea lucruri fiindcă era una din moașele cele mai căutate din oraș. Se bucura de o reputație serioasă de mare expertă și, chiar în cazurile mai grave, era întotdeauna preferată pentru fâșiile ei de stofă, făcătoare de minuni, frunzele de palmier sfințite, măsurile de prevedere ale Fecioarei, carafa de suflat, ca și pentru invocarea sfinților, serafimilor și îngerilor cu care scăpa din toate încurcăturile. Nimeni nu îndrăznea să-i dea vreun sfat fiindcă ea nu le-ar fi ascultat

nici măcar pe cele din partea medicului. Era destul să arunce o singură privire unei femei însărcinate și-i spunea pe loc, fără mare efort, sexul, mărimea fătului ce-l purta în pânțele și, cu o precizie surprinzătoare, ziua și ora când avea să nască. Ba chiar, uneori, după anume semne cunoscute doar de ea, ajungea să prevadă caracterul și înclinațiile ființei care trebuia să vadă lumina zilei. Această viață era totuși grea și pretindea multă atenție. Cu toate astea, cumătră își rânduia în plus o mulțime de activități și, în ciuda faptului că era mai toată ziua ocupată cu obligațiile sale profesionale și bisericești, găsea întotdeauna timp și pentru alte treburi.

Acum era preocupată de dragostea lui Leonardo pentru Luisinha și de urzirea unei intrigi discrete și tenace împotriva rivalului finului său. Bucurându-se de prietenia și încrederea Doñei Maria, nu pierdea niciodată ocazia să-l ponegrească pe José Manuel, iar Doña Maria, cu aplecarea ei naturală către procese și șicană, se aprindea ușor luând în serios orice bârfă. Iată una pe care ea i-a pregătit-o unui adversar.

Știe toată lumea din oraș unde este Oratoriul de Piatră, dar ceea ce poate că nu știu toți, este la ce a servit el odinioară. Neîndoios în acel oratoriu exista icoana vreunui sfânt, dar mergeau oare acolo evlavioșii să se roage? Exact! De ce însă azi nu mai continuă această practică, de ce abia se păstrează în perete nișa de piatră fără niciun fel de icoană și neluminată noaptea, pe dinaintea căreia se trece fără respect, fără a se scoate pălăria și fără a se îngenunchea? Mai întâi, pentru că obiceiurile vechi se înlăturaseră din motivul pentru care se înlăturaseră multe lucruri bune din acele vremuri. Începuseră toți să se plictisească de a le găsi bune și isprăviseră cu ele. Apoi, în privința Oratoriului de Piatră, s-au ridicat serioase temeuri polițienești ca el să înceteze de a mai fi ceea ce era.

Cititorul, care desigur știe foarte bine cât erau părinții noștri de credincioși, bisericoși și temători de Dumnezeu, s-ar mira poate citind că s-au ivit rațiuni

polițienești pentru închiderea unui oratoriu. Cu toate acestea, dacă ar trăi încă amicul nostru Vidigal, ar putea spune cită falsă pocăință și pioșenie a surprins el chiar lângă Oratoriu.

Când defila procesiunea Via sacra și se lumina Oratoriul, vreun tată de familie, locuind prin vecinătate, îmbrăca mantaua cu glugă, îi aduna pe toți ai casei, fii, fiice, slujitori și sclavi, și se duceau să se roage, îngenunchind în mijlocul mulțimii din fața Oratoriului. Dar, dacă nehibzuitul credincios, neatent și cufundat în rugăciunile sale, o pierdea din vedere pe fiica cea mare, îngenuncheată ceva mai în spate, se mai întâmpla uneori să se întoarcă acasă cu familia împutinată. Fata profita de ocazie și, tiptil, fugea însoțită de vreun credincios înfășurat în mantaua-i cu glugă. Ceea ce nu însemna altceva decât punerea în aplicare a planului urzit de cu seară, prin vizetele gardului. Alteori, când toți cei din jur erau adânciți în evlavie, iar litania intonată în cor umplea incinta de căință, răsună un strigăt ascuțit și îndurerat care întrerupea imnul religios. Toată lumea năvălea imediat pe locul de unde pornise strigătul unde găseau un om întins la pământ străpuns de câteva lovituri de cuțit.

Nu mai ținem seama de inocentele glume ale ștrengarilor de copii. Iată de ce am spus că se găsiseră rațiuni de ordin polițienesc spre a se pune capăt acestor pioase practici.

Pe când se întâmplau cele povestite aici, Oratoriul de Piatră încă mai exista. O zi ori două după nașterea celui de al doilea copil al lui Leonardo Pataca, a mers vestea prin oraș că avusese loc un mare scandal în acel loc sortit scandalurilor. O tânără care trăia împreună cu maică-sa, o bătrână bogată și cucernică, mergând amândouă să se roage, fugise luând cu ea o pungă plină cu numeroase piese de aur. Se vorbea mult despre caz, nu deoarece în vremea respectivă ar fi fost un lucru de mirare, ci pentru că exista în acest eveniment un mister, nimeni nu știa cu cine fugise tânăra.

Doña Maria, ca și ceilalți, era doritoare să vadă

deslușită enigma, când a sosit în vizită cumătră.

Doña Maria ședea pe micul său scaun având dinainte o pernă enormă pentru lucrat dantelă, pe care se odihneau șase ori șapte duzini de sineici, și se silea să facă o lungă cusătură între două fâșii. lângă ea, așezată pe o rogojină, înconjurată de mai multe negrese, slujnicele Donei Maria, stătea Luisinha, de asemeni ocupată cu lucratul dantelei.

Când cumătră a intrat, Doña Maria a îndepărtat imediat perna de pe genunchi, a ridicat de pe nas o pereche de ochelari cu ramă de argint cu care lucra și a început: pe dată să atace subiectul ce o preocupa. Cumătră a făcut semn să se retragă Luisinha și slujnicele, iar discuția a urmat nestânjenită.

— Ce-mi spuneți, doamnă, de nenorocirea bieteii bătrâne? Să crești o fată cu toată dragostea iar la sfârșit să ai asemenea răsplată! Pe vremea mea nu se întâmplau asemenea lucruri!

— Ce vreți, doamnă? a răspuns cumătră. A fost în văzul tuturor! Ea și bătrâna și îngenuncheaseră amândouă lângă mine...

— Lângă dumneavoastră, cumătră? Păi erați acolo?

— Eram, mai bine n-aș fi fost...

— Dar ce naiba, doamnă, nimeni nu știe cine era blestematul care a fugit cu ea?

Cumătră a întrerupt-o, izbucnind într-un răs sardonice.

— I-am întrebat pe toți și nimeni n-a știut să-mi spună...

— Asta fiindcă toți erau orbi...

— Cum?

— Dar eu nu eram oarbă, vai de păcatele mele, că mai bine aș fi fost!

— Ați văzut și știți cu cine era... a zis Doña Maria, foindu-se pe scaunul ei.

Ideea de a putea afla o noutate pe care toți o ignorau, a umplut-o de mulțumire.

— Cine a fost? Hai, vreau să știu care-i hoțul fetei și al banilor.

— Am să vă spun, a răspuns cumătră după oarecare sovăială, numai dacă-mi promiteți să păstrați secretul, fiindcă treaba e foarte gravă.

— Doar știți bine că eu... e ca și cum aș fi un mormânt.

Deși erau singure, cumătră s-a aplecat la urechea Doinei Maria și i-a șoptit cât a putut de încet:

— A fost marele nostru prieten... bucațica aceea bună de José Manuel...

— Ce spuneți, cumătră?

— Am văzut, a răspuns aceasta, arătându-și ochii cu două degete, cu aceștia pe care o să-i mănânce pământul... Păi dacă erau lângă mine...

Doña Maria a rămas câțeva vreme mută de stupoare.

Capitolul IU

Înfrângerea

Acele ultime cuvinte ale cumetrei au produs asupra Doinei Maria efectul unui trăsnet: vârstnica femeie s-a frământat pe scaunul ei, cuprinsă de o enormă dezamăgire.

— Apoi, cumătră, a exclamat ea după primele emoții, n-o fi dracul chiar așa de negru!... De aceea eu mă și țin de vechea regulă, de a nu mă încrede în oricine poartă pantaloni... Ei, comedie, asta mă scoate din răbdări!

Cumătră, văzând această situație propice, a folosit-o spre a-și juca mai bine rolul și a răspuns:

— Dar ce mai puteați spera de la unul ca el? Un om care nu deschide gura fără să mintă și are limba despicață? Cine a crezut în sprijinul lui s-a ruinat!

— Desigur, doamnă... n-am întâlnit nicicând un mincinos și niciun bârfitor mai mare...

Niciodată Doña Maria nu găsise la José Manuel defecte atât de evidente ca cele descoperite acum.

— Dacă aș fi fost o rudă a fetei, i-aș fi dat eu o cerere în căsătorie să n-o poată duce, diavolul... De aceea nu s-a mai arătat el de atâta vreme pe aici... Avea dumnealui alte aranjamente!

De-abia pronunțase ultimele cuvinte când s-au auzit

bătăi la ușă și vocea lui José Manuel.

— Ia uite-l... păstrați-mi taina... nu vreau să se știe că de la mine s-a aflat, a zis cumătră în grabă.

— Eh, a răspuns Doña Maria, doar știți că în asemenea împrejurări sunt neîntrecută.

José Manuel a intrat. Doña Maria, care nu obișnuia să țină pentru sine cele auzite, l-a privit cam rece. Cumătră în schimb, i-a făcut complimente exagerate.

— Fii bine venit, i-a zis, și cu ochi buni să fi văzut!

— Am fost ocupat cu niște afaceri...

— Afaceri... a repetat Doña Maria, aruncând o privire semnificativă prietenei sale.

José Manuel, cu totul nevinovat, a încremenit fără a pricepe despre ce era vorba, totuși, după obicei, n-a pierdut ocazia să toarne o minciună gogonată.

— Da, niște afaceri, a adăugat. A fost o treabă foarte serioasă, în care eram implicat, ce mi-a dat mult de furcă. Regret că nu v-o pot expune, pentru că e un secret.

Cumătră a schițat un gest, ca și cum ar fi vrut să accentueze minciuna, iar Doña Maria, totuși, fiind cu gândul la discuția avută, a înțeles că José Manuel se referea la răpirea acelei tinere. Dând din cap, a spus apoi printre dinți:

— Hm... pricep...

Pe cumătră au trecut-o frigurile, temându-se ca Doña Maria să n-o dea de gol și ca istoria cu răpirea fetei să nu fie mărturisită în prezența sa. În acest caz, ea ar fi fost prinsă cu minciuna și totul era pierdut. A început însă a-l provoca pe José Manuel să spună care era treaba serioasă pe care o avusese de rezolvat în ultimele zile. Așa putea să abată conversația de la punctul ce nu dorea să fie atins în prezența ei...

S-o lăsăm însă pe cumătră și să ne întoarcem la Leonardo.

Din ziua în care își făcuse declarația de dragoste, o remarcabilă schimbare începuse să o transforme pe Luisinha. Ceas de ceas devenea tot mai sensibilă diferența atât din punct de vedere moral cât și fizic. Formele ei

prindeau să se rotunjească. Brațele până aici subțiri și molatice, se îngroșau și deveneau mai suple. Obrajii ei slabi și palizi se împlineau și împrumutau acea culoare pe care figura unei femei o ia într-o anumită perioadă a vieții sale. Capul, de obicei ținut aplecat, se înălța acum grațios. Ochii, până aici calmi ca oglinda unui lac, începeau să arunce străfulgerări sclipitoare. Vorbea, se mișca cu grație și zâmbea mai des.

Se schimba, de asemeni, și felul ei de a gândi. Lumea ei interioară, până acum strâmtă, obscură, pustie, începea să-și lărgască orizontul, să se lumineze, să se populeze cu imagini, când vesele, când melancolice, dar mereu frumoase.

Până atunci fusese timidă și indiferentă la ce se petrecea în jurul ei, iar acum părea că începe să participe la viață, la tot ce o înconjură. Pierdea ore întregi contemplând cerul ca și cum de-abia în acel moment observase că era azuriu și frumos, că soarele îl lumina ziua, iar noaptea era brodat cu stele în fir de aur.

Leonardo a fost primul care a observat transformarea fetei dar, în ciuda faptului că dragostea-i creștea, speranțele lui se micșorau.

După declarație, ea nu-l încurajase deloc. Unica împrejurare care-l mai făcea să creadă că nu-i era indiferent era o oarecare îmbujorare ce urca în obraji Luisinhei când se întâmpla să li se întâlnească privirile. Astfel creștea în el, cu fiecare zi ce trecea, o furie oarbă împotriva rivalului său pe care-l acuza de insuccesul său.

Odată cu aceste explicații, să ne întoarcem pentru a povesti și restul scenei lăsată în suspensie.

Cu mari insistențe, cumătră a reușit să-l facă pe José Manuel să spună povestea plină de mister pe care dorise s-o tănuiască.

— Fie, a zis el la urma urmelor, dacă-mi promiteți toată discreția, o să vă povestesc.

— Nici măcar nu trebuie să ne recomanzi asta!

Cât timp le lăsase pe cele două femei să-l roage să-și dezvăluie secretul ei, câștigând timp, inventă o minciună.

— Aflați dumneavoastră că am fost chemat la palat, într-una din aceste zile.

Și José Manuel a improvizat, luând ca temă întâile vorbe ce-i veniseră pe buze, o întâmplare foarte searbădă, de care-l scutim pe cititor. Însă scopul cumetrei nu fusese atins, fiindcă ea dorea să devieze discuția de la răpirea fetei.

După ce a sfârșit povestirea, José Manuel a început să insiste pe lângă Doña Maria să-i dea explicații relativ la cuvintele în doi peri pe care i le adresase, puțin mai înainte. La început, Doña Maria a dorit să păstreze secretul. Mai apoi însă nu s-a mai putut abține și i-a spus pe șleau că tot orașul cunoștea oribilul scandal pe care el îl declanșase tocmai prin răpirea unei fete de familie. Omul a picat din nori și a început să jure că era nevinovat. Nimic însă nu i-a ajutat deoarece Doña Maria a rămas inflexibilă și a sfârșit dându-i a înțelege că el era un om mult prea primejdios spre a fi admis în casa unei familii onorabile.

José Manuel a ieșit complet năucit și meditănd la cine ar fi putut fi autorul unei asemenea intrigi.

Doña Maria era însă mulțumită, considerând că săvârșise o acțiune bună rupând-o cu José Manuel care, în adevăr, după cum prevăzuse cumătră, pierduse mult în stima ei.

Capitolul IV

Învățătorul de rugăciuni

Toate cele petrecute în casa Doñei Maria reușiseră să facă din capul lui José Manuel o morișcă. A intuit că acolo avea un dușman și că, oricine ar fi fost el, intriga urzită cu certitudine nu depășea cadrul acelei familii. Îi rămânea doar să afle cine-i inamicul, însă oricât și-ar fi răsucit mintea, nu-l putea descoperi. După felul uneltirii și-a dat seama de scopul pe care-l urmărise: destrămarea oricărei năzuințe în privința Luisinhei. A început să bănuie că avea un rival. În cercul Doñei Maria nu vedea pe nimeni vrednic să pară a se găsi în acest caz. Și-a amintit de mai multe ori de tânărul Leonardo, dar l-a considerat totuși incapabil să se amestece în astfel de probleme.

Doña Maria, exagerată în afecțiunile ca și în urile sale, ar fi consimțit cu mare greutate reabilitarea lui José Manuel. Totuși, el nu s-a descurajat și s-a așternut serios la treabă. Printr-o ciudățenie, așa cum Leonardo găsisese în cumătră un avocat al cauzei lui, și José Manuel a găsit un avocat al cauzei sale.

Vom spune din capul locului cititorilor cine era avocatul lui José Manuel.

În acea vreme, existau niște „instituții” foarte curioase la Rio de Janeiro, unele renumite prin scopul lor, altele prin posibilitățile lor. Între ele se număra una ale cărei rezultate dezastruoase am avut prilejul să le vedem încă din copilăria noastră: instituția învățătorilor de rugăciuni.

Învățătorul de rugăciuni era atunci tot atât de respectat și venerat ca însuși învățătorul de la școală. Pe lângă respectul datorat învățătorilor, li se ofereau condiții deosebite și, din întâmplare, erau întotdeauna bătrâni și orbi. Nefiind mulți, aveau o bogată activitate și câștigau suficient. Mergeau prin case spre a-i învăța să se roage pe copii, pe slujitori și pe sclavi.

Învățătorul de rugăciuni, nu purta un costum special. Se înveșmânta ca toată lumea și singurul semn distinctiv era că lăsa mereu să-i iasă dintr-un buzunar vârful unei îngrozitoare nuiete, cu care umbla înarmat și cu ajutorul căreia le dădea învățătură discipolilor săi.

Îndată ce intra la lecție, îi aduna într-un semicerc în fața sa pe toți învățăceii. Trăgea din buzunar înspăimântătorul obiect, spijinindu-l de scaunul pe care sedea, și începea lecția...

Învățătorul de rugăciuni, își însoțea gestul semnelui crucii, articulând cuvintele cu voce tare, domol și recules, iar discipolii îl acompaniau în cor. Cât despre făcutul semnelui crucii, el era aproape întotdeauna tras pe sfoară, dar, în ce privește repetarea cuvintelor, era așa de ingenios că oricât de mare era numărul elevilor, percepea în mijlocul corului că lipsise vocea asta ori cealaltă, când cineva îndrăznea să tacă. Întrerupea atunci imediat corul

și vinovatul era blagoslovit cu o porție de nuiiele, care nu dezmințeau nicidecum reputația de care se bucură lovitură de orb. După asta, relua lucrul, pornind-o mereu de la început de câte ori cineva greșea. După o rugăciune urma o alta și tot așa mereu, până ce se încheia lecția cu litania cântată. La plecare, învățătorul de rugăciuni primea o sumă modestă din partea stăpânului casei.

Doña Maria, având în casă un număr destul de mare de oameni în serviciul său, nu se lipsea, ca toți cei de condiția ei, de învățătorul de rugăciuni. Acesta era un orb foarte vestit prin excesiva lui severitate față de discipoli și, în consecință, unul din cei mai căutați, înainte de orice se pretindea în acea epocă, această calitate. Mai avea și alt merit: se zvonea că este un faimos mijlocitor de căsătorii.

Iată-l dar pe avocatul lui José Manuel.

José Manuel, văzându-se în pericol, a recurs la el. I-a expus cazul, i-a comunicat intențiile sale și i-a solicitat ajutorul. I-a dat a înțelege, mai ales, că avea un rival de temut și că nu-l cunoștea. Bătrânul a început atunci să ceară cele mai minuțioase informații și, după ce s-a gândit un timp, a zis:

— Știu de pe acum cu cine am de-a face...

— Dar cine e?... a întrebat José Manuel uimit.

— Du-te liniștit, nu-ți mai bate capul.

— Bine, dar trebuie să ai mare grijă, deoarece, oricine ar fi, e un șmecher, fir-ar să fie...

— Eh, povești! Eu aud treburi ca astea și-n somn și, orb fiind, văd mai bine decât mulți ochi desăvârșiți.

— E un lucru care mă uluiește și nu pot descoperi cine se amestecă în afacerile mele... Trebuie să recunoști că intriga cu răpirea acelei tinere a fost o lovitură de maestru.

— Dar și eu sunt maestru și o să vedem cine e mai bun!

Așa s-au înțeles cei doi, iar orbul s-a apucat serios de investigații.

Trebuie să-l prevenim pe cititor că o cauză în asemenea mâini se putea socoti definitiv câștigată. Iar cel

mai important era că de cealaltă parte se afla cumătră.

Bătrânul s-a apucat de treabă după toate regulile artei. Imediat, în prima seară, când s-a dus să țină lecția acasă la Doña Maria a început să aducă vorba despre răpirea tinerei fete și a dat să se înțeleagă că el știa cazul și-l cunoștea perfect pe cel ce fusese autorul ei-Dona Maria a spus și ea că știa cine era, ba chiar că îl cunoștea foarte bine. Bătrânul a zâmbit, lăsând abia să-i scape un ton de îndoială, semnificativul:

— Nu sunt convins că-l cunoașteți...

Doña Maria s-a încruntat și, ridicând ochii, a exclamat:

— Așadar vă închipuiți că eu am rămas în urmă cu evenimentele? Știu foarte bine cine a fost! E un ticălos fățarnic, care ar putea sta cu mine în casă numai dacă într-o zi i-aș fi temnicher.

— Văd bine, Doña Maria, că nu-l cunoașteți pe om, vă spun eu care îmi susțin părerea până în pânzele albe.

— Știu... știu... dar și eu am aflat din sursă foarte sigură. Nu-i nimic mai ușor decât să vedem cine s-a înșelat. Spuneți-mi, cine a fost?

— Oh, nu! Asta niciodată! a exclamat bătrânul, ridicându-se în picioare. Nici prin gând nu-mi trece. Eu nu dezvălui secretele nimănui.

Doña Maria era foarte tulburată și, oricât a insistat, nu a putut smulge nimic de la bătrân care, pentru a-și juca mai bine rolul, s-a retras de îndată, dând a înțelege că dorea să întrerupă discuția în acel punct.

Dacă nu obținuse mai mult, cel puțin bătrânul semănase în sufletul Doñei Maria îndoiala cu referire la scandalul împotriva lui José Manuel.

Capitolul V

Înrăutățirea situației

Pe când se petreceau toate acestea, un eveniment trist și de cea mai mare însemnătate a venit să răvășească viața lui Leonardo. Cumătrul a căzut grav bolnav. La început indispoziția lui a părut ușoară iar cumătră, chemată prima, a pretins că toată starea proastă ar

dispărea în două zile, dacă bolnavul ar face niște băi de rozmarin. Însă nimic nu s-a obținut cu asemenea rețetă. Răul a continuat. S-a recurs atunci la un farmacist, cunoștință de-a cumetrei, care își extinsese aria profesională, nu știm dacă având ori nu permisiunea legii, devenind și medic.

Era un bătrân, fiu al orașului Porto. Cu ani în urmă venise să se stabilească aici, încununându-și meseria cu bani frumoși. Cum a sosit și a văzut bolnavul, a declarat că în câteva zile îl pune pe picioare. Era destul să ia niște pilule pe care urma să i le trimită de la farmacia sa: un sfânt medicament, după cum spunea, însă costa nițel cam scump, dar viața unui om merita. Când cumătră, care nu avea încredere în medicamente, l-a auzit vorbind despre hapuri, s-a încruntat.

Farmacistul s-a retras luându-l cu el pe Leonardo, care a adus hapurile. Cumătră, privindu-le, a clătinat din cap neîncrezătoare. Și a avut dreptate, deoarece, peste trei zile, după toate practicile religioase, cumătrul a plecat dintre cei vii.

Doña Maria fusese chemată chiar în acea zi și a apărut cu Luisinha și cu tot batalionul ei de servitori. Mai veniseră și alte persoane din vecinătate.

Se așezaseră cu toții pe o canapea mare din verandă și discutau cu antren despre subiectele cele mai diverse. Câte unii găseau chiar motive de a izbucni în râs. Ușa camerei s-a deschis brusc iar cumătră a ieșit de acolo cu batista la ochi, hohotind violent și repetând cu strigăte ascuțite:

— Aveam dreptate să nu mă încred în hapuri! Nenorocitul, o făptură atât de bună!... N-am auzit niciodată să fi făcut vreun rău cuiva.

Cuvintele cumetrei au fost semnalul de alarmă dat durerii celor ce se găseau prezenți. S-au așternut imediat cu toții pe plâns, care mai de care cât putea mai cu patos.

Leonardo a suferit un mare șoc, dar durerea și supărarea au reușit să-l apropie mai mult de Luisinha. Ceilalți au continuat hohotele de plâns în cor dirijați de

cumătră, scoțând de asemeni din când în când și exclamații în memoria defunctului.

— Întotdeauna a fost un vecin bun, niciodată n-am avut scandaluri cu el, zicea una.

Era vecina care îi prorocea un trist sfârșit lui Leonardo și cu care cumătrul se mai certase din acest motiv de câteva ori.

— Suflet bun, spunea Doña Maria, suflet bun.

— Bun prieten... Avea un suflet de sfânt.

— Și foarte temător de Dumnezeu...

Scena prelungindu-se o vreme, câteva persoane au plecat, altele au rămas. Plânsul s-a mai potolit și, peste puțin, Doña Maria, ștergându-și încă ochii, explica amănunțit unei doamne de lângă ea genealogia fiecărui slujitor al său.

În fine, s-au retras cu toții în afară de Doña Maria și cumătră, care ședea acolo de la îmbolnăvirea cumătrului, având grijă de casă. Noaptea s-a apropiat. Luminările s-au aprins la căpătâiul decedatului și s-au săvârșit toate celelalte rânduieli după tipic.

Doña Maria și cumătră au început a vorbi, însă pe șoptite.

— Iată, dar, doamnă, a început Doña Maria, omul ăsta nu trebuia să moară, așa, fără a-și fi făcut testamentul, deoarece nu e de crezut că el ar fi vrut să-și lase pe lume finul în părăsire, pentru ca alții să profite de ceea ce el agonisise cu atâta trudă.

— Mie, a răspuns cumătră, niciodată nu mi-a pomenit despre o treabă ca asta. De obicei, astea sunt lucruri secrete...

— Ar fi bine să se caute. Nu-i exclus să fie găsit într-un sertar. Este cu neputință ca *defunctul să nu-și fi dat dispozițiile din viață*. De câte ori nu l-am sfătuit să-și ia toate măsurile de prevedere...

— Aveți dreptate, Doña Maria, și eu cred că trebuie să existe ceva.

Și s-au dus amândouă să găsească testamentul în sertarele unei mari comode din camera defunctului. Pe

când ele cotrobăiau după testament, Luisinha și Leonardo conversau, sau mai curând șușoteau. Ceea ce își spuneau, eu nu pot să redau cititorului, fiindcă nu știu. Fără îndoială fata îl consola pe băiat de pierderea suferită.

În sfârșit, cele două au găsit un testament și erau foarte satisfăcute. Preveniseră pe verandă și-i surprinseseră pe tineri în momentul cheie al convorbirii lor. Cumătră văzându-i a zâmbit, iar Doña Maria, făcând, fără îndoială, privitor la ceea ce ei vorbeau, același raționament ca și noi, a spus înduioșată:

— Ea are o inimă foarte bună!

— Nici a lui nu e mai prejos, a răspuns cumătră și a adăugat cu intenție: Ar fi o pereche potrivită!

— Oh! doamnă, a replicat Doña Maria cu ingenuitate, lăsați fata, fiindcă este încă prea devreme...

— Desigur, când va veni timpul.

Doña Maria a surâs, iar surâsul ei n-a displăcut cumetrei, apoi schimbară vorba.

A trecut noaptea. A doua zi a urmat înmormântarea cu toate formalitățile de rigoare. După asta, era cazul să se soluționeze o chestiune importantă: la cine trebuia să locuiască Leonardo? Deschiderea testamentului în aceeași zi a rezolvat problema. Cumătrul îl instituiseră pe Leonardo legatarul său universal. Cumătră l-a informat pe Leonardo Pataca, iar el s-a prezentat să-și ia fiul. Tânărul n-a prea părut încântat de această favoare. Nu se știe cum i-a venit în minte acea teribilă lovitură de picior care îl silise să fugă de acasă. În afară de asta, mult prea rar își mai revăzuse tatăl de atunci și era complet dezobisnuit de el, dar n-avea de ales altă cale. A trebuit să-l asculte și să-l însoțească acasă unde și-a întâlnit surioara și pe cine o adusesse pe lume.

Leonardo Pataca a început să se preocupe de testament ca omul priceput în materie și în scurtă vreme se pusese la curent cu toate.

Se cade să observăm că, dacă în viața cumătrului circulasera niște zvonuri ce păreau exagerate relativ la averea sa, după ce a murit, s-a putut constata că aceste

zvonuri fuseseră încă departe de adevăr, fiindcă el îi lăsase lui Leonardo două bune mii de cruzados în numerar.

După înmânarea unor legate de mică valoare, restul a căzut în mâinile lui Leonardo Pataca, drept moștenire a fiului său.

În primele zile totul mersese ca pe roate pentru Leonardo Pataca deși, ca să spunem adevărul, de la prima vedere, tânărul Leonardo nu o simpatizase aproape deloc pe noua iubită a tatălui său.

Cumătră a stabilit că trebuia să-l înlocuiască pe cumătrul și s-a hotărât să stea împreună cu el la Leonardo Pataca. Așa că ea s-a alăturat fiicei și nepotei sale.

Totul mersese strună la început. Tânărul Leonardo și cumătră își continuaseră vizitele la Doña Maria. Ce e drept, José Manuel, ajutat de orbul său învățător de rugăciuni nu deznădăjduia. Dar liniștea în casa lui Leonardo Pataca a durat puțin. Chiquinha a început să-l antipatizeze pe fiul vitreg iar el, cum am afirmat mai sus, n-o simpatizase mult și s-a iscat repede o zarvă, de mai mare frumusețea. Zilnic se ciocneau din diverse motive. Cumătră și Leonardo Pataca jucau atunci rol de împăciuitori, creând alte situații dificile. Dacă, de exemplu, cumătră îi dădea dreptate lui Leonardo, sărea fiica sa plângându-se că propria ei mamă o nedreptățește în favoarea finului. Dacă, dimpotrivă, îi dădea dreptate Chiquinhei, sărea Leonardo plângându-se cât de nefericit era un copil fără mamă, fiindcă el niciodată nu ajungea să aibă dreptate. Tot așa pățea Leonardo Pataca atunci când încerca să-i împace pe Chiquinha cu Leonârdo. Astfel că lucrurile mergeau din ce în ce mai prost și, în curând, avea să fie mare scandal în casă.

Capitolul VI

Necazuri

Într-o zi Leonârdo s-a întors acasă din vizită de la Doña Maria, mai mult mort decât viu, umilit deoarece stătuse la ea multă vreme și Luisinha nu se arătase. La capătul câtorva ceasuri a fost nevoit să se retragă fără a o vedea. Cine a iubit cât de puțin și a pățit așa ceva, cine s-a

văzut obligat să îndure timp îndelungat conversația unei bătrâne, trebuind să fie de acord cu ea într-un totu că să nu-și atragă nemulțumirea, numai în scopul de-a schimba cu *cinev* «a o privire-fulger sau un zâmbet pe furis, și care până la urmă nici măcar atâta lucru n-a căpătat, trebuie să fie de acord că Leonardo avea toată dreptatea să se înfurie și să fie dezvinovățit de orice ieșire violentă ar fi avut în acea împrejurare. Se găsesc totuși spirite atât de sâcâitoare, care se distrează pe seama altora sporindu-le iritarea.

Chiquinha, amanta lui Leonardo Pataca, era o astfel de persoană. Locuind cu toții la un loc, nu pierdea o singură ocazie, în virtutea antipatiei ce-i nutrea, să-l biciuie cu vorba pe bietul Leonardo. Acesta, cu un caracter ce se aprindea iute și puțin obișnuit să fie contrariat, sărea în sus în atari împrejurări. Văzându-l chiquinha pe Leonardo intrând pe ușă, amărât și fără să dea binețe nimănui, a zâmbit cu răutate și și-a dres glasul articulând printre dinți:

— Măine o să fie și mai rău...

Leonardo, care știa ce vrea să spună asta, a făcut un gest grăbit, așezându-se pe un scaun, și a trântit pe jos perna pe care se lucra dantela aflată lângă el. În cădere firele s-au rupt și parte din suveici s-au rostogolit prin casă și, ca să fie supărarea și mai mare, perna aparținea Chiquinhei. Chiquinha s-a sculat de pe locul său fierbând de mânie, și-a pus mâinile în șold și, clătănând capul pe măsură ce vorbea, a exclamat:

— Auzi colo, o obrăznicie atât de mare! Să vii de pe stradă încins și plin de nervi și într-adins, numai într-adins să-mi faci mie ce-mi văd ochii, doar ca să mă insulti, ca și cum ai fi stăpân în casă și ai putea jigni oricând pe oricine poțtești!

Leonardo a ascultat, fără s-o întrerupă, totul, căutând să-și potolească furia și, în timp ce Chiquinha se enerva mai tare, a răspuns cu vocea tremurată și întretăiată:

— Nu-ți băga nasul unde nu-ți fierbe oala, că nici eu nu mi-l bag. Nu mă provoca deoarece nici eu nu te provoc.

Dacă sunt nervos...

— Mă, puștiule! i-a tăiat-o Chiquinha. Pierde-vară! Nu ești bun la nimic!

— Ți-am mai spus...

— Nu ți-am spus nici măcar jumătate până acum! îndrăgostit fără noroc!

Aceste cuvinte au avut efectul unei scânteii într-un butoi cu praf de pușcă. Leonardo s-a apropiat de Chiquinha cu pumnii strânși, spumegând de furie.

— Dacă-mi mai spui o vorbă cât de mică, uit de respect... Eu n-am avut niciodată încredere în dumneata în pofida faptului că ești doamna tatălui meu, sau ce naiba îi vei fi fiind... Ai pierdut tot respectul meu.

— Iar dumneata arăți mereu că te tragi dintr-o precupeață, a zis Chiquinha umflându-se în pene fără să dea un pas îndărăt.

Leonardo Pataca, fiind acasă, a sosit într-un suflet și i-a găsit pe cei doi certându-se. Văzând că fiul era pe punctul de a-i insulta iubita, n-a ezitat să se năpustească asupra lui.

— Netrebnicule! Crezi că aici te afli la cumătrul de unde ai venit? Aici vreau ca toată lumea să fie respectată, în caz contrar... Odată ți-am dat un picior care te-a trimis pe mulți ani de acasă. Acuma ți-oi da unul să te duci pentru totdeauna.

— Niciodată nu m-am gândit, l-a întrerupt Chiquinha apropiindu-se de Leonardo Pataca, niciodată nu m-am gândit că am să pot suferi din cauza lui ceva asemănător...

— Nu te potrivești, fetițo, e un ticălos și-o să-l învăț eu minte. Pentru cine pe lumea asta dacă nu pentru tine să-i dau o mamă de bătaie...

— Din cauza ei! l-a întrerupt băiatul. O să vezi! O să te răsplătească ea... la fel ca țiganca...

— Nu-i adevărat! a sărit Chiquinha scăpărând la această insultă. Niciodată n-am să-l batjocoresc precum maică-ta...

Cu asta Leonardo Pataca s-a descurajat complet. Ce potop de amintiri amare au făcut acele puține cuvinte să i

se abată pe cap!

— Așteaptă, mizerabile, așteaptă că te învăț eu minte! a exclamat roșu de mânie.

Și, intrând repede în cealaltă încăpere, a ieșit de acolo înarmat cu spada uniformei, care trebuie să spunem că era în teacă.

— Nu te lăsa cuprins de mânie din pricina mea! a exclamat Chiquinha trăgându-l de cămașa de câț cu care era îmbrăcat.

Dar teama Chiquinhei era inutilă, deoarece băiatul, văzând că lucrurile luaseră o întorsătură proastă și având o frică instinctivă de când primise în copilărie acea lovitură de picior, s-a pus la adăpost în stradă, închizând poarta după sine.

— 1 Ah, mizerabile! a mai zis Leonardo Pataca.

Leonardo pleca pe o parte iar cumătră se-ntorcea pe cealaltă, căci fusese absentă toată ziua. Abia își scosese mantila și, văzându-i pe cei doi actori rămași încă în scenă, în poziția de luptă din ultimul tablou, a încercat să ghicească drama ce tocmai se consumase.

— A fost una din figurile obișnuite ale prea iubitului dumitale fin, a răspuns Chiquinha încă tulburată.

— Dar o să-l coste scump de data asta! a adăugat Leonardo Pataca.

— E-adevărat, a intervenit cumătră indignată, e-adevărat, cumetre, că ai luat sabia ca să dai în băiat?

— Oho! Bineînțeles!

— Bine, dar pentru ce? A omorât el pe cineva? A pus foc la vreo casă? Trist lucru e un copil fără mamă!... Pariez că dacă eram eu aici, nu s-ar fi întâmplat nimic!

— Ba da, a răspuns Chiquinha, că doar n-o să-l aperi toată viața ca pe copilul dumitale!

— Prostii!

— Oh! doamnă, a întrerupt-o Leonardo Pataca, dacă merge tot așa, nu va mai exista clipă de liniște în casa asta. Se termină una, începe alta. Ce vor spune vecinii? Uite ce se întâmplă în casa unui funcționar la justiție.

— Dar, în fine, a spus cumătră, unde e băiatul? Unde

l-ați gonit?

— A ieșit ca din pușcă și s-a dus. De nu s-ar mai întoarce!

— Asta mai lipsea! Să-l dați pe băiat afară!... El nu este niciun sărăntoc, deoarece are ce i-a lăsat nașul său.

— Asta și altele l-au împins la pierzanie.

— D-apoi vără-i fumuri de bogătaș în cap și o să vezi ce o să iasă.

— Nefericitul, a spus văitându-se cumătră, s-a născut într-o zodie afurisită.

Și, luându-și iar mantila, a plecat cu lacrimile în ochi în căutarea lui Leonardo.

Când a ieșit, câteva vecine erau la fereastră.

— Da' ce i-au făcut băiatului?

— Ce-a fost asta cumătră?

— A trecut pe aici zburând.

— Lăsați-mă, lăsați-mă, a răspuns ea, că nu văd cum or să se sfârșească toate astea.

Capitolul Vn

Leac pentru rele

Sărmanul băiat ieșise, cum am spus, pe poartă și, mergând grăbit, privea din când în când îndărăt fiindcă își închipuia că mai vede îndreptată împotriva-i, sabia cu care tatăl său îl amenințase. A mers o bună bucată de vreme și a ajuns la pădurea de Acaju, obosit și gâfâind. S-a așezat pe niște pietre și cine l-ar fi văzut trist și gânditor ar fi crezut că medita la viața lui și la drumul pe care trebuia să-l apuce, dar s-ar fi înșelat categoric. El se gândea la ceva mult mai agreabil: la Luisinha. În același timp, nu se putea opri de a-l vedea dinaintea ochilor pe José Manuel. Risipise mult timp cu această meditație când, deodată, a fost trezit de câteva hohote de râs venind de după niște tufișuri vecine. Un fior l-a străbătut din cap până în picioare, părându-i-se că i se citiseră gândurile ce-i treceau prin minte și că cineva râdea de el. S-a întors, dar n-a văzut nimic. Ghidat de un murmur ce se auzea, a început să caute și, fără mare osteneală, a descoperit în spatele unor arbuști puțin mai înalți, câțiva tineri și tinere care,

așezați pe o rogojină printre resturile unei mese, priveau curioși în jos la doi parteneri de joc care, cu un pachet de cărți boțite și soioase, desluseau o complicată partidă de *bisca*. Hohotele de râs, auzite ceva mai înainte, fuseseră pe seama unei mantale pe care tocmai unul din ei o îmbrăca. Vederea acelor resturi ale unui prânz, care nu arăta să fi fost prea copios, l-a făcut să-și aducă aminte că plecase de acasă chiar înainte de masă. Cu toate că-i era foame, a vrut să se întoarcă, deoarece nu dorea să se vâre într-o petrecere străină, dar la un moment dat, Leonardo l-a recunoscut printre ei pe un vechi prieten, băiatul care fusese paracliserul Catedralei. În ciuda acestui fapt, a vrut să se retragă, dar era prea târziu, întrucât fusese și el recunoscut:

— Salut, Leonardo! Ce vânt te-a adus pe aici? Am crezut că ai dispărut după ziua aceea blestemată.

Leonardo a ajuns lângă grup și, după schimbul de saluturi cu vechiul său prieten, a fost invitat să servească din resturile de mâncare. A vrut să facă mofturi, dar nu se afla în împrejurări prielnice. Una din fete l-a servit și, în timp ce se continua partida de cărți, el a mâncat pe rupte.

— Bea până la fund ce rămâne în sticlă, i-a spus prietenul, și vezi dacă vinul are același gust cu cel pe care-l trăgeam noi pe vremuri din sticlulele de la Catedrală, spre disperarea tatălui meu și furia reverendului.

Când Leonardo a sfârșit de mâncat, cei doi parteneri terminaseră și ei jocul. Și-a chemat atunci prietenul deoparte și l-a întrebat:

- Cine sunt oamenii aceștia?
- Oamenii mei.
- Oamenii tăi?
- Da, o vezi pe fată brunetă de acolo?
- Da, și?
- Ei! Bine!...
- Te-ai căsătorit?
- Nu...
- Ah, e prietena ta!
- Și tu?

— Eu... Mi-a murit nașul.

— Da, am auzit...

— Am fost la tata... Și, chiar azi, m-am certat cu iubita lui. A alergat cu spada după mine, iar eu am șters-o. M-am oprit aici, atras de hohotele voastre de râs.

— Știu restul. Și acum n-ai unde să mergi?

— Mă duceam să văd...

— Să vezi ce?

— Nici eu nu știu singur ce...

Și au izbucnit amândoi în râs. Când avem abia optsprezece sau douăzeci de ani, disprețuim trecutul, râdem de prezent și avem o încredere oarbă în ziua de mâine. Acesta este cel mai minunat apanaj al tinereții.

— Știi ceva? a continuat prietenul lui Leonardo. Vino cu noi și n-o să-ți pară rău.

— Unde?

— Unde? Ai vreo soluție mai bună? Faci mofturi?

Noaptea începea să se aștearnă.

— Hai să ridicăm tabăra, dragii mei, a spus unul din comeseni.

— Da, să mergem.

— Stați, încă nu! Să ne cânte Vidinha o *modinha*.

— Da, da, o *modinha*, aceea cu: „Dacă ar putea suspinele mele”.

— Nu, nu aceea, să cânte la început „Gloria de care m-am bucurat”.

— Haideți, hotărâți-vă, a răspuns o voce de fată subțire, melodioasă și languroasă.

Vidinha era o mulătră de optsprezece ani, de înălțime potrivită, mândră, cu talia fină și picioarele mici. Avea ochii foarte negri și foarte vioi, buzele groase și umede, dinții foarte albi, iar vorba îi era calmă, dulce și catifelată.»

Fiecare frază articulată, era întreruptă de un râs prelungit, și sonor, cu o anume lăsare a capului spre spate, poate grațioasă dacă n-ar fi fost prea afectată. S-a stabilit, în fine, ca ea să cânte *modinha*: „Dacă ar putea suspinele mele”.

Vidinha a luat o chitară și a cântat, acompaniindu-se – ceea ce poate părea fără gust astăzi, dar în acel timp era foarte apreciat –, următoarele:

Dacă suspinele-mi ar putea S-ajungă la urechea ta Ai vedea că pasiunea Poate asasina.

Nu-i de gelozie Plânsetul meu Nici de invidie.

Ci de dor chinuitor, în lipsa grea Al dragului meu amor.

Leonardo, care moștenise o anumită înclinație pentru asemenea lucruri, a ascultat cu gura căscată și a rămas atât de impresionat încât, după asta, nu și-a mai putut lua ochii de la cântăreață. *Modinha* a fost aplaudată cum se cuvenea, apoi s-au ridicat, au strâns tot ce aduseseră în coșuri și s-au urnit la drum, Leonardo însoțind grupul de tineri.

Capitolul VIII

O nouă iubire

Pe cer strălucea o lună magnifică, așa cum numai la Rio de Janeiro răsare, iar ei, după un drum lung, au ajuns cu toții la o casă de pe strada Vala. Pe acele timpuri, de o noapte cu lună plină se profita din plin și, nimeni nu stătea în casă. Cei care nu ieșeau la plimbare se așezau pe rogojini la ușă și acolo petreceau ore întregi în serenade, servind cina, discutând, și mulți dormeau noaptea întreagă sub cerul înstelat.

Cunoscătorii noștri făcuseră până atunci o lungă plimbare și astfel au preferat să stea cu rogojinile la poartă, continuând până noaptea târziu cheful început în zori.

Acum trebuie să facem cunoștință cititorului cu lumea tânără în mijlocul căreia se afla Leonardo. Dacă ne-ar fi putut ajuta amicul José Manuel, fără îndoială că am fi aflat tot arborele genealogic al acestei familii. Totuși, să se mulțumească cititorii cu prezentul fără am cerceta trecutul. Să știe că familia era compusă din două surori, ambele văduve, sau cel puțin așa pretindeau a fi, una cu trei băieți, alta cu trei fete; una din cele două trecând întrucâtva de patruzeci de ani, iar ambele grase și

asemănătoare. Cei trei băieți ai primei aveau de la douăzeci de ani în sus și erau angajați toți la căile ferate. Cele trei copile ale celeilalte erau trei fete de măritat, vesele, având cam aceeași vârstă cu verii lor, și frumoase fiecare în genul său. Pe una dintre ele, cititorii o și cunosc: e Vidinha, cântăreața. Ceilalți care se mai aflau prezenți, erau în majoritate vecini, sau prieteni vechi de familie.

Când sosiseră acasă, amicul lui Leonardo le-a luat pe cele două surori deoparte și a început a vorbi cu ele, fără îndoială istorisindu-le întâmplările lui Leonardo, deoarece îl priveau toți trei în timpul discuției – Ba chiar cine ar fi avut ureche fină le-ar fi auzit spunând:

— Nenorocitul! Vai de el!

— Ca să vezi ce părinte fără suflet!...

Oricine în locul lui, mai cu judecată și cu altă educație, s-ar fi rușinat de a se găsi în situația în care se găsea Leonardo. Cu toate acestea, el nu-și făcea nicio grijă, ba, mai mult, nu se mai gândea nici măcar la ceea ce până atunci nu-i mai ieșea din minte, adică la Luisinha și la José Manuel. Acum nu vedea decât ochii negri, strălucitori, și dinții albi ai Vidinhei. Nu auzea decât ecoul melodiei pe care ea o cântase.

Imediat cum se așezau toți pe o rogojină mare, lângă pragul ușii, pe trotuar, Leonardo a propus să se cante o nouă *modinha*.

— Vai!... a răspuns Vidinha hohotind de râs. Sunt atât de obosită că nici nu mai pot.

— Acum, acum! au spus ceilalți de vreo câteva ori. În afară de obiceiul râsetelor Vidinha avea un altul, de a începe orice ar fi avut de spus, printr-un *cum* foarte accentuat. În consecință i-a răspuns:

— Cum... păi am cântat tot ce știam, acum nici nu mai pot!

— Încă nu mi-ai cântat melodia preferată, a zis unul. din cei de față.

— Nici pe a mea.

— Dumnezeuule, când o să terminați?

— Hai, cântă, soră, nu încerca să ne păcălești!

— Hai, copilo, a zis una din femei, ai vrea să te rugăm cu un verset ca să ne cânti o *modinha*?

Leonardo, văzându-și cauza pledată de atâtea voci, a tăcut mile. După ce s-au mai făcut unele încercări și mofturi, Vidinha s-a hotărât și, luând chitara, a cântat precum urmează:

Grea gelozie m-a lovit în clipa-n care te-am zărit!

Acum aș vrea. s-o înfrâng.

Dă-i târziu, nu mai pot, nici gând!

Acest ultim vers a sfârșit prin a-l dezorienta complet pe Leonardo. Din fericire se stinseseră ultimele note ale cântecului și, trecându-i repede prin minte un vârtej de idei, se mira și el cum putuse s-o iubească, fie și o singură clipă, pe Luisinha, fată searbădă și pirpirie, când existau pe lume femei ca Vidinha.

Hotărât lucru făcuse o pasiune pentru aceasta din urmă.

Cititorul nu trebuie să se mire, deoarece n-am încetat de a-i repeta că Leonardo moștenise de la tatăl lui puterea de a iubi orbește. Totuși, se pare că-i mai semăna și în alte privințe. Amândoi, când se îndrăgosteau, erau supuși unor întâmplări neplăcute și neașteptate. José Manuel fusese pentru Leonardo întâia piedică; acum să vedem care era ori, mai bine zis, cine era a doua.

Dacă cititorul a cugetat la faptul că în acea familie existau trei veri și trei verișoare, care locuiau cu toții împreună, va trage concluziile cuvenite. Un văr pentru fiecare verișoară și toate s-au aranjat! Se cade totuși să spunem că prietenul lui Leonardo o iubea pe una din verișoare și că în acest mod se face că erau trei veri pentru două verișoare, adică un văr de prisos. În felul ăsta treaba a devenit mai complicată, iar pentru a scurta raționamentul, să se știe că erau doi veri pretendenți ai unei singure verișoare și aceea era Vidinha, cea mai frumoasă dintre toate. Să se mai știe că unul era băgat în seamă, iar celălalt nu. Fără zăbavă, Leonardo va avea acum de învins două piedici în loc de una. Dar, deocamdată, el nu știa de nimic și se lăsa liniștit în voia

emoțiilor, fără a-și aminti că, între veri și verișoare, există un anume drept în probleme de dragoste, ceea ce l-ar putea descuraja pe oricare pretendent din afară.

Astfel, și-au pierdut mare parte din noapte și s-au dus la culcare foarte târziu. Prietenul lui Leonardo, pe care-l vom numi pe viitor cu propriul său nume Tomas și porecla da. Se \ ambele moștenite de la tatăl său, a declarat celorlalți, dovedindu-i devotamentul, că amicul său avea să rămână acolo în acea noapte, deoarece era foarte târziu.

Așa s-a instalat Leonardo în casa unde locuia Tomas cu marea sa „familie”. Acum să ne amintim de alte personaje pe care le-am lăsat luptându-se cu nenumărate probleme.

Capitolul IX

José Manuel triumfă

Cumătră alergase tot orașul și nu-l găsisese pe Leonardo nicăieri. În timpul acesta, el calm și odihnit se oglindea în ochii Vidinhei, desfătându-se la auzul melodiilor, fără să-i treacă prin minte că era cauza îngrijorării bieteii femeii care, după multă osteneală s-a dus la Doña Maria când se înnoptase de-a binelea.

Când ea a intrat, învățătorul de rugăciuni, care își terminase lecția cu slujitorii casei, tocmai ieșea. De la o vreme cumătră îl suspecta pe învățătorul de rugăciuni. Punând cap la cap ce se spunea despre reputația lui, nu era departe să conchidă că el era emisarul lui José Manuel pe lângă Doña Maria. În consecință, i-a displicut întâlnirea și a apucat-o durerea de cap, văzându-l că pleacă la acea

De la Catedrală (port.), (n.t.) oră fiindcă, de obicei, lecțiile nu țineau până seara. Și, ca să-l iscodească, i-a spus:

— A fost lungă lecția astăzi, părinte... Se pare că fetelor nu prea le place rugăciunea...

— Nu, a răspuns bătrânul cu vocea lui fonfăită. Dar, știți, de asemenea, că port mereu cu mine sfântul remediu. t și a mângâiat vârful nuiiei de care nu se dezlipea.

— Ah, părinte! înseamnă că ați stat la taifas și că vă place flecăreala...

— Nu-mi displace, însă nu spun decât ce știu, adică ce aud. Ceilalți își irosesc timpul văzând și auzind. Eu însă, cum nu pot decât să aud, întrebuițez vorbirea precum restul oamenilor întrebuițează vederea. Eu vorbesc mult; ce vreți dacă îmi prisosește vremea pentru asta! Așa erau și părinții mei care se trăgeau din Algarve, iar eu nu vreau să-mi dezmint înaintașii.

— Da' știu că azi ați pus țara la cale, ați dezgropat morții și ați îngropat viii. Însă eu nu pot face tot așa fiindcă am venit aici supărată foc. Dumneavoastră, cum umblați mult prin tot orașul, clacă aveți vești despre finul meu Leonardo, fiți bun și dați-mi de știre, deoarece el a plecat de acasă din pricina unor neînțelegeri și nu știu pe unde o fi.

— Lăsați asta în seama mea. Pentru mine nu-i nimic mai simplu decât să dau peste el.

Aici s-a încheiat discuția ce a avut loc la poartă și de care ea nu a rămas defel încântată. Doña Maria, care auzise totul, a venit în întâmpinarea cumetrei și i-a spus repede, înainte de a-i da timp să-și scoată mantila:

— Ei, cum, băiatul nu mai e acasă? Doamnă, îl are pe duhul rău în suflet. S-a născut așa și cu el se va duce în mormânt. L-am judecat bine și, în ciuda aerului său prefăcut, niciodată n-am avut încredere în el.

— Învinovățiți, doamnă, pe cei ce n-au vină! De data asta băiatul are toată dreptatea.

— Eh, ce mai, ale vieții valuri! Asta o spuneți dumneavoastră deoarece îl iubiți ca și cum ați fi propria lui mamă, dar luați de bun ce vă zic: tinerii de-acum nu sunt prea serioși... Însă defunctul naș, veșnică să-i fie fericirea, a fost singurul vinovat de toate astea, cu fumurile de Coimbra pe care i le-a vârat în cap...

— Da' doamnă, pentru Dumnezeu, bruta de taică-său a sărit la el cu spada în mină...

— N-ar fi făcut el așa ceva! Și ce-i cu asta? Tată fiindu-i nu era să-l spintece... Eu îi cunosc bine caracterul. O furie și-i trecea. El trebuia să se supună... e doar tatăl lui.

— Totul s-a datorat unui lucru de nimic, din cauza unei perne de făcut dantelă... E de crezut?!... Și acum pe unde o fi umblând nenorocitul?

— Trebuie să fie pe undeva, prins într-un fado cu țiganii. Nu vă amintiți ce a făcut pe când trăia nașul?

— Copilării... la ce bun să vorbim de ele?

Acest dialog putea urma la nesfârșit despre același subiect, când Doña Maria, schimbând brusc vorba, i-a spus cumetrei:

— Ah, într-adevăr, luați loc, avem de încheiat niște socoteli...

— Socoteli?...

— Și foarte lungi! încep prin a vă spune, a adăugat Doña Maria, care nu părea să fie cu această ocazie în prea bună dispoziție, fără niciun ocol, că atunci când veți merge anul ăsta la spovedanie, să încercați să vă ușurați de un mare păcat pe care l-ați săvârșit.

— Eu n-am puține... Care este?

— E o calomnie, doamnă, o calomnie foarte gravă pe care ați spus-o împotriva unei persoane care nu merita așa ceva!

Cumătră n-a mai avut nevoie de nimic spre a ghici unde aveau să ajungă toate. Calomnia cea mai recentă, de care o acuza și propria ei conștiință, știa bine care era. A început să vadă totul limpede ca lumina zilei. L-a văzut pe José Manuel complet absolvit în ochii Donei Maria cu privire la istoria răpirii fetei de la Oratoriul de Piatră și l-a văzut de asemeni ca mijlocitor al absolvirii pe învățătorul de rugăciuni. Era foarte necăjită. Se foia pe fotoliu ca și cum ar fi stat pe spini și, la un moment dat, a avut un puternic acces de tuse, tocmai când Doña Maria, înroșindu-se, a spus:

— Tot ce mi-ați povestit despre José Manuel în istoria cu răpirea tinerei e fals. Știu asta dintr-o sursă demnă de toată încrederea... Căci, eu, acordându-vă toată încrederea, am mers până acolo încât l-am îndepărtat din casa mea pe bietul om. Dar nu voi mai face altă greșală, asta mi-a servit de lecție!

Cumătră a văzut că vântul i se întorcea absolut împotriva. A înțeles că Doña Maria era foarte bine informată și că ar fi zadarnică orice încercare de a susține în continuare minciuna, nu i-ar fi servit decât la deteriorarea poziției sale. A făurit în mare grabă un nou plan și a rostit:

— Nu-mi spuneți nimic nou, doamnă! Le știu pe toate. Omul e în situația de față precum Pilat din Pont.

— Dar amintiți-vă, mi-ați spus că ați văzut cu propriii dumneavoastră ochi!

— Ah, doamnă, diavolul împrumutase chipul lui. Pe urmă am aflat adevărul și acum am remușcări.

— De aceea am trimis să-l cheme pe bietul om, a continuat Doña Maria, că de ofensat ce era, după cum l-am tratat, s-a lăsat greu până să vină. Eu un lucru susțin, că dumneavoastră nu ieșiți cu fața curată din afacerea asta! El mi-a povestit anumite lucruri... pe care, în fine, eu n-am vrut să le cred.

— Păi, înseamnă că i-ați spus că eu sunt aceea...

— Nu i-am spus eu! El știa și-mi era cu neputință să neg. Atunci a vrut să-mi deschidă ochii asupra altor fapte...

Cumătră, care vedea că situația se răsturna cu acele fapte, încerca să întoarcă umbrela conversației dincotro bătea ploaia, simulând că nu dăduse atenție acestor ultime cuvinte.

— Dar atunci, a întrebat, prin cine ați aflat cum decurseseră lucrurile? Vreau să văd dacă se potrivește cu ce știu eu.

— Nițel înainte tocmai a ieșit de aici, cineva care a dat totul în vileag.

— Ah! a exclamat cumătră și rl-a mușcat buzele, făcând un gest ce voia să zică: „Niciodată nu m-am înșelat!”

Doña Maria a continuat relatându-i cumetrei că, discutând cu învățătorul de rugăciuni, el tăgăduise tot ce-i povestise ea cu privire la José Manuel. Că se luptase multă vreme ca el să-i destăinuie ce știa și că, în sfârșit, după o rezistență mare, i-l adusese acasă, chiar în ziua

precedentă, pe tatăl fetei și el mărturisise totul declarând numele persoanei cu care se afla fiica lui, persoană pe care el o cunoștea și cu care se împăcase.

— Este exact ce știam și eu, a arătat cumătră la sfârșitul povestirii. Toate s-au desfășurat întocmai. Vedeți, doamnă, se mai întâmplă în această viață să nedreptățești pe ceilalți.

Să-l informăm acum pe cititor că toate câte avuseseră loc, fuseseră, opera învățătorului de rugăciuni. El se informase despre cum mergeau lucrurile la Doña Maria acasă, privitor la clientul său José Manuel, și reușise să afle cine a urzit intriga. Apoi a cercetat și ce se întâmplă acasă la Leonardo Pataca. Aflând și de pretențiunile lui Leonardo, ajunsese la o concluzie bine întemeiată asupra celor ce se petrecuseră în adevăr.

Doña Maria a părut să dea crezare căinței cumetrei și proasta dispoziție a început să i se risipească.

Au revenit la plecarea lui Leonardo de acasă iar de data asta Doña Maria nu s-a mai arătat inflexibilă. Totuși, cumetrei nu-i ieșeau din cap vorbele Doñei Maria: „Mi-a deschis ochii asupra altor fapte”. Și, după ce a văzut-o pe Doña Maria mai calmă, a încercat să readucă vorba asupra acestei chestiuni, motivând că mai cere explicații. Ea prevăzuse semnificația acelor vorbe, fără nicio îndoială, referitoare la pretențiile sale și ale finului său în legătură cu Luisinha. Cu toate astea dorea să afle culorile în care problema fusese zugrăvită Doñei Maria de către José Manuel.

Și nu i-a fost deloc agreabil să afle că problema era în defavoarea finului ei și, dimpotrivă, în favoarea rivalului său. Doña Maria, după ce a povestit că José Manuel se plânsese de cumătră, atribuindu-i tot ce se întâmplase cu scopul de a-l îndepărta din casa ei, a adăugat în final că José Manuel, complet absolvit mulțumită intervenției învățătorului de rugăciuni, sfârșise prin a-i mărturisi intențiile sale cu privire la Luisinha. Doña Maria a fost încântată de propunere socotind că José Manuel, care cutrelei a se lumea, era un om cu judecată, nu era o

pramatie (această vorbă a durut-o mult pe cumătră) și, în plus, știa să se poarte bine cu o fată. Cumătră era descurajată de tot după aceste afirmații. Dar ce-i de făcut într-o asemenea situație? Acum nu, se putea aventura fără risc să insinueze vreun lucru împotriva lui José Manuel, cu atât mai mult cu cât ieșise atât de prost după prima intrigă pe care o pusese la cale. S-a mulțumit totuși să repete, ca o aluzie, observația făcută de însăși Doña Maria mai devreme:

— Ei, doamnă, păi copila asta e bună de măritiș?

— Da! a răspuns Doña Maria. Este încă fragedă, dar nu am nicio grabă.

Cumătră a respirat ușurată fiindcă și-a dat seama că mai avea încă timp să câștige.

Capitolul X

Protejatul

Așa au trecut câteva săptămâni. Leonardo, după ce s-au sfârșit toate ceremoniile de introducere, a fost declarat ajutorul lui Tomas da Sé. Și astfel rostuit a rămas în casa lui. Nimeni să nu se mire de ușurința cu care se făceau asemenea lucruri. Pe vremea narațiunii noastre nimic nu era mai obișnuit decât să aibă fiecă casă unul, doi și uneori mai mulți protejați.

În anumite case, protejații erau foarte folositori, deoarece familia trăgea mari profituri din serviciile lor, și am avut prilejul să dăm exemple când am povestit istoria decedatului naș ai lui Leonardo. Alte dăți însă, și erau mai numeroase, protejatul, vagabond șmecher, era un adevărat parazit care se agăța de câte o familie, profitând din plin de bunăvoința cu care era tratat. Este cazul să spunem că, dacă în prima situație protejatul era strivit sub povara a mii de exigențe - i se scoteau ochii la tot pasul cu favorurile; fiul cel mare al casei, de exemplu, îl folosea ca pe o distracție a sa, iar la cea mai mică și mai îndreptățită plângere, părinții săreau la el luând partea fiului lor -, în cea de-a doua situație familia îndura cu o răbdare de martir orice grosolanie, iar protejatul devenea aproape rege în casă, pedepsea sclavii, îi muștruluia pe fii și

intervenea, în fine, în treburile cele mai intime.

În care din cele două cazuri era, sau avea să fie în curând prietenul nostru Leonardo? Cititorul să hotărască după cele ce vor urma.

Să începem prin a dezvălui că cele două surori vârstnice îl simpatizaseră din primul moment, fapt ce poate fi socotit fericit. Dacă la fiecare pas, dădea peste contrarietăți și antipatii, nu-i lipseau în compensație simpatia și favorurile. Pentru a nu dezminți însă legea compensațiilor, care-l urmărea neconținut, întâmpină din primul moment antipatia celor doi veri, care-l socotiseră de la început un rival de temut.

Vidinha era o tânără pe atât de plăcută pe cât de superficială și ușuratică. O adiere oricât de blândă o îndrepta pe un drum, o alta îi schimba imediat direcția. În consecință n-au fost deloc rău primite primele tentative ale lui Leonardo, care de această dată devenise mai întreprinzător, fie pentru că legătura lui cu Luisinha îi mai dăduse aripi, fie pentru că acum pasiunea era mai puternică; deși această ultimă ipoteză nu e susținută de romantici care dau totul pentru prima iubire. Dacă unul din verii Vidinhei, care-i câștigase anumite favoruri, cu acel prilej a avut motiv să se împotrivească lui Leonardo în calitate de rival al său, celălalt văr, despre care am afirmat că nu fusese luat în seamă, a avut dublă rațiune în speță, deoarece în afară de fratele său se prezenta și Leonardo în chip de concurent secund, iar furia cui se apăra împotriva a doi este, sau trebuie fără îndoială să fie, mult mai mare decât a cui se apăra contra unuia singur.

S-a declarat deci, de cum a început să se observe ce se petrecea între Vidinha și oaspetele casei, război între doi contra unu ori a unuia contra doi. La început ea a fost surdă și mută: se purta războiul privirilor, al gesturilor, al mutrelor, al purtărilor urâte ale unora cu ceilalți. Apoi, după progresele lui Leonardo, s-a trecut la glume, persiflări, la picanterii. Într-o zi, în sfârșit, a degenerat în dezordine, în amenințări de talia turnului lui Babei; totul s-a declanșat când unul din veri l-a prins pe Leonardo

îmbrățișând-o pe Vidinha în grădina de zarzavat de lângă casă.

— Mătușă, a spus furios tânărul adresându-se mamei Vidinhei, acesta e avantajul care se poate obține când aduci în casă o pereche de picioare ce nu aparțin familiei!

— Unde arde? l-a zeflemisit bătrâna, bănuind vreo necuviință de-a băiatului, care în toate era foarte exagerat.

— Foc! a replicat el... Dar dacă acolo arde focul n-o să existe apă să-l stingă...

Vidinha, care se apropia în acea clipă, a vorbit fără întrerupere o jumătate de oră, tunând contra celor doi veri (fiindcă intervenise și cel de-al doilea) o înfricoșătoare catilinară în care cuvântul „cum” a fost repetat de nenumărate ori. Iar Leonardo, trebuind de asemenea să se apere, a vorbit ca o moară stricăță. Cele două femei i-au acompaniat pe cei patru, urmate de celelalte două fete, care din când în când își spuneau și ele cuvântul.

Ar fi inutil să dorim a repeta textual cuvintele fiecăruia din vorbitori. Lucru ce ar fi aproape asemănător cu a dori să numeri pe o furtună picăturile de apă ce cad. Dar cine a mai avut prilejul să asiste la asemenea scandaluri poate aprecia exact ce înseamnă acestea în sânul unei familii. Vorbesc toți deodată căznindu-se fiecare să-i acopere pe ceilalți. Nimeni nu pare să dea atenție dezvinovățirilor ce se prezintă, nici recriminărilor ce se fac. Și cu toate acestea, fiecare, încălzindu-se mai tare, se socotește de două ori jignit. Înjurăturile se încrucișează, amenințările se ciocnesc. Nu rămâne în dicționar nicio invectivă cât de mărunță care să nu fie rostită. Se recurge la ofensele trecute, prezente și viitoare, pentru a fi aruncate în spinarea adversarilor. În fine, se spune totul și nu se ajunge nicăieri. Sfada durează multe ore, la sfârșitul cărora rivalii, *jutigatis sed non saciatis* abandonează câmpul de luptă rămânând mai departe mai înverșunați unii contra altora decât erau la început. Iar dacă, din întâmplare, se sună retragerea și careva îndrăznește să mai scoată o ultimă înjurătură, cearta reizbucnește și mai durează încă o bună bucată de timp. De cele mai multe ori,

totul se reduce la cuvinte.

De data asta însă nu s-a petrecut așa. Unul din veri, care era înfierbântat, a înaintat spre Leonardo, i-a adresat o mare injurie și l-a îmbrâncit apucându-l de gulerul cămășii. Leonardo, care n-avea pe lumea asta frică decât de tatăl său, a reacționat împotriva agresorului. Cele două femei și Vidinha, încercând să-i despartă, nu au făcut decât să-i rupă îmbrăcămintea și să-i mărească enervarea. Celelalte persoane erau ocupate să strige după vecini. Cei doi s-au luptat câțva, fără ca din aceasta să rezulte vreun accident grav pentru niciunul din ei, și la urmă s-au despărțit. Leonardo, văzându-se eliberat de adversarul său, a vrut să plece. Atârna greu deasupra nefericitului, de când era copil, un fel de soartă de veșnic rătăcitor. Surorile, care în tot scandalul îi luaseră partea, nu au consimțit însă, afirmând că se aflau în casa lor și că ele hotărau ce era de făcut. Leonardo a insistat însă, în ciuda rugămintelor Vidinhei, dar, chiar în momentul când încerca să deschidă ușa, a intrat cumătră.

Leonardo a dat îndărăt doi pași. De când plecase de acasă, uitase complet că avea pe lume o nașă, un tată sau alte rude. S-a produs la toți o mișcare de surpriză și de curiozitate, deoarece nimeni în casă n-o cunoștea.

Atât de mult se zbatuse buna femeie încât până la sfârșit aflase de la un copil unde se adăpostea finul și imediat se îndreptase într-acolo. Imediat cum l-a văzut, a dorit să-i țină finului o predică, dar când a dat cu ochii de cele două surori a decis că era mai bine să meargă în primul rând la ele. Astfel s-au așezat toate trei la sfat.

Obosiți, dar nemulțumiți (lat.) (n.t.).

Denunțul

Cele trei vorbiseră timp îndelungat, nu pentru că ar fi avut multe lucruri să-și spună referitor la ceea ce tocmai se întâmplase, ci deoarece cumătră, raportându-se la trecutul cel mai îndepărtat, înțelesese că, pentru a arăta cât de mult se interesa de soarta finului, trebuia să le povestească întreaga lui viață, a mamei lui, a tatălui lui și a sa proprie, care fusese cea mai lungă din toate. Și astfel

cele două surori pricepuseră că, pentru a spune că Leonardo se afla foarte bine acolo și că ele n-ar consimți ca el să plece, trebuia să facă ceea ce făcuse și cumătră: adică să povestească viața lor și a întregii familii. Deoarece toate aceste istorii relatate în întregime erau pline de episoade sentimentale, mișcătoare sau vesele, s-a brodit că între multe hohote de râs căzuseră și câteva lacrimi. Nu există nimic mai bun ca să întărească prietenia și chiar intimitatea decât râsul sau lacrima. În adevăr, către sfârșitul discuției, cele trei femei se stimau reciproc și deveniseră prietene.

Dacă această expansivitate exuberantă n-ar fi fost însoțită și de certuri sau intrigi, ar fi devenit una din marile virtuți ale acelor timpuri. Cu toate astea, simpatiile ce se creau într-un ceas de conversație se transformau în ură într-un moment de neînțelegere.

În timpul acesta rivalii s-au calmat și furtuna a trecut. Leonardo era dispus deja să asculte rugămințile Vidinhei și ale celorlalte fete care nu doreau în niciun caz ca el să plece de acasă. Cei doi rivali învinși păreau să se resemneze.

Când s-a terminat lunga conversație, cumătră a considerat că sosise momentul să-și înceapă predica:

— Băiete, cu mii de draci în tine! Ai în căpățâna asta paie în loc de creier! Soarele nu luminează o făptură mai afurisită ca tine. Ești un încurcă-lume. Te-ai făcut un derbedeu fără niciun căpătâi, fără slujbă, fără leafă, fiind tuturor o povară în viața asta...

— Dacă vorbești despre noi, i-a sărit în ajutor una din surori, lasă-l să rămână aici că stă foarte bine.

— Cum, doamnă, a venit aici, într-o casă străină, să facă scandal! E un cocoș de lupte!

— Astea sunt treburi între băieți și fete, lăsați-i că se vor înțelege ei! a replicat cealaltă soră.

Cumătră ar fi continuat, dar fiind întreruptă la fiecare pas, a luat hotărârea să încheie discuția și s-a retras convinsă că Leonardo va rămâne unde era.

Vidinha a fost foarte mulțumită de rezultat. Verii și-

au arătat nemulțumirea, fiindcă nu se așteptau la așa ceva. Cum au văzut că toate aveau să meargă ca mai înainte, le-a renăscut ura. Au mai făcut niște aluzii, dar s-au stăpânit să se certe din nou. Unul din ei l-a chemat pe celălalt deoparte și au început, la rândul lor, să discute aprins, dar în secret. Nimic nu părea mai normal”. dușmanul era comun, iar ei se uneau spre a-l ataca. Dacă el ar fi fost învins, chestiunea s-ar fi decis atunci între ei doi.

Apoi s-a restabilit definitiv liniștea. Fiecare s-a retras la locul lui și au trecut multe zile în binecuvântată pace. În timpul acesta, relațiile între Leonardo și Vidinha se strânseseră mai mult. Așa se întâmplă de obicei când îndrăgostiții suferă mult unul pentru celălalt; cu cât au mai multe piedici în calea lor cu atât iubirea devine mai înflăcărată.

Cumătră venea regulat să-și vadă finul și noile-i prietene. Toate apăreau în fine intrate în normal. Totuși, cei doi veri urzeau din plin, dar nimeni nu bănuia ce avea să fie.

Leonardo ducea o viață lipsită de griji, stând în casă toată ziua, fără să-l atingă nici cea mai mică problemă. Lumea lui era formată numai din ochi, zâmbetele și grațiile languroase ale Vidinhei.

Într-o zi au pregătit un chef asemănător aceluia care înlesnise cunoștința lui Leonardo cu familia. Trebuiau să plece de dimineață din oraș și să petreacă ziua sub cerul liber. S-a preparat totul: coșuri cu merinde, rogojini și alte rosturi, Vidinha a trimis să i se acordeze din nou chitara. Au fost invitați oaspeții obișnuiți, iar la ora stabilită au plecat.

Cine ar fi fost mai atent însă, ar fi observat că cei doi veri, rămăneau din când în când în urmă și șușoteau între ei ca și cum ar fi urzit o conspirație.

Au sosit la locul stabilit în zorii zilei. Abia începeau pregătirile pentru gustare, că a și apărut, nimeni n-a știut de unde, figura lungă, slabă, severă și sarcastică a celebrului nostru maior Vidigal. I-a străbătut pe toți o undă de nemulțumire, exceptându-i pe cei doi veri care

schimbaseră între ei priviri complice și mulțumite. Ochii Vidinhei s-au îndreptat instinctiv spre Leonardo.

Maiorul Vidigal a lăsat să treacă prima clipă de surpriză, și apoi, surâzând, a spus cum avea obiceiul, cu vocea sa liniștită:

— N-aveți teamă de mine că nu mănânc copii și nici n-am venit să stric plăcerea nimănui. Vreau numai să aflu cine este amicul Leonardo.

Vidinha s-a schimbat dintr-odată la față și a început să plângă. Leonardo s-a sculat fără să știe cum și a spus tremurând:

— Eu sunt.

— Vezi, a răspuns Vidigal pe ton de batjocură, eu nu știam!... Așadar, prieteni, nu vă speriați, că nu e cazul. Unul mai puțin la un chef, atâta pagubă. El merge cu noi. Dacă se va putea, se va întoarce în scurtă vreme... dar cred că nu va ajunge la timp ca să sfârșească zaiafetul.

— Cum, Dumnezeule, dar ce s-a întâmplat, ce rău a făcut?

— El n-a făcut și nu face nimic; tocmai pentru că nu face nimic i se întâmplă asta. Ia-l grenadierule!

Și unul din grenadierii, de care maiorul venise însoțit, a avut grijă să-l conducă pe Leonardo. Vidigal i-a urmat în liniște, fără să schimbe pasul, spunând politicos:

— La revedere prieteni.

Vidinha a izbucnit în plâns, exclamând:

— A fost denunțat!

— A fost denunțat, au repetat cu toții, dar mai puțin cei doi veri. Apoi petrecerea s-a spart.

Triumful complet al lui José Manuel

Era o sâmbătă seara și în casă la Doña Maria era un du-te-vino fără precedent, slujitorii și sclavii forfoteau de colo până colo, când în casă, când afară. Se ștergea praful în sală, se încleiau scaunele, se alerga, se vorbea, se striga.

Stăpâna casei purta o rochie de muselină, neobișnuită își bogată, brodată cu argint, cu corsajul foarte scurt, iar mânecile enorme. În treacăt fie zis, argintul din

broderie se și arăta oxidat, iar restul veșmântului puțin murdar. Mai avea Doña Maria o pieptănătură exagerat de înaltă, o formidabilă pereche de cercei de crisolit în urechi și zece, sau o duzină, de inele de diferite mărimi și forme pe degete.

Luisinha purta de asemeni un veșmânt despre care cineva, mai puțin cunoscător în materie, n-ar fi crezut că fusese cusut de același croitor care-l făcuse și pe al mătușii sale. Avea o tocă de pene albe pe cap și un șirag de mătănii din aur cu boabele foarte mari la talie.

Tocmai ieșeau amândouă astfel gătite din budoar, când s-au auzit roțile unei trăsurii oprindu-se la poarta casei. Luisinha s-a înfiorat. Doña Maria a dus batista la ochi și a îndepărtat-o repede înmuiată de lacrimi.

— A sosit trăsură! a strigat una din slujnice care făcea de sentinelă la fereastră.

Trăsura, care nu părea prea nouă, se prezenta ca o formidabilă, o monstruoasă mașinărie capitonată cu piele, legănându-se greoi pe cele patru roți nemăsurat de mari. De-abia se oprise la poartă, că s-a și auzit imediat zgomotul alteia ce a tras alături de ea.

Din ultima trăsură a coborât José Manuel care a intrat în casă, la Doña Maria, venită să-l întâmpine la ușă.

E inutil să amintim că toți vecinii se găseau la ferestre și că-și desfătau ochii cu cea mai teribilă curiozitate.

José Manuel îmbrăcase o cazacă de mătase neagră, pantaloni din același material și culoare, încălțase ciorapi de asemenea negri și pantofi cu căputa scurtă și enorme catarama de argint, spadă și pălărie moale asortată de circumstanță. îl însoțeau doi prieteni înveșmântați în același mod ca el.

José Manuel avea un aer între constrâns și triumfător și era plin de atenții față de Doña Maria.

După toate astea, cititorul poate că ar dori să afle ce se întâmpla. Nepoata Donei Maria se cununa în acea seară cu José Manuel.

A sosit momentul plecării. Luisinha, condusă de Doña

Maria, care avea să-i fie nașă, s-a urcat într-una din ruinele bărcii lui Noe, căreia îi spunem trăsură. José Manuel, însoțit de cine avea să-i fie naș, a făcut la fel, și au plecat degrabă la biserică. Bine au făcut că au plecat degrabă, fiindcă dacă mai rămâneau câteva minute, riscau să fie devorați de ochii vecinilor.

Cum a încetat zgomotul trăsurilor, aceștia începuseră conversațiile stăruitoare din care dăm aici un mic exemplu.

— Doamnă, spunea o vecină care locuia lângă Doña Maria alteia care locuia peste drum, un astfel de mire ar putea să fie un lucru bun, dar nu dau nimic pe mutra lui.

— Și mireasa?... răspundea cealaltă. Detest femeile fandosite...

— Însă fiul lui Leonardo a rămas cu ochii la stele.

— De nevoie! A învins acesta pentru că este un șmecher de mare clasă.

— Dacă bătrâna va lăsa totul nepoatei, nu-i o socoteală proastă...

— Cu siguranță. Da' dumneata nu știi că defunctul său soț a călătorit în India?

Și tot așa au conversat până la întoarcerea trăsurilor.

Acum să dăm cititorilor ceva explicații relativ la triumful lui José Manuel.

După frumoasele fapte ale învățătorului de rugăciuni, José Manuel se reabilitase complet față de Doña Maria. Reîncepuse să-i frecventeze casa și puțin câte puțin și-a întrebuițat tot arsenalul de mijloace în acest scop. Un eveniment nesperat a venit în ajutorul său. Executorul testamentar al răposatului frate al Donei Maria, tatăl Luisinhei, cum poate n-au uitat cititorii, care făcuse o acțiune din cauza fetei, a apărut din nou cu o plângere și

Doña Maria a trebuit să intre în luptă judiciară cu el. Asta a coincis și cu neașteptata moarte a împuternicitului Donei Maria. José Manuel s-a oferit să-i susțină cauza și le-a aranjat pe toate cu atât talent, încât în foarte scurt timp, lucru ce niciun avocat n-ar fi reușit, a câștigat procesul în favoarea Donei Maria.

Cititorii se vor fi mirând de mania doamnei pentru

«precese. Se arunca cu atâta tenacitate în cea mai neînsemnată chestiune judiciară, încât părea să-i fie chiar viața în joc. Iar la sfârșit, în ziua în care se vedea învingătoare, era atât de fericită că se simțea chiar obligată față de cine-i obținuse victoria.

José Manuel a profitat. În ziua când a venit să-i citească Doñei Maria sentința finală, ce rezolva cazul în favoarea ei, i-a cerut și mâna nepoatei, care i-a fost promisă fără prea multe scrupule.

Luisinha se afla atunci într-una din acele perioade de deprimare care se produc de obicei la tineri, dar mai ales la tinere de la treisprezece la douăzeci și cinci de ani când le apasă singurătatea. Și astfel, a acceptat cu nepăsare propunerea mătușii sale.

Capitolul XIII

Fuga

Să-i lăsăm pe miri să se bucure în tihnă de luna lor de miere. S-o lăsăm pe Doña Maria să se desfășoare în duioșii și sfaturi pentru nepoata sa, care le primea cu indiferență, și în atenții pentru José Manuel al cărui creier se ocupa acum numai de calcule. Să ne întoarcem să aflăm ce s-a întâmplat cu Leonardo lăsat de noi tocmai când fusese smuls de Vidigal din brațele iubitei sale.

Vidigal îl plasase înaintea lui pe un grenadier, iar el umbla câțiva pași îndărăt. Mergând, grenadierul a pretins să-l întrețină vorbindu-i, dar băiatul nu i-a răspuns nimic, părând absorbit într-o adâncă cugetare.

Cine ar fi fost foarte atent, ar fi observat că uneori Leonardo părea să grăbească pasul, alteori îl zăbovea, că privirea și capul lui se întorceau din când în când, aproape imperceptibil, la stânga sau la dreapta. Vidigal, căruia nimic din toate astea nu-i scăpa, găsea de fiecă dată pretexte pentru a se face auzit și văzut. Tușea, călca mai apăsător, arunca pe jos pălăria de soare pe care o purta veșnic în mână, ca și cum ar fi vrut să-i spună lui Leonardo: „Ai grijă! Sunt aici!”

Iar Leonardo pricepea de minune; strângea buzele de furie și de nerăbdare. Cu toate astea nu renunța la planul

său: voia să fugă. Bănuia că au să-l ducă la casa de gardă și-i ruga pe zei să lungească multe leghe străzile ce trebuiau străbătute. Când vedea de departe un colț își spunea: „Acum o șterg și pe acolo mi-e drumul!”. Dar, ajungând aproape de colț, Vidigal găsea de spus ceva grenadierului și totul se spulbera. Dacă îi apărea la dreapta ori la stânga vreun drum deschis se gândea: „O tulesc pe aici și dispar”, dar în clipa când trebuia să ia ultima decizie, i se părea că simte mâna lui Vidigal prinzându-l de gulerul hainei și se descuraja. Nu grenadierii îl înfricoșau, în planurile de fugă ce-i treceau prin minte nu-i păsa de ei, ci de Vidigal, crudul maior care parcă-i ghicea gândurile.

Bietul băiat, cât au durat acele lupte lăuntrice, a transpirat mai mult decât în ziua când a făcut prima declarație de dragoste Luisinhei. În viața lui mai exista doar un moment asemănător cu acela în care se găsea acum, când copil fiind, tatăl său îl dăduse afară din casă.

Deodată o circumstanță a venit să-l favorizeze. Nu știm din ce cauză s-a auzit o mare zarvă pe stradă: strigăte, fluierături și zgomot de alergătură. Pe Leonardo l-a cuprins un fel de amețeală. I-au țiuit urechile, i s-au întunecat ochii și dând un ghiont grenadierului a început și el să alerge. Vidigal a sărit, a întins brațul să-l apuce, dar abia i-a atins spatele cu vârful degetelor. Băiatul calculase bine, Vidigal a fost atent la forfota de pe stradă iar el a profitat de ocazie. Vidigal și grenadierii au sărit imediat să-l prindă. Leonardo s-a năpustit în primul gang găsit deschis. Urmăritorii lui intraseră *incontinenti* după el și suiseră, tropăind până la primul palier. Când depășiseră deja al doilea etaj, s-au deschis perdelele unei litiere, care se afla la intrare și pe lângă care ei trecuseră, și a țâșnit din ea Leonardo și într-o clipă a fost în stradă. La intrare, găsind acel refugiu, se vârase înăuntru. Grenadierii și Vidigal nu-l observaseră în graba cu care intraseră și asta l-a ajutat.

Este imposibil de descris ce a simțit Leonardo când, dintre perdelele litierei i-a văzut trecând și suind scara. A

fost o rapidă alternanță de frig și de căldură, de tremur și de încremenire, de frică și curaj. Și-a amintit încă o dată de lovitura de picior părintească. Era un termen constant de comparație pentru toate suferințele sale.

Pe când Vidigal și grenadierii bântuiau în casa unde intraseră, Leonardo s-a depărtat și a ajuns imediat la Vidinha acasă, care l-a primit cu o îmbrățișare, exclamând:

— Cum! Uite-l!

O rază de bucurie a iluminat toate chipurile, mai puțin acelea ale celor doi frați rivali, care rămăsese în îngrozitor de dezamăgiți. Ambele surori și-au scos de pe cap mantilele pe care le luaseră în intenția unor măsuri de prevedere în privința cazului. Prezența lui Leonardo a fost binefăcătoare și a risipit norii unei mari furtuni, care apăruse când îl arestaseră pe Leonardo cu acele cuvinte: „A fost denunțat”.

Vidinha, schimbând la început cu verii ei unele aluzii cu privire la arestarea lui Leonardo, judecase că se cădea să pună la punct unele lucruri, ducându-se la ei gata de ceartă și atribuindu-le tot ce se întâmplase.

Ei au tăgăduit și s-au luat cu ea la harță. La început, cele două femei au fost de partea Vidinhei, totuși, spunând ea trei sau patru vorbe tari în plus verilor, mătușa s-a ofensat și a luat partea fiilor ei. Mama Vidinhei a protestat împotriva părtinirii surorii sale și s-a aliat Vidinhei. Împărțiți astfel, cele două tabere se aflau în plin scandal când Leonardo a sosit acasă, liniștind totul.

Prins de plăcerea de a se vedea liber, nici n-a avut timp să-i incrimineze pe inamicii săi. Știa deja cu siguranță care fusese cauza suferinței sale din scurta discuție avută cu grenadierul.

Maiorul Vidigal era turbat de furie. Niciodată nu-i putuse scăpa nimeni pe care pusese mâna. Vanitatea lui de bun comandant de poliție nu-l putea lăsa să se facă de râs în fața grenadierilor. Dacă Leonardo n-ar fi fugit și și-ar fi aranjat eliberarea prin orice mijloc, Vidigal era în stare chiar până la sfârșit să-i devină prieten. Însă pentru că îl umilise, îl socotea acum dușmanul său pe care trebuia să

se răzbune.

Să vedem ce s-a petrecut în casa în care intrase Vidigal cu grenadierii în căutarea lui Leonardo.

Capitolul XIV

Vidigal dezamăgit

Maiorul Vidigal, văzându-se înșelat, și-a promis să se răzbune serios pe Leonardo.

„Eu”, își spunea, „trebuie să-mi irosesc timpul spre a mă gândi prin ce mijloace să vânez haimanalele care vagabondează prin orașul ăsta și să obțin, cu prețul multor zile de oboseală, multor nopți petrecute fără să închid un ochi, multor drumuri, să mă fac temut, respectat de către acei care n-au teamă și nu respectă pe nimeni. Iar la sfârșit să văd un șmecher scoțându-mă din sărite, să mă facă de rușine față de acești soldați și de toată lumea! Cred că nu-i haimana pe aici care, știind de treaba asta, să nu râdă de mine și să nu conteze pe posibilitatea de a-mi juca un renghi ca ăsta!...”

Maiorul avea dreptate, într-adevăr, toată lumea râdea de el. Și primii care o făceau erau grenadierii. Deși sclavi ai disciplinei, depuneau cele mai sincere eforturi spre a-l ajuta. Și, cu toate că se revărsa și asupra lor gloria și vitejiile maiorului, nu putuseră în acest timp să nu găsească de glumă cele abia petrecute, deoarece îl cunoșteau bine pe Vidigal și o observaseră pe fața descurajată cu care rămăsese. Imediat cum a pus maiorul piciorul dincolo de pragul casei unde îi scăpase Leonardo, o mulțime de oameni care fusese de față a izbucnit în râs răsunător.

— Domnule maior, i-a spus unul din mulțime, de data asta „păsărică a zburat și pene-n mină mi-a lăsat”.

— Domnule maior, căutați-l prin buzunare.

— În chipiu!

— După ușă!

Și un cor de râsete însoțea fiecare din sfaturi.

— Vânatul e acolo, în litieră! a strigat cineva deodată.

Vidigal, s-a repezit la litieră și i-a tras perdelele. De data asta, râsul a devenit homeric. Maiorul a înțeles atunci

care fusese metoda prin care îi scăpase Leonardo și a scos un „Ah” prelungit. S-a retras apoi abătut și rumegând planuri pentru propria-i reabilitare.

„Dacă acei tineri de la Conceifão”, își spunea Vidigal, „care mi-au adus știrea despre vagabond, mi-ar fi spus; cu cine voi avea de-a face, eu n-aș fi suferit rușinea asta”.

Puteți vedea astfel că acuzațiile Vidinhei contra verilor ei se dovedeau mai mult decât justificate. Cele întâmplate erau rezultatul înțelegerii, din ziua mării încăierări, dintre cei doi rivali. Ei îl denunțaseră pe Leonardo. Se întâlniseră cu Vidigal și, fără a trebui să mintă, îi povestiseră că era un om fără căpătâi, fără slujbă nici leafă, trăind pe spinarea altora, umplând de suferință casa a două femei bătrâne cărora nu le folosise experiența, ba, mai mult, răpind verilor dragostea verișoarei lor. Vidigal era foarte mulțumit ascultându-i și rămăsese recunoscător celor doi tineri pentru noutatea adusă. Prima tentativă» însă l-a costat foarte mult.

Iată aici cu aproximație reflecțiile în care maiorul se cufundase. Nimic nu i-ar fi fost mai agreabil după câteva zile, când nimeni nici cu gândul n-ar fi gândit, însoțit de o» escortă de grenadieri, să se ducă acasă la cele două bătrâne, să-l caute și să-l prindă în flagrant delict pe Leonardo, fără ca el să-i mai poată scăpa. Asta însă repugna orgoliului său ofensat. De multe ori, ce-i drept, se servise de acest mod, dar asta fusese de mult, spre a putea prinde escroci cu reputații bine stabilite și îmbătrâniți în rele. Nu dorea însă să folosească aceleași mijloace pentru a-l prinde pe Leonardo, ba, mai mult, nu dorea în niciun chip ajutorul grenadierilor.

Dădea să intre la casa de gardă unde se ducea, după înfrângere, când s-a simțit cuprins de genunchi și la picioarele sale a văzut o femeie cu mantilă care plângea, hohotind amarnic și cu batista la gură.

— Ce s-a întâmplat, doamnă? Lăsați-mă. Deocamdată azi e zi cu ghinion.

Drept unic răspuns, continuaseră hohotele de plâns.

— Doamnă, mă lăsați să-mi continui drumul ori ba?

Mie nu-mi plac bocitoarele...

Hohotele nu s-au oprit.

— Asta-i bună! Dacă va muri cineva, mergeți să plângeți în pat că e un loc mai liniștit.

Plânsul a devenit și mai puternic.

— Ajutați-mă!... Oare când veți isprăvi!... Femeia asta va sfârși prin a mă trânti pe jos...

Se strânsese deja multă lume la ușă.

Trecând, în sfârșit, puțin timp în tăcere, când maiorul era dispus să întrebuințeze vreo măsură mai drastică pentru a se vedea eliberat de bocitoare, aceasta a înălțat capul și, luându-și batista de pe obraz, a exclamat printre lacrimi:

— Domnule maior, dați-i drumul, dați-i drumul, fiindcă este finul meu, eliberați-l pe bietul băiat, el e un nebun, e adevărat, dar... și hohotele i-au împiedicat tocmai la timp vocea. Era cumătră care, aflând de arestarea finului, venise să bocească în favoarea lui ignorând că el evadase. Scena a produs efectul scontat. Toți soldații au început să râdă, iar maiorul, luând drept ironie a sorții situația în care se afla, a trebuit să declare dinaintea tuturor, pentru a putea fi eliberat de femeie, că Leonardo îi scăpase. Apoi, nemaiputând suporta batjocura, a fugit de toate privirile ațintite asupra lui.

Cumătră, îndată ce a auzit declarația, a încercat să se retragă, dar, de asemenea, n-a putut nici ea să nu găsească nostimă toată treaba.

Capitolul XV

Supa vărsată

Cumătră, lăsându-l pe maior pradă rușinii, s-a îndreptat către casa unde se afla Leonardo pentru a-l felicita și a-i povesti despre disperarea lui Vidigal după ce-și dăduse seama de fuga sa. Leonardo, care se bazase pe asta, nu s-a mirat. Vidinha, însă, și cele două surori, în timp ce blestemau și trâncăneau gălăgioase, râdeau în hohote de maior. Cumătră, după obiceiul ei, s-a folosit de prilej și, după ce s-a plictisit vorbind despre maior, i-a ținut o predică lui Leonardo în care avea dreptate în așa măsură

încât până și Vidinha a ajuns să fie de aceeași părere. Tema prediciei a fost necesitatea ca Leonardo să-și caute o ocupație, să renunțe la viața pe care o ducea, plăcută, da, dar totuși supusă unor situații riscante ca aceea ce tocmai se petrecuse.

— O să sfârșești prin a-i cădea în gheare lui Vidigal, spunea ea, și atunci o să te recruteze.

Ideea de recrutare a făcut să sune clopoțelul de alarmă în sufletul lui Leonardo. Să fii soldat era în acea vreme, și încă poate și azi, cel mai rău lucru ce i se putea întâmpla unui bărbat. Așadar a promis sincer să se îndrepte și să încerce să-și găsească din ce trăi spre a fi la adăpost de oricare capriciu polițienesc al teribilului maior. Însă a găsi imediat o ocupație, la care niciodată n-ai cugetat până la o anumită vârstă, nu era chiar așa de ușor.

Între timp, zelul cumetrei a dat roade și, la puține zile după asta, a venit foarte mulțumită să-i împărtășească lui Leonardo că-i găsise o slujbă excelentă, care-l îndreptătea, după cum gândea ea, la un mare viitor, și-l proteja foarte bine de furiile lui Vidigal. Era un loc de slujitor la magazia regală. Lăsând ia o parte substantivul „magazie” și considerând numai adjectivul „regală”, toți cei interesați, chiar și Leonardo, au privit cu bucurie vestea cumetrei. Slujbaș la magazia regală?! Oh, ăsta nu era un lucru de lepădat! Astfel, propunerea cumetrei a fost acceptată fără nici un singur vot împotrivă

Cum putuse cumătră să găsească o asemenea slujbă pentru fin, asta trebuie să ne preocupe un pic.

În câteva zile Leonardo, mulțumit de sine, era deja instalat în postul său. Maiorul, care nu-l pierduse din vedere, i-a dat de urmă și și-a mușcat buzele de furie când l-a văzut atât de bine rostuit. „Și dacă se îndreaptă?!” își zicea înciudat maiorul. „Dacă el se îndreaptă eu pierd răzbunarea... Dar... (și speranța asta îl ușura) n-are el nutra cuiva capabil să se îndrepte”.

Maiorul avea dreptate: Leonardo nu părea omul care să trăiască prea mult timp împăcat cu legea. În primele zile totul a mers de minune. Doar o persoană deosebit de

rău intenționată putea observa la Vidinha acasă un anumit spor neobișnuit în cheltuieli, dar acesta nu era un lucru pe care cineva să-l fi luat în seamă. Leonardo însă părea că moștenise o avere.

În curtea interioară a magaziei locuia un individ numit Toma-largura împreună cu o tânără care-i vedea de casă. Tânăra era drăguță iar el era o namilă de bărbat dăltuit după modelul cel mai grotesc. Fata stârnea compasiunea cui o vedea în mâna unui asemenea om. Lui Leonardo, a cărui inimă era compătimitoare, îi era milă de ea. Și, s-o spunem direct, era atât de sincer acest sentiment, încât nu se putea să nu trezească și cea mai sinceră recunoștință. Cine a plătit rezultatul milei unuia și a recunoștinței celeilalte, a fost Toma-largura.

Vidinha a început să găsească ciudată asiduitatea noului angajat la slujba lui și să observe, încetul cu încetul, că Leonardo nu o mai iubea ca la început.

Într-o zi, Toma-largura a fost de serviciu și nimeni nu-l aștepta prea devreme. Era ora 11 dimineața. Leonardo, prin una din miile de tainițe care existau la magazie, s-a dus acasă la Toma-largura. Să nu gândească însă nimeni că era în scopuri vrednice de dojenit. Dimpotrivă, avea finalitatea lăudabilă de a duce bieteii tinere o farfurie de supă din cea care fusese trimisă, cu puțin înainte, regelui... în ce privește această favoare a unui salariat de la magazie, nu-i nimic de criticat în asta. Ar fi însă de criticat cel care, primind această favoare, n-ar căuta să o răsplătească. Tânăra l-a invitat astfel pe Leonardo să o ajute să mănânce supă, iar el a acceptat bucuros oferta.

Deodată s-a auzit o ușă deschizându-se. Tânăra, care ținea farfuria în mână, s-a speriat iar supă s-a vărsat pe jos.

Toma-largura, care sosise pe neașteptate, fusese pricina celor întâmplute. Leonardo a alergat în grabă pe drumul cel mai scurt. Fără îndoială, în căutarea altei supe, odată ce prima se vărsase. Toma-largura a fugit de asemeni după el, cu siguranță spre a-i cere să aducă de data asta o cantitate care să ajungă și pentru un al treilea

comesean.

Fapt e că în scurtă vreme s-au auzit dinăuntru zgomote de farfurii sparte, de mobile aruncate pe jos, strigăte, vacarm. Leonardo a fost apoi văzut traversând curtea magaziei în fugă, iar Toma-largura, întorcându-se cu galoanele uniformei smulse.

În ziua următoare Leonardo a fost concediat de la magazie.

Capitolul XVI

Gelozie

A doua zi Vidigal a știut precis tot ce i se întâmplase lui Leonardo și, astfel, intră în alertă, deoarece ocazia i se părea oportună.

Leonardo intrase la magazie cu piciorul stâng: furtuna prin care trecuse nu fusese nimic în comparație cu ceea ce i se abătuse pe cap după ce Vidinha a aflat adevărata cauză a concedierii sale.

E o mare nefericire ca femeia pe care o iubim să nu răspundă afecțiunii noastre. Cu toate astea, nu-i mică nici nefericirea de a cădea pe mâinile unei femei care iubește cu adevărat. Leonardo putea fi un exemplu al celui de-al doilea caz. Vidinha acum era geloasă cum rar se mai întâmplă. Or, femeile au o infinitate de moduri de a-și manifesta acest sentiment. Unora le vine să plângă într-un colț și plâng acolo potop de lacrimi printre zâmbete, ceea ce e mult mai comod pentru cine este iubit. Altele recurg la represalii și în acest caz înving *incontinenti* pe oricine. Această manieră este cu siguranță foarte agreabilă pentru ele însele. Altele nu fac «uz nici de cele mai ușoare represalii, nu scot o lacrimă, dar multe zile în șir, de la revărsatul zorilor până la căderea nopții bodogănesc fără încetare o listă întreagă de lamentări în care figurează maică-sa, taică-său, rudele și prietenii, cumătrul și cumătră, zestrea, fiii și fiicele.

Astfel, sunt în stare să înduioșeze chiar și un creier de cremene. Altele cred că trebuie să-și arate disprețul și nepăsarea. Ele devin vesele și e mai mare plăcerea să le vezi. Altele, în fine, se lasă pradă unei furii violente și de

nestăpănit, blestemă, strică mobila, sfâșie îmbrăcămintea, lovesc pe sclavi și pe copii, deranjează vecinii. Asta este cea mai rea din toate manifestările, cea mai exasperantă, cea mai puțin economică și, de asemenea, cea mai ineficace. Vidihna se număra printre ultimele.

După ce s-a știut adevărata cauză a concedierii lui Leonardo, s-a dezlănțuit uraganul. Vidinha a strigat, a plâns, a înjurat, a blestemat, a amenințat, a sfâșiat, a sfărâmat, a distrus, apoi s-a oprit o clipă, s-a concentrat, a meditat și, luând o mare hotărâre, a spus adresându-se uneia din surori:

— Mamă, vreau mantila dumitale...

— Fata lui Dumnezeu, a replicat femeia, ce nesocotință e și asta? Unde vrei să te duci acum cu mantila?...

— Știu eu unde mă duc... Vreau mantila dumitale...

S-au adunat cu toții în jurul Vidinhei, surprinși de acea hotărâre. Leonardo era așezat ori, mai curând, era prăbușit în colțul său, nemișcat și tăcut.

— Vreau mantila dumitale, mamă...

— Dar unde să te duci, fato?...

— Vreau să mă duc la magazie...

— Iisuse!...

— Vreau să mă duc... Ce-mi pasă dacă e casa regelui?". Trebuie să mă duc... am să-l caut pe numitul Toma-largura... să-i pun două întrebări...

— Ce năzdrăvănie, fato... Ce nebunie!

Cei doi veri râdeau în sinea lor de cele întâmplătoare.

Nu există ceva mai prozaic decât o femeie când se înfurie. Tot ceea ce la Vidinha fusese unduire, melancolie, voluptate, dispăruse, acum era urâtă și respingătoare. Nimeni n-a putut s-o abată de la intențiile ei. Își luase mantila și se pregătea de plecare. Rugăminți, plâns, nimic n-a reținut-o.

Leonardo, văzând că situația se înrăutățea și deoarece până atunci el tăcuse, s-a hotărât să-i ceară Vidinhei să nu plece.

— Cum?... a răspuns Vidinha. Să știi că asta-i bună!

Pot să ies din casă numai când îmi dai tu voie?

Și a ieșit.

Începea să se-nnopteze. Toți erau foarte amărâți. Nimeni nu știa ce trebuia făcut. Leonardo s-a hotărât s-o însoțească pe Vidinha, să vadă dacă n-o putea reține pe drum.i

Vidinha mergea atât de iute incit la început Leonardo aproape că o pierdea din vedere. În sfârșit a reușit s-o ajungă și s-a apucat s-o roage să se întoarcă, făcând cele mai serioase promisiuni de a se modera de acolo înainte și de a nu-i mai da motive de supărare. Vidinha însă nu asculta nimic și-și continua drumul. Leonardo a recurs apoi la amenințări. Vidinha a grăbit pasul. El s-a întors iar la rugăminți, dar Vidinha nu s-a oprit.

Ajungând în piața Palatului, Vidinha, aproape alergând, i-a lăsat pe Leonardo câțiva pași înapoi după sine, a intrat cu mult înainte prin portalul magaziei și a dispărut. Leonardo s-a oprit o clipă să se hotărască dacă să intre și el ori nu. În final s-a decis să intre. În momentul când era să treacă pragul s-a întors brusc. O mână slabă, dar puternică, l-a oprit apucându-l de gulerul tunicii. Era mâna maiorului Vidigal, omul de care el fugea. Văzând că orice tentativă îi era inutilă, Leonardo s-a resemnat. Maiorul l-a privit, slobozind un râs răutăcios, și i-a spus de îndată încet și calm:

— Acum, haidem!...

Leonardo a înțeles bine semnificația acelor două vorbe și a pornit alături de maior în direcția pe care i-o indica.

Capitolul XVII

Foc de paie

Să-l lăsăm pe Leonardo urmându-și destinul însoțit de maiorul Vidigal și să vedem ce s-a petrecut la magazie după ce el a fost dus la închisoare. Vidinha a cercetat peste tot și a intrat ca un trăsnet în casa lui Toma-largura. Fata, stând liniștită și neavând nicio bănuială, s-a speriat foarte tare la sosirea Vidinhei care, știind din instinct că aceea era cauza necazurilor ei, a azvârlit mantila pe un

scaun și s-a repezit asupra ei.

— Am venit, a zis, ca să-ți spun de la obraz că ești o creatură lipsită de scrupule...

Tânăra, neputând să înțeleagă ce voia să însemne asta, s-a înspăimântat fără a ști ce să răspundă.

Vidinha a urmat:

— Nu ai sentimente și nimeni n-o să mă poată convinge că ești o sfântă!

— Ia să vedem ce dracu' se petrece în casa mea! a strigat o voce de stentor.

Era Toma-largura care, aflându-se acasă în acea împrejurare și auzind primele invective ale Vidinhei, venea să vadă ce se întâmpla.

Oricât de arogantă ar fi fost vocea lui Toma-largura și oricât de amenințătoare ar fi fost statura lui aproape herculeană, Vidinha n-a dat îndărăt niciun pas, a rămas tot încruntată și a părut chiar că prezența lui acolo îi favoriza intențiile. Astfel că, adresându-i-se, l-a apostrofat de asemeni în felul următor:

— Și dumneata, nu știu de ce te mai numești bărbat!

Faptul că fusese luat prin surpriză și fața înfuriată a

Vidinhei l-au dezarmat puțin. A răspuns așadar mai prietenos:

— Domnișoară, ai venit aici numai ca să ne arunci în față lucruri așa frumoase? Cine te-a adus?

— Cum, cine trebuia să mă aducă? a răspuns Vidinha cu ton ironic, privind-o cu înțeles pe cea de-a treia persoană din încăpere. Ei, cine avea să mă aducă?... Cum! Am venit numai să văd dacă pot să servesc și eu o supă!...

Fața lui Toma-largura a pălit, a privit-o pe Vidinha cu plăcere și a clătinat din cap, ca și cum ar fi spus înțeleg", și s-a mâniat pe loc la amintirea faptului, pe care smerenia tovarăsei lui, și poate chiar dispoziția lui, îl făcuseră să-l uite. Vidinha, totuși, ca să rostească acele ultime cuvinte se înseninase puțin la chip și câștigase mult din farmecul ei slujit până atunci de furie. Afară de asta, pronunțând „cum", ca de obicei, arborase un zâmbet ușor, lăsând să i se vadă magnificii săi dinți.

Toma-largura părea să aparțină familiei Leonarzilor. S-a înduioșat numaidecât și n-a avut curaj decât să suradă și să răspundă tulburat:

— Cum!...

— Cum? a replicat Vidinha. Și el spune „cum”? Nu are strop de rușine, ființele astea două s-au născut una pentru alta. A tunat și i-a adunat!

Și și-a luat mantila dând să plece.

Fusese totul un foc de paie. Ea sperase să găsească răspunsuri energice la invectivele sale și pe supoziția asta își făcuse o mie de planuri de atac, de apărare, de strigăte, de lovituri, de arestări etc. Dar nimic din toate astea nu se întâmplase și, fără a ști pentru ce, ea însăși se simțea puțin ușurată, aproape chiar satisfăcută. Le-a explicat apoi cine era, însă n-a pomenit ce voia. La sfârșit, fără să fi obținut ceva, a plecat zicând:

— Ah! Credeați că lucrurile aveau să rămână așa? V-am spus puține, dar bune.

Așa e inima de femeie. Pare a fi făcută din paie și se aprinde cu ușurință, face mult fum, dar în cinci minute e numai cenușă care se împrăștie la cea mai ușoară adiere.

Toma-largura, cum a văzut-o ieșind, în loc să se repeadă cu gura la tovarășa lui, cum ea se așteptase palidă și înfricoșată, s-a arătat chiar liniștit, a pretextat că are o treabă urgentă și a plecat de asemeni imediat. Îi încolțise în minte un plan a cărui realizare ar fi picat la țanc. Vidinha îl încântase. Leonardo îl ofensase. Să cucerească inima Vidinhei ar fi însemnat în același timp să se răzbune pe Leonardo și să obțină triumful unei dorințe. Și, oricât i-ar fi părut de imposibilă treaba, nu s-a descurajat. Era stăruitor și răbdător.

Sosind la poarta mare a magaziei, a întrebat santinela încotro o luase Vidinha, a căutat-o și a ajuns-o repede. A urmărit-o pentru a afla unde locuiește și a văzut-o intrând în casa ei.

Represalii

Când Vidinha a ajuns acasă a găsit toată familia încă

însământată și tulburată din cauza nesăbuiței pe care ea o săvârșise. Cele două surori i-au sărit de gât și au acoperit-o de îmbrățișări, sărutări și lacrimi, dar ea încă mai era – sub impresia emoțiilor violente prin care abia trecuse și n-a putut răspunde acelor dovezi de prietenie. S-a azvârlit pe o canapea și a rămas o vreme tăcută, fără să dea vreun răspuns la cele o mie de întrebări ce i se puneau. Neliniștea familiei creștea în fața tăcerii ei. În sfârșit ea s-a hotărât s-o rupă, exclamând:

— Credeți că lucrurile vor rămâne așa? V-ați înșelat...

— Te-ai dus acolo ca să faci scandal, să te răzbuni?

— Cum? Scandal?... Am făcut ce face oricare femeie când are sânge în vine... Și acum să poftească dumnealui, «că avem socotelii de încheiat!

— E adevărat... Dar el încă n-a venit, era timpul să sosească, doar a plecat imediat pe urmele tale...

— E adevărat, a adăugat Vidinha cu teamă. El nu a intrat în magazie, iar când am ieșit de acolo, nu l-am mai văzut...

— Să nu i se fi întâmplat ceva!... Maiorul a jurat!

— Maiorul!... au repetat toți dând semne vizibile de teamă.

Și din nou erau tulburați în casă, pentru că, după cum or fi observat cititorii, în ciuda necazurilor făcute de Leonardo acelei familii, toți acolo, cu excepția celor doi veri rivali, îl iubeau mult și din toată inima. Nimeni nu a îndrăznit, deoarece erau siguri că vor refuza, să-i trimită pe cei doi în căutarea lui Leonardo. Au trebuit să aștepte întoarcerea din oraș a lui Tomas, fostul paracliser de la Catedrală, ca să le dea dispoziții precise.

Se vor fi mirat poate cititorii că nu am mai pomenit «de Tomas, am făcut-o intenționat spre a da de înțeles că el n-a mai participat în niciun fel la întâmplările din ultima vreme. Cauza tuturor acestor evenimente, pentru care putea fi învinuit, a fost urmarea prieteniei sale cu Leonardo. Bărbat cu tact, el își păstrase o poziție absolut neutră.

Din nefericire, în acea noapte a venit acasă mai târziu ca de obicei și când a sosit nu mai era timp de făcut vreun lucru. Toată familia a petrecut o noapte frământată, pierzându-și nădejdlile de la o anume oră înainte de a-l mai vedea pe Leonardo întorcându-se. Nimeni nu se mai îndoia că i se întâmplase ceva, iar în tablourile cele mai pesimiste pe care fiecare și le imagina, figura maiorului Vidigal apărea mereu în prim plan. De asemenea, nimeni nu se îndoia că, orice i s-ar fi întâmplat lui Leonardo, maiorul ar fi avut, prin forța lucrurilor, o parte activă și importantă, dacă nu principală.

Astfel, în zorii zilei următoare primul loc unde au trimis să afle despre el a fost la casa de gardă. Dar, spre surprinderea generală, el nu se găsea acolo. Au căutat și în numeroase alte părți dar nu au aflat nimic. Din inițiativa Vidinhei s-au dus să o caute pe cumătră și au pus-o la curent cu cele petrecute. Biata femeie, care habar n-avea, și-a pus mâinile în cap.

— Băiatul acela s-a născut într-o zi fără noroc, a spus ea, sau atunci i-au făcut ceva de urât. De altceva nu poate fi vorba...

Și s-a așternut imediat la drum în căutarea finului.

La cumătră erau toate speranțele. Nimeni nu se îndoia că ea nu avea să afle ce i se întâmplase lui Leonardo. Se înșelaseră cu toții însă, pentru că nici măcar ea nu fusese în stare să dea de el, pe așa bună cale îl dusesese maiorul. Au trecut multe zile și nimeni nu a putut afla nimic cu privire la soarta lui. Atunci au început bănuielile că el singur avea poate interesul să se ascundă și că aceasta era cauza pentru care încă nu fusese descoperit. Suspiciunile s-au transformat apoi în indignare. După mai multă vreme, toată familia îl ura și-l disprețuia pe dispărut, chiar și cele două surori.

Realmente, dacă era adevărat ce gândeau, n-ar fi existat ingratitudine mai mare decât cea a lui Leonardo față de ei care-l primiseră cu atâta bunătate în casa lor. Vidinha era cea mai pornită împotriva lui, având în plus motivul că fusese jignită.

Un singur lucru observase Vidinha, de când fusese la magazie, că nu trecea o singură zi în care ea să nu-l fi văzut cel puțin de două ori pe Toma-largura. Ea îl arătase familiei și acum îl cunoșteau cu toții. La început a stânenit-o, cu atât mai mult cu cât el nu trecea o singură dată fără să-și scoată surâzând pălăria. Mai târziu a început să bănuie că acele întâlniri întâmplătoare trebuiau neapărat să aibă o explicație.

S-a întâmplat ca mama Vidinhei să mărturisească a-l găsi pe Toma-largura prezentabil, idee ce s-a răspândit în familia întreagă. Într-o zi una din femei, aflându-se la fereastră cu Vidinha, când tocmai trecea Toma-largura, a spus printre dinți, afectând indiferența:

— Dacă ar fi după mine, aș ști eu ce-aș avea de făcut...

Vidinha, deși nu a cerut nicio explicație asupra celor spuse, i-a dat cu toate astea atenție ironizându-l.

A doua zi, una din surori a chemat-o la fereastră la aceeași oră și Toma-largura s-a arătat ca întotdeauna. Femeia a spus cu acest prilej, în completarea gândului din ziua trecută:

— Eu i-aș juca o festă numitului Leonardo și *ei*.

Cu libertatea noastră de povestitori de istorii, vom spune cititorului, dacă n-o fi ghicit, că apropoul era la fata cu supa. După ce-am dat explicația asta, și cei mai puțin pătrunzători vor înțelege fără îndoială în ce consta festa pe care ruda ei i-ar fi jucat-o lui Leonardo. Vidinha, care nu era cătuși de puțin lipsită de inteligență, a înțeles totul de minune.

Vom cruța cititorilor anumite amănunte și vom spune că rezultatul a fost că la câteva zile Toma-largura i-a făcut o vizită Vidinhei.

Vizitele au continuat, iar prin vecini a început să se audă niște zvonuri care erau tot atât de răuvoitoare, pe cât de adevărate.

Pacea fusese restabilită în familie. La un moment dat s-a propus sărbătorirea solemnă a noilor întâmplări cu un picnic afară din oraș. Printr-o ciudățenie, aleseseră ca loc

tot Cajuéiros, unde familia făcuse cunoștința lui Leonardo.

Toma-largura fusese invitat, deoarece el era de fapt unul din motivele serbării. Totuși, din nefericire, el avea un defect: obișnuia să bea rezonabil. Când existau motive de bucurie consuma dublu ca de obicei și după aceea devenea curajos și turbulent. Și astfel în mijlocul petrecerii, pe când mâneau, s-a simțit ofensat, nu știm de ce, și a început prin a apuca de colțurile rogojinii care servea de masă, făcând să zboare în capetele comesenilor farfurii, sticle, pahare și toate celelalte. Cei doi veri au vrut să-l rețină, dar n-au reușit. Vidinha plângea, surorile blestemau. Unii încercau să restabilească liniștea, iar alții măreau dezordinea. În consecință, domnea un vacarm infernal.

Când se așteptau mai puțin, a răsărit dintre tufișuri Vidigal închizând cercul de grenadier care mergeau de la dreapta până la stânga sa și care înconjurau toată ceata.

— Pune mâna pe acel om, grenadier, a zis maiorul, unuia din soldații săi arătând spre Toma-largura, care se găsea în picioare clătinându-se, ținând într-o mână un coș de nuiiele în care se transportaseră merindele și în cealaltă o sticlă cu care-i amenința pe cei din jur.

La ordinul maiorului, grenadierul a șovăit. Toată familia, strângându-se în grup, a scos un strigăt de spaimă, arătând înspre soldat.

— N-ai auzit ce ți-am spus? a întrebat maiorul observând acea șovăială.

Grenadierul a făcut un pas înspre Toma-largura.

— Mai ușor cu vasele de bucatărie, prietene! a strigat acesta. Amintește-ți că încă nu am făcut socotelile cu privire la neînțelegeri mai vechi.

Toma-largura a recunoscut în grenadier pe amicul nostru Leonardo, cum toată familia îl recunoscuse, îndată ce a apărut.

Și într-adevăr, el era.

Grenadierul

Socotelile erau așadar complet lichidate între Leonardo și Toma-largura. Se răzbunaseră unul pe altul, ultima lovitură îi revenise totuși lui Leonardo. El a

binecuvântat prilejul și chiar pe maiorul Vidigal, pentru a-i fi dat ocazia să smulgă rivalului său cupa învingătorului. Și bine spuneam că el n-avea noroc să nu se transforme în ghinion, și neșansa de unde să nu rezulte o realizare.

Toma-largura, cum am zis, fusese luat de Leonardo, iar cititorii, familiarizați cu soarta pe care o aveau toți cei prinși de maiorul Vidigal, au ghicit că îi indicase drumul casei de gardă din piața Catedralei. Starea în care se afla n-a permis totuși să fie dus până acolo. Din cauza băuturii, pe la mijlocul drumului, el nu s-a mai putut ține pe picioare și s-a prăbușit pe jos, adormind pe loc. Soldații nu l-au putut ridica, fiindcă așa cum am spus la început, era foarte greu. Așadar, prada a trebuit abandonată. Maiorul nu a stat prea mult pe gânduri pentru a se hotărî, mai întâi deoarece oricare altă soluție presupunea o muncă în plus, iar apoi, pentru că, deși era un mărunț slujbaş, Toma-largura făcea parte, orice s-ar spune, din personalul casei regale, iar în acea epocă asemenea calitate aducea după sine și anumite avantaje.

Leonardo a mai încercat de câteva ori, ca să nu-i scape așa, fără rezultat mai răsunător prima captură pe care o făcea, ceea ce era de rău augur pentru viitorul său de militar. Cu toate astea, frumoasa-i revanșă era luată.

Până la sfârșit l-au părăsit pe caldarâm.

Acum să satisfacem în puține cuvinte curiozitatea cititorilor de a ști cum ajunsese Leonardo soldat. Agățat de maior în poarta magaziei regale, după cum e știut, a fost condus de el în persoană la loc sigur, de unde urma să iasă numai spre a se angaja în Regimentul Nou. Toate batalioanele din oraș aveau câte o companie de grenadieri și, găsindu-se un loc vacant în compania Regimentului Nou, a fost ales ca să-l ocupe Leonardo. Știind asta, maiorul l-a cerut pentru serviciul său (deoarece era dintre acele companii de grenadieri din care se luau soldați pentru serviciul polițienesc); fiind el om cu experiență în materie își dăduse seama că îi va fi un prețios auxiliar. Până la un anume punct, maiorul nu s-a înșelat. Într-adevăr Leonardo, șiret din fire și trăind până atunci ca un

vagabond, ar fi trebuit să cunoască toate trucurile serviciului. Exista însă o circumstanță care-l împiedica să presteze bune servicii. Obiceiurile dobândite erau la el atât de puternice, încât nici măcar rigoa A ea disciplinei nu-l putuseră dezobișnui de ele.

Să povestim prima drăcovenie care i-a venit în minte s-o facă după ce a îmbrăcat haina militară, ce a fost cu atât mai evidentă cu cât la început se arătase un soldat atât de serios, că aproape căpătase reputație de rigid.

Ștregarilor și derbedeilor din oraș, pe care Vidigal îi vâna în mod constant, le-a venit ideea să immortalizeze faptele de vitejie ale maiorului în vreun fel, și au născocit un *fado*.

În acest *fado*, personajul principal îl reprezenta pe Vidigal care, închipuit mort, era învelit într-un giulgiu. Celelalte personaje îi cântau melodii populare cu aluzii, și toate se terminau prin refrenul arătat mai sus.

Mayorul, care fusese încunoștințat despre asta, căuta o ocazie oportună spre a-și lua revanșa la o astfel de glumă. Într-o zi a apărut un denunț, că într-o casă de pe colina de la Conceição se pregătea pentru acea noapte - o petrecere și, luând măsurile potrivite, a dispus lucrurile ca să prindă grupul în flagrant delict.

A trimis câțiva grenadieri înainte spre a examina situația, emițând întâi un semnal pozitiv sau unul negativ ca să-și arate unul altuia dacă era ori nu cazul și motivul să dea asaltul. Aceste semnale grenadierul cel mai apropiat de casă le-ar fi comunicat celui care-l urma imediat. Acesta l-ar fi trecut mai departe, celălalt ar fi făcut la fel până ce mesajul ar fi ajuns în locul unde se găsea maiorul. Era un adevărat sistem de sentinele avansate, ca și cum ar fi fost vorba de o mare campanie, în cazul când semnalul ar fi fost pozitiv, ar fi mers cu toții încet și s-ar fi reunit pentru asalt. Odată semnalul negativ, aveau să se disperseze în tăcere, deoarece una din cele mai mari ambiții ale maiorului era să nu arate niciodată că fusese înșelat. Îi revenise lui Leonardo să fie vedeta cea mai apropiată de inamic și să dea primul semnal. Așadar a mers înainte iar

camarazii săi s-au postat în așteptare. Așteptaseră multă vreme și, în sfârșit, când se și pregăteau să contravină ordinelor și să abandoneze postul în căutarea lui Leonardo, au auzit de trei ori unul după altul un lung fluierat, ceea ce era semnalul negativ stabilit. În acest scop se dispersaseră repede și se reuniseră cu maiorul la poalele colinei, în locul care ducea spre intrarea de la Aljube. Strânși acolo, l-au așteptat multă vreme pe Leonardo fără ca el să apară. Maiorul a început să fie îngrijorat; dintr-odată a dat ordin să se suie colina. Urcaseră, maiorul mergând în frunte, și de această dată s-au dus direct la casa indicată. Spre surpriza tuturor, cum s-au apropiat au și văzut lumini și au auzit chitare, melodii populare și *fado-uri*. Fără să fie necesare mari precauțiuni, deoarece toți păreau încredințați de cea mai mare siguranță, maiorul a încercuit casa și i-a prins, cum obișnuit se spune, cu mâta în sac. Era exact la punctul solemn al ceremoniei.

Personajul care-l reprezenta pe Vidigal se găsea înfășurat într-un giulgiu, cu capul acoperit, lungit pe podea, iar gloata în jur cânta și dansa.

Când maiorul a bătut și a intrat însoțit de oamenii săr petrecăreții au înghețat de spaimă. Personajul, care se găsea în giulgiu, a fost străbătut de o mare înfiorare și apoi a înțepenit ca și cum ar fi fost de piatră, jucând cu mai multă veracitate decât poate ar fi pretins rolul de mort. După obiceiul său, maiorul a cerut să se continue, pentru puțină distracție, în prezența sa. Apoi a început cercetarea ocupațiilor fiecăruia și, conform cu cele aflate, i-a trimis acasă ori i-a luat cu el. În timpul acestei scene, care a durat o vreme, mortul a rămas neclintit, cu capul acoperit. După ce a parcurs tot cercul* maiorul i-a spus:

— Ei, prietene cu giulgiul, așadar dumneata vrei într-adevăr să te ducem la groapă?

Drept răspuns nicio mișcare.

— Ah, e mort. A pierdut darul vorbirii. E firesc.

Tăcere adâncă.

Maiorul a făcut un semn unuia din grenadierii, care l-a atins pe individ cu vârful armei. Nici măcar așa nu s-a

mișcat. La un nou semn al maiorului, grenadierul i-a tras o chelfăneală îngrozitoare. Cu aceasta mortul a înviat și dintr-un salt a fost în picioare. A căutat totuși să fugă pe o fereastră, păstrându-și mai departe capul acoperit. Grenadierii l-au prins, iar maiorul i-a spus:

— Omule, dumneata ca mort n-ai de ce să te grăbești așa pentru a merge în infern, vorbește mai întâi cu oamenii. Și trăgându-i pânza de pe față, a adăugat: Acum să vedem fața defunctului...

Un strigăt de uimire, acompaniat de hohotele de râs nemaipomenite ale grenadierilor, l-a întrerupt pe maior. Odată fața mortului descoperită a fost recunoscut Leonardo...

Capitolul XX

Noi drăcovenii

Nu știm dacă întâmplarea aceea a însemnat pentru Leonardo prima ocazie de a se expune la o pedeapsă, până atunci el respectându-și cu strictețe toate îndatoririle, sau dacă aceeași îndrăzneală îi câștigase și mai mult simpatia maiorului. Sigur a fost că dincolo de râsete, de zeflemiseliile camarazilor și de spaimile unei jumătăți de oră cât stătuse în giulgiu, nimic nu i s-a mai întâmplat, spre uimirea tuturor, dar mai ales a lui însuși. În acel mod maiorul dăduse dovadă de o neobișnuită bunăvoință. Leonardo a mers câteva zile uitându-se în pământ și gânditor, ca strivit sub povara mare a remușcărilor. Camarazii profitau spre a-l întărită și nu-i lăsau o singură clipă de liniște la companie.

— Încă n-a înviat de tot, spunea unul trecând pe lângă el.

— Leonardo nu mai este pe lumea asta!

El nu răspundea deloc nici uneia din provocări și asta dovedea multă înțelepciune, deoarece îi lipsea pe camarazii săi răutăcioși de subiectul unor noi ironii. După ce i-a trecut frica pedepsei, totul a fost uitat, iar lucrurile au reintrat pe făgașul lor obișnuit.

Într-o zi, maiorul a anunțat că trebuia să facă o mare anchetă. Exista un îndrăcit și considerabil chefliu care era

tipul perfect al șarlatanilor din acea vreme, asupra căruia de multe luni maiorul pusese ochii, fără a fi găsit între timp prilejul să-l prindă asupra faptului. Ocupația individului era o enigmă pentru multă lume. Tot ce poseda mai de valoare era o manta în care mergea mereu înfășurat până la ochi și o chitară pe care n-o părăsea niciodată. Se bucura de faima de om vesel și nu era sârbătoare de orice gen la care să nu fie invitat. Își risipea tot timpul spre a da curs mulțumitor acestor invitații. De obicei îl prindeau zorile la vreun chef care începuse de cu seară. Plecând de acolo, mergea la masă la un botez iar seara se ducea la o cină de căsătorie. Reputația de om vesel, care-i oferea ocazia unor frumoase posibilități de a-și petrece timpul, și-o datora anumitor iscusințe și în principal uneia în care nu avea rival. Cânta la chitară și interpreta foarte bine *modirihe*, dansa /ado-ul aproape desăvârșit, vorbea limba negrilor și cunoștea multe melodii de-ale lor, făcea pe schilodul de diverse părți ale corpului cu multă naturalețe, imita vorbirea băieților de fermă, știa mii de ghicitori și, în fine, cel mai deosebit talent al său era să facă cu o rară perfecțiune o infinitate de strâmbături pe care nimeni nu era în stare să le imite. Constituia în consecință, deliciile societăților pline de spirit în care se găsea. Cine dădea o petrecere și dorea să aibă un cerc mare și o companie agreabilă era destul doar să-i anunțe pe invitați că Teotonio (acesta era numele său) va fi prezent.

În ce privește ocupațiile sale și mijloacele de trai, care pentru mulți erau, cum am spus, un secret de nepătruns, s-a zbatut atâta maiorul Vidigal incit le-a descoperit. În anumite zile stabilite ale săptămânii se reuneau în podul locuinței lui Teotonio un număr de persoane care ședeau acolo până târziu și jucau cărți, el fiind stăpânul tripoului.

Acolo voia maiorul să-l prindă în flagrant delict și cum încercase de mult fără să fi reușit, deoarece vigilența lui era mereu înșelată de schimbarea constantă pe care membrii cercului o făceau cu zilele lor de reuniuni, s-a

hotărât să pună mâna pe Teotonio cu întâiul prilej și servindu-se de el să-i captureze și pe ceilalți împetricinați.

După cum își vor fi amintind cititorii, Leonardo cel bătrân, adică Leonardo Pataca, trăia cu fata cumetrei. Avea de la ea un descendent la a cărui naștere am asistat deja. Deoarece copilul nu era încă botezat, cu toate că trecuse ceva timp, Leonardo Pataca, la stăruințele cumetrei care era tare necăjită de acea întârziere, a decis, în fine, ziua în care trebuia să-l creștineze. După obiceiuri neștrămutate, cu această ocazie se dădea o petrecere, iar după modă, a fost invitat Teotonio. Maiorul aflase și era exact ceea ce aștepta, fiind hotărât să-l prindă. De aceea făcuse soldaților comunicarea de care am vorbit mai sus.

Afurisită soartă avea maiorul care trebuia mereu să strice plăcerile altora. E o nefericire pentru noi, care scriem aceste rânduri, să cădem în monotonia de a repeta aproape aceleași scene cu ușoare variante. Dar fidelitatea cu care descriem epoca despre care pretindem să schițăm o parte din obiceiuri, ne obligă la aceasta.

La ora convenită, maiorul a sosit acasă la Leonardo Pataca. Cum nu exista nici cel mai mic motiv de violențe, fiindcă totul decurgea în cea mai perfectă liniște, maiorul a intrat singur, cu învoirea prealabilă a lui Leonardo Pataca și a asistat la petrecere. Când a sosit, era în scenă exact Teotonio cu iscusințele lui. Deoarece le epuizase deja, avea să recurgă la ultima care era cea a imitațiilor. E necesar să observăm că el știa să facă nu numai strâmbături la cerere, dar se pricepea să imite persoane cunoscute. Tocmai asta îi făcea pe cei din jur să se prăpădească de râs.

Oaspeții erau așezați în jurul lui și Teotonio, în picioare în mijlocul încăperii, privea înspre unul și imita figura unui bătrân. Se întorcea apoi repede spre altul și imita o figură de nătâng râzând prosteste. La urmă a alergat într-un colț, s-a așezat într-o poziție din care să poată fi văzut de toți în același timp și a imitat ultima figură. Toată lumea a izbucnit într-un râs zgomotos, arătând spre maior, deoarece Teotonio avea acum chipul lung și supt al maiorului.

Vidigal și-a mușcat buzele pricepând gluma și, dacă avusese intenții bune față de el, acelea au devenit încă și mai bune cu acea ocazie.

Râsul a continuat multă vreme, iar el nemaiputându-l înfrunta și neavând, cum am dat de înțeles, motive îndreptățite pentru a-l aresta, a găsit mai de cuviință să se retragă și, situându-se pe o poziție mai prielnică, să aștepte ca grupul să se risipească, iar atunci să-l invite pe Teotonio să vină să execute unele imitații în fața grenadierilor la casa de gardă.

Întâlnindu-și grenadierii la o mică depărtare de casă, I s-a adresat lui Leonardo și l-a făcut să înțeleagă că, vrând cu orice preț în acea noapte să-l prindă pe Teotonio, se temea că cei dinăuntru vor avea bănuieli și-l vor face scăpat în vreun fel, de aceea îi trebuia o persoană care să-l vegheze fără să trezească vreo suspiciune. Acea persoană trebuia să fie Leonardo.

— Sunt prost văzut în casa tatălui meu, a replicat el la propunerea maiorului.

— Azi e o zi bună de împăcare...

— Poate că nu vor să mă primească...

— Nașa dumitale se află acolo?...

— Da, dar fata ei, care e o viperă, mă urăște.

— Viperă sau nu, trebuie să te duci. O cere disciplina... Nu vreau ca acel netrebnic să scape nepedepsit!

Grenadierii, care-l cunoșteau pe Teotonio și îi știau îndemânarea, înțeleseseră imediat după spusele maiorului ce se întâmplase și au izbucnit la rândul lor în râs. Leonardo prin acea chemare la disciplină, cu care nu prea era în bune relații din noaptea cu fado-ul, a învins toate dificultățile și repulsia pe care le manifestase în executarea misiunii dată de maior și a pornit spre casa tatălui său.

A ajuns și a bătut. De îndată ce din casă i s-au văzut culorile uniforme și cascheta, a răsunat o exclamație de teamă și, printr-o mișcare rapidă, s-au stins în grabă toate luminările din încăpere.

Leonardo a văzut în asta o primă piedică, dar i-a plăcut frica ce o inspirase. S-a hotărât atunci să le vorbească de afară spre a-i liniști pe fricoși.

— Bine mai e primit un fiu în casa tatălui său! Nu vă mai lipsesc decât măciucile...

Cumătră, care a auzit și recunoscut vocea finului, a început să râdă, exclamând:

— Ia te uită ce păcăleală! E Leonardo. Aduceți luminările, oameni buni! Nu e nicio primejdie. Șeful gărzii este finul meu.

— Derbedeul, a mârâit Leonardo cel bătrân, mereu își face de cap, uitați-vă ce frică a semănat în toată casa!... Prietene Teotonio, coboară, că nu-i nimica rău!

La flacăra primei luminări pe care o aduceau, a fost văzut coborând Teotonio printr-o ușă din mansarda încăperii unde se ascunsese.

Cum a pus piciorul pe podea, a făcut îndată o strâmbătură de teamă, într-atâta de expresivă, încât s-a produs o nemaipomenită explozie de ilaritate. Oamenii au început să se ivească din diverse colțuri ale casei și, fiind de față Leonardo, petrecerea a reînceput.

Unele persoane nu mai sfârșeau mirându-se și temându-se de prezența lui Leonardo în acea ocazie și în acel costum, imediat după ieșirea maiorului. Totuși, cumătră i-a liniștit pe toți, spunând că, deoarece el obținuse permisie de la regiment, nefiind de serviciu în acea zi, venise să ia parte la botezul surorii sale.

— E pe jumătate nebun, le repeta ea tuturor, dar. e foarte iubitor și nu-și uită niciodată familia.

Leonardo a confirmat asigurările cumetrei și a luat parte la distracție, odată ce, contrar așteptărilor sale, toți l-au primit bine acasă. Pe măsură ce se încălzea la plăcerea /ado-ului și a melodiilor populare, Leonardo a început să aibă remușcări pentru rolul de Iudă pe care-l juca acolo. Când se uita la Teotonio, care de când intrase îl făcuse să râdă cu atâta poftă, îl înjunghia inima amintindu-și că el însuși trebuia să-l predea maiorului. Nu de puține ori i-a fulgerat prin cap să-l facă scăpat, avertizându-l,

totuși, disciplina, Vidigal îl făceau să șovăie. În vreme ce era asaltat de aceste gânduri, îl privea stăruitor pe Teotonio. Acesta, care nu era deloc prost, a bănuț. Nu știm prin ce instinct a citit gândurile lui Leonardo și a devenit atent.

Leonardo și-a luat respectiva hotărâre. „Acum, adio disciplină”, și-a zis el. „Trebuie să-l fac scăpat, orice-ar fi”. Și, din locul unde se afla, a adăugat cu glas tare:

— Ah! Domnule Teotonio, vrei să știi ceva? Dacă pui piciorul dincolo de poartă, maiorul te înhață, deoarece în acest scop te pândeste și de aceea m-a trimis pe mine aici...

— Diavolul! au exclamat toți.

— Dar să nu-ți fie teamă. Totul se va aranja!

— Vezi să nu te compromiți, băiete, a șoptit cumătră la urechea lui Leonardo. Știi că maiorul nu glumește și de aici ți se poate trage ponosul.

— Mi-e milă da el...

Atunci, cei doi, Leonardo și Teotonio, s-au alăturat și împreună și-au pregătit planul în așa fel ca unul să scape maiorului, iar celălalt să nu se compromită.

Era noaptea târziu când amândoi hotărâseră să pornească în același timp cu mai mulți invitați și, Leonardo, plecând înaintea lor, a alergat să-l întâlnească pe maior.

— Aici e lighioana! Vine-ncoace, domnule maior!

— Înconjurați, înconjurați! a spus maiorul.

Și fiecare soldat s-a dus în direcția lui. Maiorul s-a așezat la poarta unui coridor să pândestească. De maior s-a apropiat apoi o siluetă fluierând liniștit refrenul unei *modinhe*. Când s-a aflat la mică distanță, maiorul a făcut un salt și l-a prins.

S-a auzit un „Au” slab, însoțit de un:

— Dați-mi drumul! Ce-i asta?

Maiorul s-a uitat cu atenție, nerecunoscând vocea lui Teotonio, și a văzut că prinsese un biet cocoșat, schilodit jăe deasupra de piciorul drept și de brațul stâng.

— Mergi acum în iad, a spus maiorul, șterge-o de

aici! Nici nu știu ce caută la ora asta pe străzi astfel de mutre.

Schilodul a scăpat în mare grabă, dar fără teamă, și a continuat să-și fluiera refrenul.

După care s-a lăsat o adâncă tăcere, maiorul n-a mai observat trecând decât invitații de la chef, dar pe Teotonio nu l-a văzut. Atunci s-a înfuriat și, adunându-i pe grenadieri, i-a spus lui Leonardo:

— El n-a ieșit...

— Ba a ieșit, a replicat acesta, era chiar cel cu haina albă și pălărie de pai. L-am văzut eu cum o lua spre ușa unde erați dumneavoastră, domnule maior.

— Cu haină albă și pălărie de pai? a întrebat maiorul.

— Da, domnule, și cu pantalon negru. Nu l-am reținut pentru că am văzut că nu putea să vă scape.

— Ah! Ticălosul, ticălosul, a mârâit. Niciodată n-am pățit așa ceva... Era cocoșatul, schilodul...

— El știe bine să facă pe cocoșatul și pe schilodul, a spus unul din grenadieri.

Într-adevăr era Teotonio schilodul pe care îl oprise maiorul. Leonardo râdea pe furiș de înșelăciunea pe care o îndurase Vidigal. Dar n-a întârziat să i se amărască plăcerea, maiorul aflând că toată înscenarea fusese pusă la cale de Leonardo.

Capitolul XXI

Descoperirea

E foarte veche zicala că mai rău decât un dușman este un prieten prost. Unul din invitații lui Leonardo Pataca se pretindea bun prieten cu Teotonio și, după râvna manifestată de Leonardo ca să-l scape din ghearele maioului, afirmase imediat că vrea să împartă prietenia cu el, ca niciunul din cei doi să nu fie păgubit. Câteva clipe mai târziu după această afirmație a și dat prima dovadă că era dispus să-și țină făgăduiala.

Pe când se desfășurau scenele ce tocmai am descris, se crăpa de ziuă. Maiorul și oamenii săi se retrăgeau. Se mai găseau încă în imediată apropiere a locului unde se făcuse tentativa de capturare a lui Teotonio, când

împricinatul pl ieten care fusese printre ultimii să se retragă, întâlnind patrula și văzând că Teotonio nu se găsea printre ei, a conchis că planul reușise bine și că maiorul rămăsese de data asta cu buza umflată. A avut în consecință un acces de bucurie. Și, uitând de prezența maiorului, s-a repezit la Leonardo, l-a îmbrățișat exclamând într-o pornire imprudentă:

— Bravo! O dată și bine face omul în viață una ca asta! *El* trebuie să-ți rămână obligat pentru totdeauna și eu cu *el*, pentru că sunt prietenul lui și al tău în egală măsură.

Leonardo a încremenit în fața unei astfel de imprudențe. Maiorul, care mergea cu capul plecat gândind la escrocheria îndurată, s-a întors brusc. Vorba *el* rostită de nemaipomenitul amic a aprins lumina ochilor săi. Leonardo a ieșit din toropeala în care se găsea, când a auzit vocea maiorului:

— Consideră-te arestat!

La această frază Leonardo a adunat din străfundurile sufletului toată ura și ranchiuna și a aruncat o privire înspre imprudentul care îl provocase și care încă îi strângea mâna fără milă și nu părea dispus să-i dea drumul atât de curând.

Să-l lăsăm acum pe Leonardo, victimă a devotamentului său, să meargă la regiment și să trecem la alte lucruri. E mult de când n-am mai vorbit despre Doña Maria și familia ei. Să afle cititorii că, trecută luna de miere, José Manuel al nostru și-a dat cum se spune în petec. El se mutase cu soția sa Luisinha din casa Doñei Maria și din cauza aceluia du-te dotă, vino dotă, moștenire de aici, moștenire de acolo, Doña Maria îi propusese o acțiune atât de complicată, încât era de bănuیت că nu i-ar fi ajuns spre a-i vedea sfârșitul, câte zile îi mai rămâneau de trăit bieteii bătrâne.

José Manuel se transformase față de Luisinha într-un adevărat soț-dragon, dintre cei care erau un supliciu neîntrerupt pentru femei. După ce se mutase din casa Doñei Maria, niciodată Luisinha nu mai respirase aerul străzii decât doar pe furiș, prin crăpăturile jaluzelelor.

Unde erau acele plimbări și acele conversații familiare la poartă în nopțile cu lună, acele duminici cu misa la Catedrală, alături de mătușa ei cu grupul de creole în spate, vizitele pe care le primeau și Leonardo, de care îi era dor, și tot ce nu prețuise mult la vremea respectivă, și care acum i se păreau atât de frumoase și agreabile. Căsătorindu-se cu José Manuel, ca să facă pe voia Doñei Maria, se purta cu soțul ei numai cu indiferență, care e poate dintre toate cea mai rea ură.

Căci viața Luisinhei după căsătorie reprezenta fidel viața majorității tinerelor care se căsătoreau atunci; iată de ce Vidinhiile pe vremea aceea nu erau rare.

Fiind Doña Maria puțin supărată pe cumătră, din cauza acelei intrigi ce precedase căsătoria lui José Manuel cu nepoata ei, acum când o rupsesse cu el, se cuvenea să reia legătura de prietenie care slăbise în ultimul timp.

Într-o zi s-au întâlnit amândouă la misă și au reînceput să vorbească. Nefericirile lui Leonardo, care constituiseră subiectul discuției, o înduioșaseră pe Doña Maria care, la rândul ei, i-a relatat cumetrei tot ce i se întâmpla sărmanei Luisinha.

— Ah, doamnă, spunea cumătră referindu-se la José Manuel, parcă mă râcăia aici pe undeva când îl vedeam pe acel blestemat. Am aversiune față de omul ticălos. Are s-o bage pe biata fată în mormânt. Nenorocita, bine crescută și rău ursită.

— Nicicând n-am gândit doamnă, nicicând n-am gândit că s-ar putea întâmpla astfel... Dar și el ce șmecher! Ce vorbe dulci! Și ce mai sfințenie! Acum, doamnă, eu sunt cea în stare să cred în povestea fetei furate la Oratoriul de Piatră, e destul de rău să poată face asta... Dar am să mă răzbun! Judecătorii mă vor ajuta! Sper asta de la Dumnezeu.

Din conversația de acum și din cele ce au urmat, s-a plămădit împăcarea celor două.

Când unele prietenii se rup, suferind chiar și o ușoară zguduire, este greu să se mai reia totul ca înainte. Cu alte prietenii, totuși, se întâmplă invers. Neînțelegerile

folosesc deoarece e mai ușoară restabilirea păcii și se pare că după aceasta devin și mai strânse. Prietenia care exista între Doña Maria și cumătră aparținea acestui din urmă gen. În consecință, după întâlnirea de la misă, nu numai că relațiile între cele două au revenit la ce fuseseră la început, dar au devenit mai solide ca niciodată. De aici încolo n-a mai existat un singur secret între ele pe care să nu și-l fi împărtășit reciproc și făcuseră un pact să se ajute una pe alta spre a găsi remediu, una nefericirilor nepoatei, cealaltă drăcoveniilor finului.

Leonardo, cum am spus, era închis, ceea ce o revoltase pe nașă, care imediat și-a amintit de generosul motiv care-l privase de libertate. Primul pas, așadar, ce-l avuseseră de făcut Doña Maria și cumătră, în virtutea pactului lor, a fost să încerce să-l scape pe Leonardo de închisoare.

Capitolul XXII

Angajamente

Cumătră a fost prima care a acționat, mergând acasă la maior și intervenind pentru Leonardo. Însă maiorul s-a arătat neînduplecat: cazul era grav și nu era la prima abatere. Disciplina nu putea fi încălcată mai mult de o dată. Pedeapsa trebuia să fie ispășită. Cumătră, care fusese plină, de speranțe, a aflat de la maior ceea ce ignora și nici măcar nu bănuia. Leonardo nu numai că avea să stea închis mai multă vreme, dar avea să fie și bătut cu vergeaua... Sărmana femeie, după declarația maiorului, a căzut în genunchi, a plâns, s-a văicărit, toate însă în zadar. A plecat disperată și, cu mantila fluturând, a alergat, a zburat acasă la Doña Maria. Văzând-o intrând în aceea stare, Doña Maria s-a ridicat de pe scaunul ei și a dat deoparte perna cu dantelă.

— Ce s-a întâmplat? vorbiți!...

— Ce soartă rea are băiatul ăsta! Să vezi ce mi se întâmplă fiindcă am făcut un bine!... Eu care sufăr și-mi pare rău ca și cum ar fi copilul meu...

În clipa aceea hohotele au înăbușit-o.

— Vorbiți, doamnă! Sunt atât de neliniștită!

— O să ia... o să ia bătaie cu vergeaua... el... Leonardo...

— Dumnezeu, bietul băiat, peste ce a dat... E ursita, nenorocitul! Băiatul ăsta nu s-a născut într-o zi bună, nu, cumătră. Asta sunt în stare să jur pe mântuirea sufletului meu... Dar n-ați vorbit cu maiorul? El ce v-a spus?

— E dur ca o piatră. Nimic nu l-a mișcat. I-am cerut în genunchi dar totu-i zadarnic.

— Bine, nu vă neliniștiți, cumătră. Mai există un mijloc cu care, gândesc eu, nu vom da greș. Să mergem la *ea*, căci ăsta e drumul sigur. Ea e în foarte bune relații cu, mine, are să se roage pentru tânăr.

— Nu mi-am adus aminte de asta, frământarea în care mă găsesc m-a făcut să uit. Dacă nici cu *ea* nu se vor aranja lucrurile... totul e pierdut!

Cititorii sunt curioși să afle cine este *ea* și au dreptate. Îi vom satisface. Maiorul era un păcătos și în tinerețe a fost dintre aceia despre care se spune că nu sunt ușă de biserică. Îi mai rămânea *ceva* care-i amintea uneori de trecut. Acel *ceva* era Maria Regalada care locuia la Prainha. Maria Regalada fusese la timpul ei o mândrețe de fată, cum se spune în limbaj comun, avea un temperament vesel peste măsură, trăia într-o neîntreruptă voioșie, râdea din orișice și, de fiecare dată când o făcea, era cu multă plăcere. De aici i se trăgea și porecla Regalada, alăturată numelui ei.

Poreclele erau în timpul acestei povestiri un lucru foarte obișnuit. Să nu se mire cititorii dacă multe din personajele din povestea noastră au acest appendice la nume.

Toată lumea spune, iar poeții chiar jură, că adevărata dragoste e prima. Am ajuns prin investigații proprii la concluzia că adevărata dragoste, ori sunt toate, ori e una singură, și în acest caz nu este prima, ci ultima. Și ultima este cea adevărată, deoarece e unica ce nu se mai schimbă. Cititoarele care nu-s de acord cu mine să mă convingă de contrariul, numai dacă sunt în stare.

Am afirmat acestea, doar pentru a vă spune că Maria

Regalada îl iubea cu adevărat pe maiorul Vidigal, iar el avea aceleași sentimente pentru ea. Se întâmpla însă ca Doña Maria să fie prietenă apropiată cu Maria Regalada-lată de ce, vorbind despre ea, Doña Maria și cumătră se arătaseră atât de pline de nădejdi cu privire la soarta lui Leonardo.

Pe atunci (și se zice că este și o meteahnă a timpului nostru) angajamentele, cumetria erau un adevărat resort al mișcării sociale.

— Du-te și spune să pregătească lectica, a poruncit. Doña Maria uneia din sclavele sale.

— Să mergem, doamnă, să mergem. Că astea sunt păcatele mele vechi.

Doña Maria s-a aranjat și s-a urcat în lectică, iar cumătră și-a luat mantila și au plecat împreună la Prainha.

Maria Regalada le-a primit râzând din toată inima.

— Ce minune a Sfintei Engrăcia! Ce noroc! Ce bucurie! Dar ce vânt v-a adus pe aici? Este un adevărat eveniment!

— Da, a răspuns Doña Maria, însă un trist eveniment.

Cu cele convenite după obicei, cumătră a fost prezentată, deoarece Maria Regalada n-o cunoștea. Mai întâi Doña Maria, pe urmă cumătră, au povestit, fiecare în felul ei, istoria lui Leonardo în amănunțime și, după numeroase ocolișuri, care puseseră la grea încercare răbdarea celei ce asculta și mai că o făcuseră să moară de curiozitate, au ajuns în final la punctul important, motivul ce le adusesese acolo. Doreau nimic mai puțin decât eliberarea și iertarea lui Leonardo și se bazau ca să obțină asemenea lucru pe influența Mariei Regalada asupra maiorului.

— Eh, a zis ea luând un aer modest, eu nu vă pot fi de folos... Asta era altă dată... acum... maiorul... lucrurile s-au schimbat, Doña Maria, după ce el a intrat în poliție... cine știe cum mai merg treburile azi. Dar, în fine, Doña Maria, nu pot spune nu, așa mi-e inima cum a fost întotdeauna... multă lume a profitat la momentul potrivit. Am să fac tot ce o să pot. Am să-i vorbesc, s-ar putea ca el să vrea să mă

asculte.

— Trebuie să vă asculte, trebuie, a răspuns cumătră. Nu a îmbătrânit chiar atât incit să fi uitat de acele timpuri.

— Vom vedea, vom vedea, doamnă, doar știți cum sunt bărbații?!...

— Mie îmi spuneți... dacă știu!... a replicat ea prompt.

— Însă, a intervenit Doña Maria, lucrul cere toată graba!

— Nu-i o noutate. Trebuie să ajungem la vreme cu ajutorul lui Dumnezeu. Pentru mai mare siguranță, să mergem toate trei acasă la maior și fiecare în parte vom face totul ca să-l vedem liber pe băiat.

Maria Regalada s-a îmbrăcat repede, și-a luat mantila și, alături de lectica în care mergea Doña Maria, au plecat spre casa maiorului.

Capitolul XXIII

Misiunea

Așadar au pornit prietenele acasă la maior, care locuia atunci în strada Misericordia, una din cele mai vechi străzi din oraș. Maiorul le-a primit în halat de câț și papuci, nebănuind la început câte carate avea vizita. Însă imediat ce a recunoscut terțetul, a alergat grăbit în camera vecină și a îmbrăcat cât a putut mai repede uniforma. Dar, cum timpul presa și era o necuviință să lase doamnele singure, nu și-a completat ținuta, ci s-a reîntors în sală cu vestonul, trăgându-și pantalonii, în papuci și cu o eșarfă de Alcobața pe umăr, după obiceiul său. Cumătră, văzându-L așa, cu toată tristețea ei, abia și-a stăpânit un zâmbet ce-i înflorea pe buze. Saluturile de rigoare au trecut fără alte incidente. În încurcătura în care intrase maiorul, cumătră a întrezărit numaidecât, un bun augur pentru rezultatul treburilor sale. Se mai adăuga în favoarea ei că maiorul păstra la vârsta lui dulci aduceri aminte din tinerețe. Când se vedea înconjurat de femei, dacă nu se găsea într-un loc public și în circumstanțe în care disciplina ar fi putut să fie lezată, devenea languros, așa cum s-ar fi întâmplat numai bătrânului Leonardo. Și

atunci, dacă ele îl măguleau, dacă îi aduceau un elogiu, dacă îi adresau o duioșie oricât de artificială ar fi fost, smulgeau de la el tot ce doreau. El însuși în mod spontan se oferea pentru orice i se cerea și mai rămânea încă pe deasupra foarte recunoscător. Totuși, întrucât cumătră cunoștea reacția lui, nu era prea liniștită. A fost o clipă de zăpăceală până să se decidă cine va fi purtătorul de cuvânt al misiunii. Maiorul și-a dat seama și a avut o străfulgerare de orgoliu, văzând astfel trei femei tulburate și emoționate în fața importante sale persoane. A făcut o mișcare ca pentru a le încuraja, târșâindu-și fără să vrea papucii.

— Oh! În papuci și în veston nu-i tocmai rău... Nobile doamne, ce vreți, ca bătrânii. Pe vremea mea, nu făceam eu așa ceva...

Să spună Maria, a intervenit repede cumătră, referindu-se la Maria Regalada.

— E adevărat, domnule maior, ați spus acele vremuri bune.

— Și Dumnezeu să ierte pe cine le duce dorul, i-a tăiat-o maiorul râzând aspru cu o senzualitate îmbătrânită...

— Da, da, a întors-o Maria Regalada. Dar să lăsăm aceste lucruri pentru mai târziu.

— Ai, oameni buni, a intervenit Doña Maria, care până atunci rămăsese tăcută, obosită poate de numărul prodigios de reverențe pe care le făcuse întrând. Lăsați pe fiecare să-și amintească de vremea lui, e consolator. Mie-mi place când găsesc...

— Sunteți ca mine, a răspuns maiorul, punând degetul în ce mă privește pe răni foarte vechi...

— Pentru a-mi aminti de aceste răni foarte vechi, l-a întrerupt Maria Regalada, am venit aici cu aceste nobile doamne pe care, domnule maior, le cunoașteți foarte bine. Și dacă n-ar fi fost dumnealor eu n-aș fi venit. Dar problema de rezolvat e serioasă...

Cumătră a găsit ocazia binevenită și a dat din cap în semn de aprobare.

— Ia să vedem, ce-i cu problemele serioase, a

răspuns maiorul ghicind din prezența cumetrei cam dincotro bătea vântul, și pentru care a făcut un gest vag din cap, ori ca să se arate complezent ori fiindcă realmente n-ar fi dorit, să dea speranțe mari.

Interlocutoarea a urmat:

— Grenadierul dumneavoastră Leonardo este un băiat bun.

Maiorul a ridicat sprâncenele și, încruntându-se apoi, a țuguia buzele, ca și cum nu ar fi fost de acord în totul cu cele spuse...

— Nu-mi mai începeți povestea, domnule maior. Deoarece este, da, un foarte bun băiat și nu există niciun motiv ca el să fie pedepsit și încă din pricina unui lucru pe care nu l-a făcut... Nu e un motiv ca să fie bătut cu vergeaua un tânăr care nu-i nici pe departe fără căpătâi. Fiindcă, domnule maior, știți bine că nașul când a murit, i-a lăsat câte ceva, și el pentru aceasta trebuie să fie eliberat de blestemata de uniformă, pe care a avut dintotdeauna pică.

— Știu tot, știu tot, a oprit-o maiorul.

— Încă nu, domnule maior, a observat cumătră, încă nu știți ce e mai important! Știți doar bine că un fiu în casa tatălui său, când încă nu era soldat...

— Dar un fiu când e soldat, a obiectat maiorul cu toată gravitatea militărească...

— Însă pentru aceasta nu e mai puțin fiu, a reluat Doña Mana.

— Știu, știu, dar legea?

— Eh, legea... Ce e, mă rog, legea, dacă sunteți bun, domnule maior?...

Maiorul a zâmbit cu o candidă modestie. Discuția în acest fel a prins viață, dar maiorul nici c-a vrut să cedeze, ba dimpotrivă, părea mai neîndurător ca niciodată. A ajuns chiar să se ridice în picioare și să vorbească exaltat împotriva nelegiuirilor lui Leonardo și pentru necesitatea unei pedepsiri severe. Vidigal îmbrăcat în frumoasa uniformă, după cum am arătat, stând în picioare, ținea o predică despre disciplină dinaintea celor trei auditoare,

atât de convinse încât rezistau celor mai puternice argumente.

Totuși, cele trei încă nu-și epuizaseră, împotriva lui, ultimul argument.

Când maiorul era în culmea entuziasmului, toate trei într-un glas, s-au așternut pe plâns... ca și cum ar fi fost vorbite. Maiorul s-a oprit... le-a privit o clipă. Chipul său s-a înduioșat, în mod vizibil, s-a încrețit, iar la sfârșit a izbucnit și el în plâns de emoție. Cum au observat cele trei acest triumf, au sărit asupra inamicului și atunci s-a dezlănțuit un plânset în stare să miște și. pietrele.

Maiorul de la emoție a trecut la buimăceală și cum parcă rămăsese rușinat de lacrămile ce-i curgeau pe obraji, le-a șters și a căutat să reia vechea gravitate.

— Exclus, a zis degajându-se de terțet, plimbându-se cu pași întinși prin încăpere. Exclus! Ce veți spune despre mine dacă m-ați văzut aici plângând ca un copil. Eu maiorul, eu, Vidigal, să plâng între trei femei!... Nobile doamne, cazul e grav și nu-i văd ieșire. Exemplul, disciplina, legile militare... Exclus, nu se poate...

Și le-a întors doamnelor spetele, făcând papucii să răsunе puternic pe parchet.

Maria Regalada a spus în șoaptă celor două, pe ale căror figuri nu mai lucea nicio rază de nădejde:

— Încă nu-i totul pierdut...

Și adresându-i-se maiorului, a adăugat:

— Bine, domnule maior, apa care a trecut nu se mai întoarce l-ai moară...

— Ce apă care trece, nobilă doamnă! Vedeți bine că situația e gravă...

— Fie orice-ar fi, regret că mi-am pierdut pașii zadarnic și n-am servit pe cine doream. E adevărat că n-am promis nimic... Dar în ultimă instanță vreau să vă spun ceva însă între patru ochi...

— Sunt gata!

Cine ar fi fost puțin perspicace și-ar fi dat seama că maiorul era de mult gata să cedeze, dar dorea totuși să se lase rugat.

Maria Regalada l-a condus pe maior într-un colț al încăperii și i-a spus la ureche câteva cuvinte. Maiorului i s-a înseninat fața, a fremătat tot, și-a scărpinat creștetul capului, s-a mutat de pe un picior pe altul, și-a mușcat buzele.

— Asta-i acum! a zis el încet interlocutoarei sale. Așadar despre asta e vorba? În fine...

— Vă mulțumim că s-a terminat cu bine, a răspuns Maria Regalada cu voce tare.

— Da?! exclamaseră cele două zâmbind cu nădejde.

— Știam eu că domnul maior are inimă bună...

— Eu nu m-am îndoit nicicând, în ciuda tuturor... dar acuma, ce-a fost a trecut. Cazul era grav, cum zicea dumnealui și a fost o favoare!...

— Ce spuneți, Doña Maria? Cui a fost mărinimos îi rămâne întotdeauna măreția...

— Măreția! Asta nu mai e de mine...

Maiorul a întrerupt explozia de gratitudine care amenința să nu se termine curând.

— O să fiți mulțumite de mine... nu vă spun pentru ce, dar dumneavoastră o să vedeți...

— E grandios... C să vedem ce o mai fi...

— Știu, e...

— O să fie prin forța lucrurilor...

— Aproape că ghicesc.

— Știți ceva? le-a oprit maiorul. Băiatul e liber cu o condiție, a adăugat adresându-se Mariei Regalada, ce-i spus e bun spus...

— Niciodată nu mi-am călcat cuvântul, a replicat ea.

Și s-au retras toate trei mulțumite și maiorul a plecat și el ca să-și țină promisiunea.

Capitolul XXIV

Moartea e judecător

Doña Maria s-a îndreptat către casă în litiera sa. La sosire a găsit mare zvon de glasuri și agitație și a încercat imediat să afle cauza. Un sclav al nepoatei sale o aștepta cu o scrisoare. Doña Maria cum a citit-o, nu vom afirma că s-a întristat, dar s-a arătat tulburată.

— Nu intra cu litiera. Așteaptă-mă aici că mă întorc într-o clipă.

Și s-a reinstalat în litieră și a cerut să fie condusă la nepoata ei.

Iată ce se întâmplase. José Manuel se întorsese acasă adus pe brațe, cuprins fiind pe stradă de un puternic atac de apoplexie, când se înapoia de la biroul de notariat unde avusese o violentă dispută cu reprezentantul Doñei Maria, din cauza unui proces amânat. Luisinha, nenorocita, văzându-se în mare necaz și fără să știe ce face, expediase de îndată un mesager la mătușa ei.

Doña Maria, cum a sosit a și trimis după doctor care, examinând bolnavul, a declarat că era un caz pierdut. I s-au pus totuși niște cataplasme, fără niciun rezultat.

— Ești văduvă, fetițo, a zis Doña Maria, întristată de spusele doctorului.

Luisinha s-a așternut pe plâns, dar așa cum ar fi plâns pentru orice om, în viață, deoarece avea inimă bună. Dintre vecinii prezenți, cineva a spus în șoaptă altcuiva, văzând felul cum plângea Luisinha:

— Astea nu-s lacrimi de văduvă...

Și nici nu erau, am și spus. Iar lumea face dintr-un astfel de caz, cel mai adesea, o crimă. Dar antecedentele? Fusesse oare José Manuel soț în inima Luisinhei? Nu fusesse niciodată, decât cel mult în fața conveniențelor, iar pentru conveniențe, lacrimile acelea erau de-ajuns. Nici medicul, nici Doña Maria nu se înșelaseră. În acea noapte José Manuel s-a stins din viață.

A doua zi s-au făcut preparativele de înmormântare. Cumătră, fiind înștiințată, a apărut mâhnită să-și ofere serviciile și să consoleze.

La groapă l-au dus prietenii. Sclavii casei au făcut o tevatură îngrozitoare. Vecinii s-au instalat la ferestre și le-au analizat pe toate, de la belciugele și galoanele sicriului până la numărul și calitatea participanților. Și asupra fiecăruia din aceste puncte se iviseră trei sau patru opinii diferite.

Pe atunci încă nu erau în uz discursurile funebre, nici

hecroloagele astăzi atât de *en vogue*, așa că de ele am scăpat. José Manuel dormea în pace pe ultimul său pat.

După cum i se promisese cumetrei, cineva a sosit aproape pe înnoptate. Era Leonardo. Când a intrat, Doña Maria nu și-a putut stăpâni un strigăt de surpriză.

Venise în uniformă de sergent din compania de grenadieri.

— Cum? Ca să vezi, maiorul!

— E adevărat, nobilă doamnă, a răspuns Leonardo, lui îi datorez totul.

Dar prezența lui a fost pentru un moment un obiect de spaimă generală. S-ar fi mulțumit cu toții numai cu simpla eliberare a lui Leonardo, dar când l-au văzut ridicat la gradul de sergent, ceea ce în armată nu-i puțin lucru, au rămas cu toții muți de uimire.

Leonardo a început să caute din ochi pe cineva pe care dorea să vadă și a zărit-o în sfârșit pe Luisinha. Ei nu se văzuseră de multă vreme, dar nu putuseră să-și ascundă emoția care a fost cu atât mai mare, cu cât fiecare din ei rămăsese surprins de celălalt. Luisinha l-a găsit pe Leonardo frumos, cu mustați și favoriți, și elegant cât poate fi un soldat de grenadieri cu uniformă de sergent. Leonardo a găsit-o pe Luisinha ca trasă prin inel, chiar grațioasă, cu ochi și părul negru, fără stânjeneala de cândva. În afară de asta, ochii ei înroșiți de lacrimi, figura palidă aveau cu acest prilej o frumusețe melancolică, ce de regulă nu trebuia să rețină atenția unui sergent de grenadieri, dar care l-au înduioșat pe Leonardo, el nefiind, orice s-ar spune, un sergent de cinci. Astfel că în timpul scenei mute ce a urmat, când cei doi s-au uitat unul la altul, trecuseră în fugă prin cugetul lui Leonardo, evenimentele vieții sale de odinioară, și mergând din fapt în fapt, a ajuns la acea ridicolă, dar ingenuă, declarație de dragoste făcută Luisinhei. I s-a părut că atunci își alesese nepotrivit momentul, iar că acum ar fi fost mai nimerit.

Cumătră, care era extrem de atentă la tot ce se întâmpla, parcă ar fi ghicit în sufletul finului acele gânduri și a schițat un gest aproape imperceptibil de bucurie. În

mintea îi încolțise o idee luminoasă. A început atunci să refacă un plan la a cărui realizare de îndelungată vreme se căznea și a cărei probabilitate de reușită îi reapăruse în prezența celor doi tineri.

Prima emoție odată consumată, Luisinha s-a ridicat și a făcut lui Leonardo o reverență timidă. El i-a răspuns cu ceva între un salut civil și o stăpânire de sine militară.

Cumătră a căutat să o întrețină pe Doña Maria, spre a-i lăsa pe cei doi să se abandoneze bucuriei.

— Ia spuneți-mi, s-a adresat ea Doñei Maria, e vorba despre procesul cu defunctul?

— De data asta, moartea a fost judecător. El n-are moștenitori. Era singur pe lume... Nu mi-am atins ținta, e-adevărat, și nu pot pretinde că am învins, dar nici n-am pierdut. Acum vreau să-i las fetei totul, însă n-aș dori să mi se ia lucrurile decât din propria și libera mea voință.

— Ei bine. Ce-a fost s-a dus. Așa e Dumnezeu! Scrie drept cu rânduri strâmbe.

Tinerii, după o vreme de tăcere, cum plecaseră toți oaspeții, puțin câte puțin, din vorbă în vorbă, au legat un dialog și, după un interval de timp, vorbeau cu sârg precum cumătră cu Doña Maria, cu diferența că cele două doamne vorbeau în gura mare, fără nicio sfială, pe când tinerii pe șoptite și rezervați. Nu există ceva care să se restabilească mai degrabă decât o intimitate care a fost întreruptă, dar în care e interesată inima. Astfel nu este de mirare că Luisinha și Leonardo s-au înțeles imediat.

Și vreți să aflați o ciudățenie ce se repetă uneori" Odată ajunsă la anii tinereții, devenind matură, niciodată Luisinha nu avusese clipe de adevărată bucurie ca cele din ziua în care de-abia fusese scos sicriul cu rămășițele pământești ale aceluia care ar fi trebuit să o facă fericită.

Leonardo, la rândul său, niciodată, în mijlocul atâtor vicisitudini ale vieții sale extravagante, nu trăise momente care să fi zburat atât de repede ca cele în care își vedea prima iubire apăsată de greutatea nefericirii într-o zi de jale...

Căci se pare că aceste împrejurări în sine reînviaseră

trecutul. Cumătră urmărea de pe scaunul ei toată scena, deși avea aerul să dea toată atenția Doñei Maria, în schimb nu pierdea o singură mișcare a tinerilor.

În fine, a sosit ora la care trebuia să se retragă, nu cumătră, care oferise văduvei compania ei, ci Leonardo pe care-l aștepta maiorul, deoarece era zi de serviciu, și el abia obținuse permisiunea de a-și îndeplini o dublă datorie. Aceea de a prezenta condoleanțe Doñei Maria și de a-i mulțumi pentru interesul ce i-l purtase ajungând ca prin intermedini Mariei Regalada, nu numai să obțină iertarea de pedeapsa ce-i era hărăzită, dar și gradul de sergent, pe care foarte repede îl căpătase.

Luisinha, la despărțire, întinsese spontan mâna lui Leonardo, care i-o strânsese cu putere. În acea vreme asta era suficient ca să dea de vorbit lumii întregi.

Capitolul XX V

Sfârșit fericit

Gumătra a petrecut alături de văduvă și de mătușa ei aproape toată perioada doliului și le-a însoțit la slujba de a șaptea zi. Leonardo a apărut de asemeni cu acel prilej și a condus familia acasă, odată săvârșit serviciul religios.

Acea strângere de mână din ziua înmormântării soțului său, dată de Luisinha lui Leonardo, nu scăpase Doñei Maria, după cum nu-i scăpaseră nici alte multe fapte următoare acesteia.

De multe ori, când buna bătrână se așeza la rugăciune pe banca sa în biserică, i-a venit ideea să o recăsătorească pe proaspăta văduvioară, care alt fel risca să rămână într-o lume unde soți ca José Manuel nu-și fac apariția cu greu, mai ales la una înstărită.

Cumătră făcea aproape exact aceleași calcule în ce o privea și se lovea de aceeași unică dificultate în calea realizării planurilor sale.

Luisinha și Leonardo s-au reîntors între timp la vechea lor dragoste. Și cine vrea să vadă un lucru înaintând cu pași repezi, să privească la dragostea de văduvă.

Cu prima ocazie, Leonardo a dorit să-i facă o nouă

declarație, dar Luisinha a preferat declarația veche de atât amar de ani.

Fără să fie văzuți, cei doi se vedeau de multe ori și se gândeau la viața lor. Din nefericire, ei se loveau de același inconvenient. Un sergent nu se putea căsători. Există cu toate acestea un mijloc foarte simplu de a remedia totul. Însă, cei doi iubindu-se sincer le repugna ideea unei uniuni nelegitime.

Dragostea îi inspira bine.

Această soluție de mijloc, de care vorbim, era pe atunci foarte la modă și cu siguranță e una din cauzele care au produs trista stare morală a societății noastre.

Cu toate astea, Leonardo a găsit într-o zi salvarea și a venit să-i comunice Luisinhei procedeul ce avea să le remedieze pe toate. El putea, soldat fiind, să se căsătorească, demisionând din trupa de linie și transferându-se în același post în poliție.

Dificultatea consta însă în a putea părăsi serviciul militar și în a-și face transferul, dar Luisinha s-a însărcinat să învingă acest neajuns.

Într-o zi, pe când mătușa ei se ruga în micu-i altar, a venit la ea Luisinha și i-a făcut cunoscut, plină de încredere și punând lucrurile la punct de la începuturi despre ce era vorba:

— Ca să nu-ți ies din voință, te-am ascultat și m-am căsătorit și n-am fost fericită. Acum vreau să văd dacă nimeresc mai bine procedând după capul meu.

Pe scurt, a văzut că precauțiile ei erau inutile, deoarece Doña Maria a mărturisit că de multă vreme rumega același plan și așa s-au aliat amândouă.

Bunătatea maiorului le inspira mare încredere și de aceea le-a venit în minte să i se adreseze iar.

Se întâlniseră cu Maria Regalada care chiar de cu seară le dăduse de știre că se mutase de la Prainha și le prezenta noua sa locuință.

Cumătră, încunoștințată de toate, a făcut parte din grup.

Când au intrat în casa Mariei Regalada prima

persoană care le-a întâmpinat a fost maiorul Vidigal, ba mai mult, maiorul Vidigal în haine de casă, în halat și papuci.

— Ah! a exclamat cumătră cu ton malițios pe când apărea Maria Regalada. După câte văd pe la dumneavoastră totul merge strună...

— Nu vă amintiți, a răspuns Maria Regalada, de acel secret cu care am obținut iertarea băiatului? Asta era!...

Maria Regalada rezistase multă vreme dorinței arzătoare a maiorului, care voia ca ea să locuiască definitiv lângă el! Să nu atribuim această rezistență doar capriciului, ca să nu judecăm strâmb pe nimeni. Fapt e că maiorul își dăduse toată silința și avusese motivele sale.

Taina pe care o șoptise Maria Regalada la urechea maiorului în ziua când fusese însoțită de Doña Maria și de cumătră, spre a cere eliberarea lui Leonardo, a fost promisiunea că dacă i se va împlini dorința, la rândul ei va face pe gustul maiorului.

Așa se explică bunăvoința acestuia față de Leonardo, căruia ajunsese nu numai să i se ierte toate greșelile, dar să și înainteze atât de repede la gradul susmenționat. Așa se explică și prezența maiorului în locuința Mariei Regalada.

După asta s-au sfătuit cu toții și maiorul a găsit de data asta cererea și scopul avut în vedere îndreptățite. Cu influența lui, totul s-a obținut și, într-o săptămână, i-a înmănat lui Leonardo două hârtii, una era demisia lui din trupa de linie, a doua numirea lui ca sergent de miliție.

În afară de asta, Leonardo a primit și o scrisoare de la tatăl său, care-l chema să-l pună în posesia bunurilor lăsate de naș, care se aflau păstrate cu sfințenie.

După ce timpul necesar pentru doliu s-a scurs, Leonardo în uniformă de sergent de miliție împreună cu Luisinha s-au cununat la Catedrală și a asistat la ceremonie întreaga familie.

Mai departe au apărut și necazurile. A urmat moartea Donei Maria, a lui Leonardo Pataca și un alt șir de întâmplări triste de care îl vom scuti pe cititor, punând aici

punctul final.

Lector: DIANA ANCA RADU Tehnoredactor: VICTOR
MAŞEK

Coli de tipar: 10, 75 Bun de tipar: 15.05.1986

*

Tiparul executat sub cd. nr. 57 la întreprinderea
poligrafică Iaşi.

str. 7 Noiembrie nr. 49

SE”.